

A szőregi bronzkori temető.

A magyarországi bronzkor megismerésében a Tisza és a Maros szögletében — Torontál vármegye északi részében — fekvő szőregi temető leletanyaga nagyon fontos szerepet játszik és különös jellegzetességénél fogva a szomszédos felsőtorontáli bronzkori temetők (Deszk, Ószentiván) és telepek (Klárafalva, Kiszombor, Ó- és Újszentiván) anyagával¹ együtt külön csoportot alkot. A temető feltárt részéről nagy mennyiségben előkerült leletek között a bronzkor első három periódusát gazdag, változatos és az ország más vidékeinek hasonló korú leleteitől sok tekintetben elütő anyag képviseli. Éppen ez a körülmény kölcsönöz sajátos jelleget a szőregi bronzkori temetőnek és ez teszi indokolttá, hogy részletesen foglalkozzunk vele.

A szőregi, az egyik legnagyobb kiterjedésű magyarországi bronzkori temető. Közvetítése annál inkább szükséges, mert benne megtaláljuk mindazokat az edényformákat, eszközöket és temetkezési szokásokat, amelyek Torontál vármegye egész északi részének bronzkorára jellemzőek.²

A temetőt Móra Ferenc tárta fel. A leletanyag a Szegedi Városi Múzeumban van kiállítva. Dr. Csallány Dezső múzeumvezető az ásatási naplóval együtt a legnagyobb készséggel bocsátotta rendelkezésünkre, amiért neki ezúton is hálás köszönetet mondunk.

Igy Móra Ferenc ásatási jegyzeteinek figyelembe vételével adjuk a temető sírjainak és a belőlük előkerült leletanyagnak ismertetését. Móra feljegyzései némelykor szűkszavúak és nem mindig

¹ Ószentivánon a szegedi egyetemi Régiségtudományi Intézet végeztetett két ízben is ásatásokat s ezek eredményét e folyóirat 1928. évi kötetének 148—243. és 1929. évi kötetének 52—81. lapjain közölte. — Ugyanitt jelent meg Banner Jánosnak egy összefoglaló cikke „A Marosvidék bronzkori zsugorított temetkezéseinek mellékletei”-ről, amelyben e terület főbb edénytípusait ismertette és beosztotta az azóta már sok tekintetben módosult Reinecke-féle chronológia alapján (Dolg. 1931. 1—53. l.). — A jelen dolgozat szerzője az egyik deszki (Deszk—A.) temető anyagát dolgozta fel a Folia Archaeologica III. kötete számára. — A többi lelőhelyeknek azonban legfeljebb csak a nevét ismerik a szakörök, de a leletanyagát a maga teljességében nem.

² A szőregi temetőn keresztül megismerhetjük az egész „marosi kultúra”-t, ahogyan Banner János a Tisza—Maros szögletének bronzkorát nevezi (Dolgozatok, 1931. 2. l.).

tartalmazzák a szükséges adatokat. Ezért lesz az egyes sírok leírásánál néha eltérés az ásatási napló adatai és a lelettárgyak felsorolása között.

Az ásatás színhelye, Szőreg község, Szegedtől délkeleti irányban 6 km-re van. A Tiszától keletre, a Marostól délre fekszik. Ma a Maros a falutól északra néhány km-nyi távolságban halad el, régebben sokkal közelebb folyt a mai településhez, úgyhogy ez a terület — vízben való gazdagsága miatt — a bronzkor embere számára igen alkalmas volt a letelepülésre. Ezzel magyarázható, hogy a legrégebbi időktől kezdve lakott vidék volt, amiről a különböző korok nagyszámú régészeti leletei tanúskodnak.

A szőregi temető ásatása 1928. március 13-án kezdődött Temesváry József Szív u. 90. sz. házának kertjében, ahol homokbányászás közben zsugorított csontvázat találtak három edénnyel. Március 16-ig 9 sírt tártak fel, amelyeket a későbbi feltárások rendjén 175—183. számmal jelöltek meg. 1928. október 3-án és 4-én kerültek elő a 184—187. számú sírok. (Lásd az I. táblán). Ugyanekkor Pálffy N., Szív u. 92. sz. udvarán homokkeresés közben csontvázra akadt, amelyet az ásatókkal bonttatott ki. Ez a 188. sír.

Október 4. és 28. között Máder Ferenc Szív u. 86. és fia, Máder István, Szív u. 85. sz. kertjében 56 sírt tártak fel, melyek a számozás során 1—56. jelzést kaptak.

Október 29. és november 6. között Sztojkov Dusán Szív u. 88. sz. telkén folytatták a temető feltárását, ahol az 57—92. számokkal jelzett sírok kerültek felszínre.

November 6-án Tóth Károly ny. főjegyző megengedte, hogy az ő földjén is ássanak. Ez a föld a szőregi templomrom³ és a lezárt temető között fekszik s feltehetőleg összetartozott a Szív-utcai temetővel, amelytől a szeged—makói országút választja el. Ez a terület nagyon bolygatott, de azért egy sértetlen csontváz is került elő (a 93. síré; a térképen (I. t.) tévesen 95-tel van jelezve!) ami azt mutatja, hogy a Szív-utcai temető erre is folytatódott, azonban a középkori templom építésével és a hozzá tartozó temetővel feldúlták.

A térképen látható villanyoszlopnál is került elő egy melléklet nélküli sír, amelyet 94. számmal jelöltek meg.

November 15. és 23. között özv. Szeles Ferencné Szív u. 87. sz. házának telkén tárták fel a 95—131. sz. sírokat.

November 23. és december 1. közt Petrov Jócó Szív u. 89. sz. telkén a 132—174. számmal megjelölt sírok kerültek felszínre. (Az I. t. térképe tévesen 152—174. számmal jelöli e sírokat!)

1929. május 6. és 9. között ismét Sztojkov Dusán telkén folyt a munka, ahol az udvar nagy részét felásták. Itt most a 189—193. számú sírok kerültek elő. Az ásatásból kiderült, hogy a temető nem ért ki az utcára, sőt a kerítésen belül 5 m-rel véget ért.

³ Lásd; Tömörkény István: A szőregi templomromok. A. É. 1904. 326—332. l. és Ámbrus József: A szőregi apátság romjai. Szegedi Híradó 1875. 46. sz.

Orosz Imre, akinek telke a Szív u. 84. sz. alatti Eck-porta folytatása (lásd az I. táblán!) szintén megengedte udvara feladását. Itt a 194—201. sz. sírokat találták, amelyeket 1929. június 27—28. és július 2—3. napjain tártak fel.

Július 5. és 8. között Máder István udvarára került a sor, ahol ez alkalommal a 202—210. számú sírok kerültek elő.

Július 9. és 10. napjain Máder Ferenc udvarán folyt a munka. Itt találták a 211. sírt. Meg lehetett állapítani, hogy a temető itt sem ért ki az utcára.

Móra Ferencnek régi terve volt a katolikus templom dombjának feltárása, mert ebből csontok, bronzkori és középkori cserепek állottak ki. A főjegyző engedélyével 1929. július 13-tól 16-ig ásatott itt, az új kocsuiút által bevágott iskoladombon (lásd az I. táblán.) A részben feltúrkált, részben lehordott és újra feltöltött területen előkerült 212—213. sz. sírok bebizonyították, hogy a Szív-utcai temető ide is átterjedt.

Ezután özv. Szelesné is megengedte udvara feltárását. Az eredmény 7 sír volt: a 214—220. számúak. A feltárást július 17-től 19-ig hajtották végre.

1930. február 18-án, Lengyel Sándor kútjának ásása közben került elő a 221. sír.

Ugyanakkor Orosz Imre udvarának feltöltése céljából gödröt ásott, miközben a 222. sz. sírra bukkant.

A 223. sír 1930. március 25-én Sztojkov Dusán kutyaóla alól került elő.

1930. március 21-én Petrov Jócó telkének azt a részét ásták fel, amely az előző alkalommal feltáratlan maradt. A 224. és 225. sírok feküdtek ezen a területen.

1931. október 6-án jelentette Máder Ferenc, hogy telkének a laposba átmenő részén sírt talált, de azt nem bontotta fel. Az ekkor megkezdett négy napig tartó ásatás négy sírt eredményezett és így sikerült megállapítani a temetőnek — Móra Ferenc szerinti — véglegesnek vehető helyzetét. Innen származnak a 226—229. sz. sírok.

Véleményünk szerint a temető még nincs teljesen feltárva és újabb ásatások valószínűleg újabb sírokat eredményeznének. Ha tekintetbe vesszük, hogy a temető a Szív utcán túl a templomdombig, illetve Lengyel Sándor és Tóth Károly telkéig kiterjed, akkor a szeged—makói országút, illetve a Szív utca alatt még 300—400 sír lehet, úgyhogy ebben az esetben sírjainak száma mintegy 600-ra emelkednék.

*

A temető eddig feltárt sírjainak és a belőlük előkerült leletanyagának ismertetését az alábbiakban adjuk.⁴

⁴ Az egyes sírok leírásánál és leletanyagának ismertetésénél a következő rövidítéseket alkalmazzuk: Mé = mélység; M = magasság; Szá = szájméter; F = fenékátmérő; Ö = öblösödés átmérője; T = talpátmérő; Ám = átmérő; H = hosszúság; Sz = szélesség. A kerámia általában finoman iszapolt, jól égetett és szürke színű. Csak ott említjük a színt, ahol eltérés mutatkozik.

1. *sír.* Mé 140 cm. Jobb oldalán fekvő, arccal keletnek néző, zsugorított csontváz. Méreteit az ásatási napló nem tünteti fel. Mellékletei:

1. Térdei előtt szélesen kihajló peremű, kétfülű, lapított fenekű kancsó (II. t. 3.). Alsó része gömbformájú; nyaka erősen összeszűkül. A peremből kiinduló fülek tövének mindkét oldalától függőleges irányú, rövid bordadísz húzódik egy vízszintes, barázdászerű bemélyedésig, amely jóval a legnagyobb öblösödés felett fut körbe. A fülek folytatása mentén s ezek távolságának felezéspontjából kiindulva négy borda fut le az előbbi barázdászerű bemélyedéstől a fenék irányába. M 22, Szá 11, F 8 cm.

2. A csontváz mögött kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű edény volt (II. t. 1.). Alsó része fordított csonkakúpformájú, nyaka meglehetősen széles. Iszapolása igen durva, égetése elég jó. M 9 cm. Pereme és nyaki része hiányos.

3. A medence közelében erősen kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű tál (II. t. 2.). Falai a fenéktől felfelé fokozatosan kiszélesednek. Alsó része nagyjából fordított csonkakúpos, nyaka megközelítőleg hengeres. A peremből kiinduló és a nyakat áthidaló fülek arányosan helyezkednek el s töveiket bekarcolt vonal köti össze. M 17, Szá 41, F 11 cm.

4. A fej és a nyak körül 14 átfúrt columbella rusticából álló füzér (XIX. t. 12.).

5. A fej mellől került elő egy síma bronzból készült torques. Két végét — kis kört alkotva — behajlították. Nagyjából köralakú. Ám 11 cm (XIX. t. 8.).

6. A fej és nyak körül két ciprusi tű. Félköralakúak és hegyük felé vékonyodnak. Másik végük karikaszerűen visszahajlik és bronzspirálist fog közre, amelynek folytatása a tűre csavarodik. Az egyik tűnél ez a karika a beleillesztett spirálissal együtt hiányzik. A tűk két végének egymástól való távolsága 15 cm (XIX. t. 1—2.).

7. A jobb karon ötöscsavarodású bronz karperec. Ám 7, M 3 cm (XIX. t. 5.).

2. *sír.* Mé 160 cm. Jobb oldalán fekvő zsugorított csontváz, két melléklettel.

1. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű tál (II. t. 7.), amely kissé összenyomott félgömbhöz hasonlít. Nyakán — az aszimmetrikusan elhelyezkedő fülek közötti távolságok felező pontjaiban — három-három borda helyezkedik el. M 6, Szá 22, F 7 cm.

2. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű edény. Alsó része megközelítőleg hengeres; nyaka összeszűkül. A peremből kiinduló fül tövének kettős bekarcolt vonal halad körbe, amely a füllel ellentett oldalon szögesen ugrik ki. Az alsó részt a fülnél és a vele ellentétes oldalon három, e két pont távolságának közepén pedig egy függőleges vonal tagolja, amelyet két oldalról pontsor fog közre. A fenék felett is bekarcolt vonal húzódik, melyet felülről két helyen is

pontsor határol. Az edény színe fekete. M 9.5, Szá 11, F 9 cm (II. t. 4.).

3. A csontváz nyaka mögött két szem gyöngy, jobb füle táján kis bronztöredék.

Az ásatási naplóban nem szerepel, de a táblán, a 2. sírhoz tartozó mellékletek közt a következő tárgyak vannak:

Hét szem különböző nagyságú borostyángyöngy (XIX. t. 13—18, 21.). Bronzlunula töredéke (XIX. t. 19.). Két kilenccsavarodású spirális bronzkarperec, melyek 6, illetve 7 cm magasak és 6 cm átmérőjűek (XIX. t. 22—23.). Hosszúkás bronztű (XIX. t. 29.), melynek egyik vége hegyes, a másik kissé megvastagodva, lyuk nélkül végződik; közepe alatt kissé meghajlik. H 11 cm. Kovadarab (XIX. t. 20.). Három csőszerű bronztekercs (XIX. t. 24—26.).

3. sír. Mé 130 cm. Bal oldalán fekvő, arccal keletnek néző, 167 cm-ről 110-re zsugorított csontváz az alábbi mellékletekkel.

1. A csontváz előtt magasan kiemelkedő egyfülű, lapított fenekű, erősen kihajló peremű, magasnyakú kis edény (II. t. 5.). Az edénnyel a fenék felett hirtelen kiöblösödik, majd hengeresen folytatódik. A nyakon öt, közvetlenül a fenék felett három bekarcolt vonal halad körbe. Az alsó rész és a nyak választó vonalát rovátkák borítják. Az edény színe fekete. M 4, Szá 10, F 3 cm.

2. A koponya mögött szélesen kihajló peremű, homorodó fenekű, egyfülű, kancsóformájú kis edény, töredékes állapotban (II. t. 8.). Nyaka nagyon karcsú, ennek megfelelően öblösödése igen erős. A peremből kiinduló fül töve alatt három bekarcolt vonal halad körbe, amelyet felváltva — alulról, majd felülről — kettős bekarcolt vonalból álló szöges kiugrások fognak közre. Az alsó részt a fülnél, azzal ellentett oldalon s közben kétoldalt, három függőlegesen bekarcolt vonal tagolja. Színe vörös. M 11, Szá 6 cm.

3. E kis kancsóformájú edény mellett magasan kiemelkedő egyfülű, kihajló peremű, lapított fenekű csésze (II. t. 6.). Alsó része fordított csonkakúpformájú. Legnagyobb öblösödése a fültőnél van. Füle hiányzik. Sárga színű. M 4, Szá 6, F 2 cm.

4. sír. Mé 140 cm. Jobb oldalán fekvő, 145 cm-ről 80-ra zsugorított csontváz. Melléklete nem volt.

5. sír. Mé 140 cm. Baloldalán fekvő, 157 cm-ről 90-re zsugorított csontváz került elő belőle a következő mellékletekkel:

1. A csontváz arca előtt kétfülű, szélesen kihajló peremű, lapított fenekű kancsó állott (II. t. 9.). A peremből kiinduló fülek áthidalják a hosszú, karcsú nyakat, de jóval a legnagyobb öblösödés felett tapadnak az oldalhoz. Alattuk perem halad körbe. Az alsó rész fordított csonkakúpformájú. M 17, Szá 10.5, F 6.5 cm.

2. A korszó közelében erősen kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény (II. t. 11.). Alsó része fordított csonkakúpos, nyaka megközelítőleg hengeres. Magasságának közepe táján bekarcolt vonal halad körbe. Iszapolása elég jó, égetése rosszabb. M 10, Szá 11, F 10 cm.

3. A csontváz lábainál erősen kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű tál (II. t. 10.). M 17, Szá 45, F 10 cm.

A csontváz nyaka körül széthullott bronzdísz; a medence alatt bronzgombok.

6. sír. Mé 100 cm. A sírban jobb oldalán fekvő, arccal keletnek néző, 168 cm-ről 108-ra zsugorított csontváz, két melléklettel.

1. Kezei előtt szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (II. t. 12.). Fülei a peremből indulnak és alattuk perem halad körbe. A nyak eléggé összeszűkül, az alsó rész fordított csonkakúp formájú. Színe fekete. M 20, Szá 13, F 6 cm.

2. A térdek előtt kihajló peremű, hegyesedő fenekű, egyfülű, kancsóformájú edény (II. t. 15.). Durva iszapolású és rosszul égetett. M 11, Szá 6 cm.

3. A nyak mellől gyöngyök, a medencéből három átfúrt állati fog, az álltól kis bronzdarab került elő.

7. sír. Mé 180 cm. Jobb oldalán fekvő, 143 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz, az alábbi mellékletekkel.

1. A fej mögött szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű tál (II. t. 13.).

A peremből kiinduló és arányosan elhelyezkedő fülei alig észrevehető vállban végződnek. Alsó része fordított csonkakúp formájú, a nyak megközelítően hengeres. M 9.5, Szá 32, F 8 cm.

2. E mellett kihajló peremű, profilált fenekű, kétfülű kancsó volt nagyon töredékes állapotban. Alsó része gömbölyű; hosszú, karcsú nyaka hengeres (II. t. 14.). Fülei és oldalának fele hiányoznak. A perem és a fülek alatt kettős pontsor húzódik, melyet bekarcolt vonal választ el. A fülek alatt s a fülek távolságának közepén — mindkét oldalon a peremtől a fenéig — két pontsortól és bekarcolt vonaltól szegélyezett geometrikus pontdísz helyezkedik el. M 17, Szá 12, F 6 cm.

Az ásatási naplóban nem szerepelnek, de a múzeumi táblákon a 7. sírhoz tartozó leletekként vannak feltüntetve a következő ékszerek és csonttárgyak:

3. 23 szemfögből álló füzér (XIX. t. 34.).

4. 37 kagylóból álló füzér (XIX. t. 49.).

5. Trapézformájú átfúrt csontdarab (XIX. t. 30.).

6. Öt csontlunula (XIX. t. 31—33, 35—36.).

7. Négy agyaggyöngy.

8. Köralakú bronzkarperec (XIX. t. 27.). Ám 5 cm.

9. 6 bronzpityke (XIX. t. 28.).

10. Pápaszemspirális (XIX. t. 37.). Egyik felének Ám 22 mm.

8. sír. Mé 100 cm. Feldult. Három melléklete volt.

1. Enyhén kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű edény (II. t. 16.). Rövid nyaka hengeres, azután ívesen keskenyedik lefelé az edényfal. Köríves füle aránylag kicsi. Iszapolása nagyon durva. Égetése jobb. Színe vörös. M 12.5, Szá 13, F 8 cm.

2. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű kétfülű kancsó (II. t. 18.). Pereme és egyik füle hiányos. M 15, Szá 10, F 7 cm.

3. Kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű tál — nagyon töredékes állapotban (II. t. 17.). Iszapolása durva, égetése elég jó. M 10, Szá 32, F 10 cm.

9. *sír.* Mé 180 cm. A sírban jobb oldalán fekvő, arccal keletnek néző, fejfelé délnek fektetett, 158 cm-ről 80-ra zsugorított csontváz. Mögötte a következő mellékletek:

1. Kissé kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű, kancsó (II. t. 19.). Alsó része kissé összenyomott gömbhöz hasonlít, felső része hengeres. A peremből kiinduló fülek végződésénél mindkét oldalon vízszintes irányú, újjbenyomásszerű mélyedés van. Ezek alatt — két oldalperem között — széles bemélyedés fut körbe, amelyet a fülek alatt s a fülek távolságának felezéspontjaiban bütyökszerű kiugrások szakítanak meg. Az alsó és felső részen simítások nyomai vehetők ki. M 17, Szá 10, Ö 13 cm.

2. Kissé kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű edény (II. t. 21.). Alsó része gömbformájú, a nyak enyhén ívelt. A peremből kiinduló fül a nyakat teljesen áthidalja. M 9, Szá 8, F 5 cm. A fül hiányzik.

3. Kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű nagy tál (II. t. 20.). Arányosan elhelyezkedő fülei közt három-három borda díszíti. Iszapolása kissé durva, égetése jó. M 18, Szá 44, F 9 cm.

4. A csontváz nyaka körül 5 dentalium (XIX. t. 44.).

10. *sír.* Mé 120 cm. Jobb oldalán fekvő, 162 cm-ről 129-re zsugorított csontváz, három melléklettel.

1. A csontváz előtt kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű, csuporformájú edény (III. t. 1.). Legnagyobb öblösödése a peremből kiinduló fül tövéénél van. Iszapolása és égetése igen durva. M 9, Szá 8, F 5.5 cm.

2. A csupor mellett egy tálban, kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű kancsó (III. t. 3.). Legnagyobb öblösödése a peremből kiinduló fül töve alatt van. Innen felfelé és lefelé összeszűkül az edényfal. A fül tövéénél alig észrevehető oldalperem húzódik. M 19, Szá 12, F 8 cm. A perem hiányos.

3. A tál, amelyben a kancsó volt, szélesen kihajló peremű, erősen profilált fenekű, háromfülű (III. t. 2.). Füleinek között három-három függőleges borda díszíti. Tövéket bekarcolt vonal köti össze. Iszapolása és égetése kissé durva. M 16, Szá 38, F 9 cm.

11. *sír.* Mé 100 cm. Jobb oldalán fekvő, 166 cm-ről 112-re zsugorított csontváz. Mögötte három edény:

1. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (III. t. 4.). A fülek töve alatt két bemélyedő vonal halad körbe; távolságaik közepén egy bütyökből 3—3 barázda húzódik a fenékig. M 20, Szá 13, F 7 cm.

2. Kihajló peremű, profilált fenekű, fületlen edény (III. t. 6.), amely sok hasonlatosságot mutat az 5. *sír* 2. mellékletével (II. t. 11.).

Iszapolása és égetése durva. Színe vörös. M 8, Szá 9, F 5 cm. Pereme hiányos.

3. Kihajló peremű, profilált fenekű, négyfülű tál (III. t. 5.). Arányosan elhelyezkedő fülei közt hármás bordadisz van. Iszapolása kissé durva, égetése jó. M 15, Szá 43, F 9 cm.

4. A jobbkaron három csavarodású bronzkarperec (XIX. t. 47.). Ám 7, M 2 cm.

12. sír. Mé 90 cm. Bolygatott gyermekcsontváz, egy melléklettel.

1. Kihajló peremű, profilált fenekű, kétfülű kancsó (III. t. 12.). Szája a két fül közötti távolság közepén mindkét oldalon szögesen ugrik ki. Alsó része fordított csonkakúpformájú, középső része megközelítőleg hengeres, nyaka csonkakúpos. A peremből kiinduló fülek erősen megtörnek s közepükön kettős bekarcolt vonal vonul végig. A fülek tövét bemélyített pontsor köti össze. A perem alatt s a fülek töve felett is kettős bekarcolt vonal halad körben. A nyakon a száj kiugrásainak megfelelően két oldalt két-két bemélyített lencsedisz van — pontsorral övezve. Az edény iszapolása kissé durva, égetése elég jó. Színe vöröses-szürke. M 14, Szá 9, illetve 12, F 6 cm.

13. sír. Mé 120 cm. 166 cm-ről 108-ra zsugorított csontváz az alábbi mellékletekkel:

1. A csontváz mögött erősen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (III. t. 8.). A fülek töve alatt bütykökkel megszakított perem húzódik. M 27, Szá 13, F 7 cm.

2. A medence mögött kissé kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kis edény (III. t. 9.). Alsó része fordított csonkakúpos, a felső csonkakúpos. Az enyhe ívelésű nyakon három bekarcolt vonal között két sor rovátkolás halad. Hasonló díszet találunk a legnagyobb hasasodáson elhelyezkedő pici fülek és a nyak között. Az edény iszapolása durva, égetése elég jó. M 8, Szá 6, F 3 cm.

3. Az előbbi két edény között kihajló peremű profilált fenekű, háromfülű tál (III. t. 7.). M 11, Szá 33, F 8.5 cm.

4. A jobb váll felett 13 krétagyöngy (XIX. t. 45.).

14. sír. Mé 60 cm. A sírban kisgyermek feldúlt csontváza, amely a fej körül bolygatatlan volt. A csontváz mellett két edény:

1. Szélesen kihajló peremű, egyfülű, lapított fenekű, köcsögformájú edény (III. t. 11.). Alsó része gömbformájú, a felső megközelítőleg hengeres. A szájperemből kiinduló fül tövének megfelelő magasságban perem fut körül. M 11, Szá 8, F 5 cm.

2. Kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű kis edény (III. t. 10.). Iszapolása és égetése kissé durva. M 7, Szá 5, F 3 cm.

15. sír. Mé 60 cm. Melléklet nélküli, feldúlt gyermekcsontváz.

16. sír. Mé 140 cm. A sírban jobb oldalán fekvő, keletnek néző, 152 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz. Csak a lábakat zsugorították; hátán feküdt. A bal kart felhúzták, a jobb kart kinyújtották. Mellékletei:

1. Arca előtt egyfülű, gömbölyű fenekű, kis edény (III. t. 19.). Felsőrésze hiányos. M 8.5 cm.

2. Lábai előtt kihajló peremű, profilált fenekű, egyfülű korsó (III. t. 13.). M 18, Szá 9, F 6 cm.

3. Jobb kezénél kissé kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű tál (III. t. 14.). Alsó része csonkakúpos, nyaka erősen ívelt. Iszapolása durva, égetése elég jó. M 17, Szá 32, F 8.5 cm.

17. *sír.* Mé 150 cm. Jobb oldalán fekvő, 120 cm-ről 70-re zsugorított csontváz. Mellékletei:

1. A csontváz mögött egyenesperemű, profilált fenekű, enyhén kiemelkedő egyfülű edény (III. t. 16.). Alsó része fordított csonkakúpos, nyaka kissé ívelt. A peremből kiinduló és a kissé feléje emelkedő fül a nyakat áthidalja. M 13.5, Szá 12, F 7 cm.

2. A kancsó mellett kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű tál (III. t. 15.). Falai a fenéktől felfelé kissé ívesen kiszélesednek. A peremből kiinduló fül tövéénél újjbenyomással díszített kiemelkedés foglal helyet. M 11, Szá 30, F 10 cm.

3. A nyak körül 20 kisebb, 5 nagyobb, hengeresre csiszolt kagylógyöngy és egy szögletes gyöngyszem (XIX. t. 42., 43., 46.).

18. *sír.* Mé 60 cm. Melléklet nélküli csontvázát feldúlták.

19. *sír.* Mé 80 cm. A sírban jobb oldalán fekvő 157 cm-ről 90-re zsugorított csontváz, két melléklettel.

1. A csontváz mögött enyhén kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű edény (III. t. 18.). Nyakán újjbenyomásos dísz, peremén rovátkák vannak. Iszapolása durva, égetése jobb. M 10, Szá 12, F 6 cm.

2. Mellette szélesen kihajló peremű, profilált fenekű, négyfülű tál (III. t. 17.). Méreteit nem ismerjük, mert időközben elveszett. Leírását is csak fénykép alapján adjuk.

20. *sír.* Mé 150 cm. Jobb oldalán fekvő, 154 cm-ről 86-ra zsugorított csontváz. Kezeit az áll alá felhúzták. Három melléklete volt.

1. Lábai előtt szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény (IV. t. 3.). Alsó része félgömbszerű, nyaka hengeres. Magasságának közepe táján — egymással szemben — két bűtyök foglal helyet, amelyeket — középen szögesen kiugró — oldalperem köt össze. Színe vörös. M 9, Szá 10, F 5 cm.

2. Arca előtt kissé kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó volt (IV. t. 1.). Alsó része fordított csonkakúpos, a felső csonkakúpos. A fülek töve a rendes magasságban helyezkedik el, kiinduló-pontjuk azonban alig néhány cm-rel van magasabban. A fülek tövét a távolságuk közepén szögletesen kiugró kettős pontsortól kísért, oldalperem köti össze. Az oldalperem kiugrásai alatt kettős bekarcolt vonalból álló dísz van. Színe vörös. M 16, Szá 8, F 6 cm.

3. Kezei előtt kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű, magas tál (IV. t. 2.). Az arányos távolságokban elhelyezkedő fülek tövét oldalperem köti össze. M 14, Szá 33, F 9 cm.

Az ujjak között csonttű volt, amely azóta elveszett.

21. *sír.* Mé 140 cm. Baloldalán fekvő, 162 cm-ről 105-re zsugorított csontváz. Bal keze az ölében volt, jobb kezét egészen az áll alá húzták. Mellékletei:

1. Alla előtt kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (IV. t. 4.). A fülek töve alatt perem húzódik. Felül vízszintes, alul függőleges besímitások nyomai látszanak. M 17, Szá 9, Ö 13, F 7 cm.

2. A térd előtt lapított fenekű, kihajló peremű, háromfülű tál (IV. t. 6.). Iszapolása kissé durva, égetése jó. M 12, Szá 30, F 8 cm. A nyakban és a fej körül ékszerek. És pedig:

3. Kilenc középen átfúrt columbella rustica (XIX. t. 50.).

4. Tizenöt hengeresre csiszolt kagylógyöngy (XIX. t. 53.).

5. Négy lapos kagylógyöngy (XIX. t. 51.).

6. Tizenegy bronzpityke (XIX. t. 48.).

22. *sír.* Mé 70 cm. Melléklet nélküli gyermekcsontváz.

23. *sír.* Mé 145 cm. Jobb oldalán fekvő 154 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz, a következő mellékletekkel:

1. A medence mögött kihajló peremű, hegyesdő fenekű, egyfülű kis kancsó (V. t. 1.). Alsó része gömbölyű. Nyaka összeszűkül. Iszapolása és égetése kissé durva. M 10.5, Sz 6 cm.

2. A fej előtt szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó állott (V. t. 1.). Hasonlít a 20. *sír* 2. mellékletéhez (IV. t. 1.). Vörössesszürke. M 19, Szá 9, F 6 cm.

3. A kezek előtt szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, háromfülű tál (V. t. 1.). Annnyira töredékes, hogy méreteit nem lehetett felvenni.

4. A karon soktekercsű spirális bronzkarperec. M 5, Ám 7 cm.

5. Az ölben csontövdísz feküdt.

A *sír* in situ a Szegedi Városi Múzeum gyűjteményében van.

24. *sír.* Mé 150 cm. Jobb oldalán fekvő, 95 cm-ről 80-ra zsugorított csontváz. Mellékletei:

1. Térdénél szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű kancsó (IV. t. 5.). Nyaka meglehetősen összeszűkül, alsó része gömbölyű. A perem alól kiinduló fül töve alatt megszakítás nélküli perem halad körbe. Ez alatt vízszintes, felette pedig függőleges símitások nyomai látszanak. M 20, Szá 13, F 7 cm.

2. Háta mögött szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű tál (IV. t. 7.). Aszimmetrikusan elhelyezkedő füleinek töve alatt perem húzódik. A nyakon függőleges, az alsó részen pedig vízszintes símitások nyomai látszanak. Iszapolása kissé durva, égetése jó. M 9, Szá 18, F 6 cm.

25. *sír.* Mé 140 cm. Feldúlt csontváz. Mellékletei összetörtek.

26. *sír.* Mé 210 cm. Jobb oldalán fekvő, 160 cm-ről 110-re zsugorított csontváz, az alábbi mellékletekkel:

1. A medence mögött kissé kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény (IV. t. 10.). Legnagyobb öblösödésén két oldalt, két kétszer átfúrt bűtyök helyezkedik el. Peremét az oldalán levő bűtyököknek megfelelően két-két helyen átfúrták. Iszapolása durva, égetése jobb. Színe szürkésfekete. M 10.5, Szá 10, F 5 cm.

2. Ehhez az edényhez kúpos fedő (IV. t. 9.) is tartozik. Peremén

— az edény peremén levő lyukaknak megfelelően — két-két lyuk van. Fogantyúja egyenesen nyúlik felfelé. M 7 cm.

3. A csontváz előtt szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, két-fülű kancsó (IV. t. 8.). Legnagyobb öblösödése az alsó harmadban van. A fülek töve alatt perem halad körbe, amely felett függőleges, alatta pedig vízszintes besímitások vannak. M 16.5, Szá 10, F 6 cm.

4. A csontváz ölében szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű tál (IV. t. 11.). Színe fekete. M 10, Szá 29, F 7 cm.

5. A nyak mögött laposra csiszolt, félkör alakú, két végén átlukasztott vadkanagyar volt (XIX. t. 62.).

27. sír. Mé 150 cm. Jobb oldalán fekvő, 158 cm-ről 108-ra zsugorított csontváz, három melléklettel:

1. Kezei előtt kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű kancsó (IV. t. 12.). Alsó része a magasság közepe táján erősen öblösödik, nyaka viszont nagyon is összeszűkül. A fül tövének oldalperem húzódik. Pereme hiányos. Iszapolása és égetése jó. M 19, F 6 cm.

2. A jobb karon kettős menetű bronzkarperec volt, melynek Am 6, M 1 cm (XIX. t. 61.).

3. Kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű tál (IV. t. 13.). Falai a fenéktől felfelé egészen a peremig fokozatosan szélesednek. A peremből kiinduló fülei áthidalják az alig megkülönböztethető nyakat. Méreteit nem közölhetjük, leírását is csak fényképe alapján adjuk.

28. sír. Mé 80 cm. Feldúlt csontváz, két melléklettel.

1. Ölében erősen kihajló, négyszögletes peremű, lapított fenekű, kétfülű kis tál (IV. t. 14.). Alakja fordított csonkakúpához hasonlít. Fülei jóval a perem alatt illeszkednek az oldalhoz. Felettük három bekarcolt vonal fut körbe. A füleket mindkét oldalról három függőleges irányú bemélyedés fogja közre. Közvetlenül a fenék felett két, alig észrevehető, peremszerű kiemelkedés van. A perem alatt a két fül távolságának közepén — mindkét oldalon — egy-egy lefelé irányított félkör mentén, szaggatott, bemélyített díszítést találunk. A szájsperem nem határozott négyszögformájú, hanem a négyszög sarkainál ívelt, rövid bevágódások vannak rajta. Belső részén rovátkák helyezkednek el, majd barázdaszerű bemélyedés fut körbe. Az ezen kívül eső részt háromszoros zeg-zugvonal borítja. Az edény fenekén, koncentrikus körök mentén, bemélyedések foglalnak helyet. M 7.5, Szá 21, F 8 cm.

2. A tál mellett enyhén kihajló peremű, gömbölyű fenekű, magasfülű kis edény (IV. t. 23.). Alsó része gömbölyű, nyaka csonkakúpós. Füle hiányzik. A nyak közepén kettős bekarcolt vonal halad körbe. Az alsó részen a fülel szemközt dudorodás van. A fül és a ki-dudorodás között két függőleges bekarcolt vonal. Az edény iszapolása és égetése kissé durva. M 6, Szá 6 cm.

29. sír. Mé 210 cm. A sírban jobb oldalán fekvő, 148 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz. Bal kezét ölébe tették. Három edény melléklete volt:

1. Szélesen kihajló peremű, profilált fenekű, háromfülű tál (IV.

t. 16.). A peremből kiinduló fülek végződésénél válasszódik. M 12,5, Szá 33, F 9,5 cm.

2. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény (IV. t. 17.). Nyaka hengeres, alsó része gömbölyű. Magassága közepén egymással szemben 2 bütyök helyezkedik el. Iszapolása durva, égetése jó. Színe fekete. M 8, Szá 9, F 4 cm.

3. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű kancsó (IV. t. 15.). Alsó része gömbölyű, karcsú nyaka hengeres. A peremből kiinduló fül tövéénél perem húzódik, mely a füllel szemközt szögesen kiugrik. M 15, Szá 10, F 7 cm.

4. Bal kezében és a tál alatt átfúrt fogak (XIX. t. 54., 57., 58.).

5. A medence mögött két csontlunula (XIX. t. 55–56.).

6. A vállnál, közepén kidomborodó, finoman pattintott, kovápenge (XIX. t. 52.).

30. *sír.* Mé 80 cm. A sírban kis gyermek csontváza. A medence közelében három kis edény:

1. Enyhén kihajló peremű, gömbölyű fenekű, kiemelkedő fülű bögre (IV. t. 20.). Iszapolása és égetése kissé durva. A fülnek csak a töve van meg. M 5, Szá 6 cm.

2. Magasan kiemelkedő egyfülű, enyhén kihajló peremű, gömbölyű fenekű edény (IV. t. 21.). Alsó része félgömbformájú, a felső hengeres. M 7,5, Szá 6 cm.

3. Magasan kiemelkedő egyfülű, enyhén kihajló peremű, gömbölyű fenekű edény (IV. t. 22.). Színe vörössesszürke. M 6, Szá 6 cm. A has táján durva orsókarika volt, amely azóta elveszett.

31. *sír.* Mé 160 cm. Feldúlták. Melléklete nem volt.

32. *sír.* Mé 110 cm. Feldúlták. Egyetlen melléklete kissé kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű edény (IV. t. 24.). Legnagyobb öblösödése az alsó rész közepére esik. Erősen behúzódó nyaki része van, amelytől felfelé tölcselesen szélesedik ki. Füle a szájerem alól indul ki s a nyakat áthidalva még a legnagyobb öblösödés felett illeszkedik az oldalhoz. Az edény iszapolása és égetése kissé durva. M 15, Szá 12, F 8 cm.

A mellen volt csonttű elveszett.

33. *sír.* Mé 100 cm. Délnek néző, 164 cm-ről 90-re zsugorított csontváz melléklet nélkül.

34. *sír.* Mé 80 cm. Melléklet nélküli gyermekcsontváz.

35. *sír.* Mé 155 cm. Bal oldalán fekvő, 172 cm-ről 110-re zsugorított csontváz, három melléklettel.

1. Arca előtt szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (IV. t. 18.), melyen a peremből kiinduló fülek töve alatt oldalperem fut körbe. Az oldalperemen a fülek távolságának közepén mindkét oldalt szöges kiugrás látható. Az edény alsó része kissé összenyomott gömbhöz hasonlít, nyaki része összeszűkül. M 18, Szá 12, Ö 18, F 7 cm.

2. Térdei előtt kihajló peremű, gömbölyű fenekű, egyfülű kis kancsó (IV. t. 19.). M 9, Szá 5,5 cm.

3. Mellette kissé kihajló peremű, erősen profilált fenekű, kétfülű, nagyméretű tál (VI. t. 2.). Falai alulról felfelé fokozatosan kiszélesednek. A peremből kiinduló és egymással szemben elhelyezkedő fülek áthidalják az alig megkülönböztethető nyaki részt. Az edény iszapolása kissé durva, égetése jó. Színe vörössesszürke. M 21, Szá 42, F 12 cm.

36. *sír.* Mé 200 cm. Baloldalán fekvő, 160 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz. Előtte három edény.

1. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű, csuporformájú edény (VI. t. 1.). Alsó része erős öblösödést mutat, nyaka enyhén ível. M 10, Szá 12, F 6.5 cm.

2. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű kancsó (VI. t. 3.). A fül töve alatt perem halad körbe s ezt három arányosan elhelyezett bütyök szakítja meg. M 18, Szá 12, F 7 cm.

3. Szélesen kihajló peremű, profilált fenekű, egyfülű tál (VI. t. 5.). A nyakon arányos távolságokban három-három borda van. M 14, Szá 42, F 10.

37. *sír.* Mé 220 cm. Feldúlt csontváz, egy melléklettel.

1. Erősen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kis tál (VI. t. 4.). Alakja félgömbhöz hasonlít. A peremből kiinduló és aránytalan távolságokban elhelyezett fülei tövéből alig észrevehető váll van. M 4.5, Szá 13, F 3 cm.

38. *sír.* Mé 180. 157 cm-ről 120-ra zsugorított, észak-déli irányú csontváz, edényekkel.

1. Feje mögött erősen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű tál (VI. t. 6.). Fülei a peremből indulnak és aránytalanul helyezkednek el. Alsó része fordított csónkakúp formájú, nyaka hengeres. Iszapolása kissé durva, égetése jobb. M 9, Szá 20, F 7.5 cm.

2. A tál mellett szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény (VI. t. 8.). A magasság közepe táján négy arányosan elhelyezett bütyök van. M 8, Szá 10, F 3 cm.

3. Az arc előtt szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (VI. t. 7.). A fülek tövét bütyköktől megszakított oldalperem köti össze. M 21, Szá 12, F 9 cm.

39. *sír.* Mé 180 cm. Feldúlták. Két melléklete volt.

1. Erősen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű tál (VI. t. 14.). A peremből kiinduló és aszimmetrikusan elhelyezkedő fülek az alig észrevehető vállban végződnek. Az edény lapított félgömbformájú. Vörössesszürke. M 5, Szá 10, F 3.5 cm.

2. Kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű kisedény (VI. t. 9.). A fül tövéből perem húzódik. M 8, Szá 11, F 7 cm.

40. *sír.* Mé 100 cm. Jobb oldalán fekvő csontváz. Feje kb. 20 cm-re volt a bolygatatlan testtől. Mellékletei:

1. A bal könyökhajlásban szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény (VI. t. 11.) Legnagyobb öblösödése a magasság közepe táján van. Alsó része fordított csónkakúpformájú, nyaka meg-

közelítőleg hengeres. Pereme hiányos, fenéke rongált. Színe fekete. M 10, Szá 9 cm.

2. A bal vállon vastagodó szárú, csavarmenetes aranyfüggő (XIX. t. 60.).

3. A bal lapocka alatt bronztör (XIX. t. 59.). Nagyjából hosszú egyenlőszárú háromszögre emlékeztető alak. Nyélbeerősítés céljából a szélesedő végénél két helyen átfúrták.

4. A mellen nyéllyukas kőbalta, erős éllel (XIX. t. 65.). M 4, Am 8.5, a lyuk 2 cm.

5. Az ásatási naplóban fel nem tüntetett helyről előkerült egy csiszolt simítókö (XIX. t. 64.).

6. Középen átfúrt emberi térdkalács (?) (XIX. t. 63.).

41. sír. Mé 90 cm. Jobb oldalán fekvő, 162 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz, két melléklettel.

1. Lábai előtt enyhén kihajló peremű, befelé homorodó fenekű, magasfülű edény (VI. t. 13.). Alul gömbölyű, felül hengeres. A nyaki részen a füllel szemben és kétoldalt két-két lencsedísz van. M 6.5, Szá 6, F 2 cm.

2. Az arc előtt magas talpon álló kétfülű kancsó (VI. t. 16.). Az edény szája a két fül közötti távolság közepén csúcsosan ugrik ki. Alsó része gömbölyű, a felső csonkakúpos. A peremet a közepén homorodó fülek kiindulásánál pontsor díszíti. A fülek közepén három bekarcolt vonal halad végig. A perem alatt és a fülek tövénél szintén három-három bekarcolt vonalat találunk. A felső részen mindkét oldalon két — pontokkal övezett — lencseszerű bemélyedés van. Az alsó és a felső rész élesen válik el egymástól s a választó vonal felett három bekarcolt egyenes fut körbe. Az alsó részt turbánszerű hornyolások díszítik. A talp felső részén három vonal halad körbe s a talp szélei rovátkoltak. M 18, Szá 8, illetve 14, F 6 cm.

42. sír. A sírban négy csontváz volt (V. t. 2.). Két gyermekcsontváz melléklet nélkül feküdt, a másik kettő homloka előtt egy-egy kis-edény helyezkedett el. A csontvázak méretei az ásatási naplóban nem szerepelnek. A mellékleteket az alábbiakban ismertetjük:

1. Enyhén kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény (VI. t. 12.). Alsó része összenyomott gömbhöz hasonlít, nyaka hengeres. Legnagyobb öblösödése felett pontsor halad körbe. M 8.5, Szá 6.5, Ö 7, F 2 cm.

2. Kétfülű, befelé homorodó fenekű, edény töredéke (VI. t. 10.). A meglévő alsó rész lapított gömbhöz hasonlít. A füleknek csak a töve van meg. M 6, F 2 cm.

3. Kis hajlást mutató ciprusi tű (XIX. t. 7.). Karikaszerűen visszahajló vége alkotja a tű fejét. Közvetlenül a fej alatt kilencszeres tekercs csavarodik a tűre. A két végének távolsága 16 cm.

Az ásatási napló ugyan nem tünteti fel, de a táblán a 42. sír mellékleteként szerepel még két kisebb tárgy:

4. Bronztekercsből készült cső (XIX. t. 3.). A tekercs 41 fordulata

olyan erősen egymáshoz simul, hogy szinte zárt csövet alkot; kissé ívesen meghajlik. Két végének távolsága 11 cm.

5. Gyöngyfüzér (XIX. t. 4.). amelyet 17 négysarkú, szegletes agyaggyöngy alkot.

43. sír. Cédulája az ásatási naplóban üresen maradt. Valószínűleg melléklet nélküli zsugorított csontváz volt benne.

44. sír. Mé 200 cm. Jobb oldalán fekvő csontváz foszlánya, mellékletekkel:

1. Kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó, töredékes állapotban (XII. t. 1.). A peremből kiinduló fülek tövét közepén kiugró kettős bekarcolt vonal köti össze. Az alsó részt függőleges irányú kettős bekarcolt vonalak tagolják. Fekete. Pereme, nyaka és egyik füle hiányos. M 16, Szá 8, F 6 cm.

2. Magasan kiemelkedő ansa-lunata fülű, kihajló peremű, lapított fenekű tál (XII. t. 2.). Alsó része fordított csontkakúpos, nyaka homorodó hengerhez hasonlít. Pereme a fül kiindulásánál kiemelkedik. A fül nem hidalja át a nyakat, hanem a váll felett végződik. A vállat széles, rovátkaszerű bemélyedések tagolják. Alatta és a fenék felett vízszintes irányú, barázdaszerű bemélyedés halad körbe. Az alsó részt a fülnél, a füllel szemben s e két pont távolságának közepén függőleges irányú, kettős bemélyített vonal tagolja. Az edény iszapolása kissé durva. M 14 (a fülnél 18), Szá 28, F 9 cm.

3. A test egész hosszában 108 db, kb. 1 cm átmérőjű bronzpityke (XX. t. 1.).

45. sír. Mé 160 cm. Melléklet nélküli gyermekcsontváz.

46. sír. Mé 140 cm. Jobb oldalán fekvő, 156 cm-ről 90-re zsugorított csontváz, mellékletekkel:

1. Az arc előtt szélesen kihajló peremű, profilált fenekű, négyfülű tál (VI. t. 17.). Az arányosan elhelyezett fülek tövét oldalperem köti össze. Iszapolása kissé durva, égetése jó. M 13, Szá 39, F 10 cm.

2. A tálban kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (VI. t. 18.). A fülek töve alatt perem halad körbe, amely a füleknél s ezek távolságának közepén szögesen kiugrik. E kiugrásoktól a fenékig bordadisz húzódik. Fekete. M 18, Szá 11, F 7 cm.

3. A térdek irányában kihajló peremű lapított fenekű, fületlen edény (VI. t. 15.). Peremét egymással szemben két-két helyen átfúrták. Vörössesszürke. M 9.5, Szá 9.5, F 3.5 cm.

4. Az edényhez kúpos fedő is tartozott (VI. t. 15.). M 5, Ám 9.5 cm.

5. A nyakban három csiga (XIX. t. 6.).

6. Az ásatási naplóból nem tűnik ki, de a tábla tanúsága szerint ebből a sírból került még elő öt nagyobb (Ám 2 cm) és négy kisebb (Ám 1 cm) bronzpityke.

47. sír. Mé 100 cm. Melléklet nélküli feldúlt csontváz.

48. sír. Mé 170 cm. Jobb oldalán fekvő, feldúlt csontváz három melléklettel:

1. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű kancsó (VI. t. 21.). A fül tövéénél bütyökkel megszakított perem húzódik. M 16, Szá 9.5, F 5.5 cm.

2. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű kancsó (VI. t. 19.). Legnagyobb öblösödése az alsó harmadnál van. Ettől felfelé és lefelé összeszűkül. A fül tövéénél kettős oldalperem halad körbe, melyet a füllel szemben s a fül és a vele szemközt levő pont távolságainak közepén bütyök szakít meg. Vörössesszürke. M 23, Szá 12, F 7 cm.

3. Erősen kihajló peremű, profilált fenekű, kétfülű tál (VI t. 20.). Magas alsó része fordított csomkakúpos. Fülei aszimmetrikusan helyezkednek el a rövid nyakon. Iszapolása durva. M 17, Szá 34, F 10 cm.

49. *sír.* A sírt bolygatták és három edényt elvittek belőle. Ezekről semmi tudomásunk sincs. Mé 160 cm.

50. *sír.* Mé 120 cm. Jobb oldalán fekvő, 147 cm-ről 95-re zsugorított csontváz. Háta mögött kissé kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű kancsó (VII. t. 1.). Alsó része nagyjából gömbös forma. Nyaka aránylag enyhe ívelésű. A peremből kiinduló fül tövével egy magasságban perem halad, amelyen a füllel szemben bütykök helyezkednek el. M 24, Szá 15, F 9 cm.

51. *sír.* Mé 100 cm. Feldúlt. Egyetlen melléklete volt.

1. Erősen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű korsó (VII. t. 3.). A fülek alatt perem húzódik. Égetése kissé durva. Vörös. M 25, F 8 cm. Az egyik fül, a szájerem és a nyak legnagyobb része hiányzik.

52. *sír.* Mé 100 cm. Kisgyermek feldúlt csontváza, két melléklettel:

1. Kissé kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű edény (VII. t. 4.). Fülei erősen kiemelkednek a szájerem síkjából. Töyük felett perem húzódik. Legnagyobb öblösödése a fülek alatt van. M 13, Szá 13, F 7 cm.

2. Kihajló peremű, lapított fenekű, több- (valószínűleg négy-) fülű tál, amely azóta veszendőbe ment s így leírását csak fényképe alapján adhatjuk. Falai a fenéktől felfelé fokozatosan kiszélesednek. A peremből kiinduló és az ívelt nyakat áthidaló fülek alig észrevehető vállban végződnek. Pereme és oldala nagyon töredékes. Méreteit nem ismerjük. (VII. t. 2.).

53. *sír.* Mé 240 cm. Jobb oldalán fekvő, 163 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz. Mellékletei:

1. Kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű csupor (VII. t. 6.). Alsó része lapított gömbformájú, nyaki része kissé hengeres. Peremből kiinduló füle a nyakat áthidalja. Tövével egy magasságban pontsor húzódik. A fülénél, a füllel szemben kétszer két s e két pont távolságának közepén két pontsor halad a fenékig. Iszapolása és égetése durva. M 9, Szá 8, F 4 cm.

2. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű korsó (VII. t. 10.). A fülek töve alatt bütykökkel megszakított barázda halad körbe. M 18.5, Szá 12, F 7 cm.

3. Kihajló peremű, erősen profilált fenekű kétfülű tál (VII. t. 9.). A fenéktől felfelé hirtelen kiszélesedik, nyaka hengeres. M 14, Szá 38, F 7 cm. Egyik füle hiányos.

4. A csontváz álla alatt csonttű (XX. t. 11.). H 9 cm. Felső része kiszélesedik és át van lyukasztva.

5. Három átfúrt zápfog (XX. t. 12—14.). Két átfúrt metszőfog (XX. t. 8—9.). három átfúrt emberi térdkalács (XX. t. 18—19.), három disznóagyar, melyeket a tövüknél átlukasztottak (XX. t. 15—16., 20.), hét bronzpityke (XX. t. 23.), hét rovátkolt csontcső, kagylóból készült henger és állati fogak (XX. t. 2.).

6. A nyak körül huszonhét különböző nagyságú hengeresre csiszolt kagylógyöngy (XX. t. 10.), tizenhét fehér krétagyöngy (XX. t. 3., 5—6.) és három szögletes négysarkú gyöngy (XX. t. 4.).

7. Vékony, csőformájú, bronzrudacska (XX. t. 17.). H 11. cm.

8. A medencében ismeretlen rendeltetésű csonttárgy (XX. t. 21.).

54. *sír.* Mé 120 cm. Feldúlták. Melléklete nem volt.

55. *sír.* Mé 160 cm. Baloldalán fekvő, arccal keletnek néző, 152 cm-ről 75-re zsugorított csontváz.

1. Nyakában két nagyméretű és gombosfejű bronztű (XX. t. 24—25.). Hegyük vége felé görbül. H 14 cm.

2. A medencében bronzakasztó (XX. t. 26.). Felső része piskótaformájú és a felerősítés céljából két helyen át van lyukasztva. Alsó része négylevelű lóherére emlékeztet, melynek közepéből horog áll ki.

56. *sír.* Mé 150 cm. Baloldalán fekvő, arccal keletnek néző 110 cm-ről 60-ra zsugorított csontváz, edénnyel:

1. Kissé kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (VII. t. 5.). Alsó része összenyomott gömbhöz hasonlít, felső része erősen tölcseresedik. A peremből kiinduló és a hosszú nyakat áthidaló fülek tövét két bekarcolt vonal köti össze. Az alsó részt függőleges irányú egyes, illetve kettős bekarcolt vonalak tagolják. M 9, Szá 6, F 2 cm.

57. *sír.* Mé 120 cm. A sírban jobb oldalán fekvő, arccal keletnek néző, 110 cm-ről 70-re zsugorított csontváz. Háta mögött három edény.

1. Négyfülű, szélesen kihajló peremű, lapított fenekű tál (VII. t. 11.). Alsó része rövid, fordított csonkakúphoz hasonlít, nyaka hengeres. Fenekének belső részét kettős vonalából álló kettősszárú bemélyített kereszt díszíti, melynek közepét vonalak töltik ki. M 6, Szá 22, F 7 cm.

2. Kihajló peremű, gömbölyödő fenekű, kancsóformájú kis edény (VII. t. 8.). Alsó részének erős öblösödéséhez képest a nyak igen szűk. M 12, Szá 6, F 16.

3. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű, kancsóformájú kis edény (VII. t. 7.). A peremből kiinduló fülek végződésénél perem halad körbe. M 10, Szá 7, F 2 cm.

4. Két átlukasztott metszőfog és egy pectunculus kagyló (XIX. t. 9—11.).

58. *sír.* Mé 200 cm. Jobb oldalán fekvő, nyugatnak néző, 158 cm-ről 80-ra zsugorított csontváz, három melléklettel:

1. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény (VII. t. 16.). A magasság közepe táján kettős bekarcolt vonal fut körbe, amelyből négy helyen arányosan elhelyezett kettős bemélyített vonalak haladnak a fenékig. A peremet két helyen átfurták fedő felerősítése céljából. M 9, Szá 10, F 6 cm.

2. Erősen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (VII. t. 13.). A fülek töve alatt két bemélyített vonal fut körbe. Az alsó részt négy helyen függőleges vonalak tagolják arányos részekre. M 14, Szá 11, F 6.5 cm.

3. Kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű tál (VII. t. 12.). Fülei aránytalan távolságokra osztják a nyakat. M 13, Szá 35, F 8 cm.

Az ásatási napló említ még két csonttűt, amelyek a medencében, illetve a nyaknál kerültek elő, azonban ezek elvesztek vagy a szórványok közé keveredtek.

59. *sír.* Mé ismeretlen. Feldúlták. Melléklete nem volt.

60. *sír.* Mé ismeretlen. Feldúlták. Melléklete nem volt.

61. *sír.* Mé 50 cm. Jobb oldalán fekvő, 163 cm-ről 90-re zsugorított csontváz, melléklet nélkül.

62. *sír.* Mé 110 cm. Jobb oldalán fekvő, arccal délnek néző, 158 cm-ről 115-re zsugorított csontváz, mellékletekkel:

1. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény (VII. t. 14.). Alsó része gömbölyű, magas nyaka hengeres. M 9, Szá 7.5, F 3 cm.

2. Kissé kihajló peremű, profilált fenekű kétfülű kancsó (VII. t. 20.). Alul összenyomott gömbhöz hasonlít, nyaka erősen szűkül. Legnagyobb öblösödése felett két pici fül van egymással szemben. Színe vörös. M 19, Szá 11, F 7 cm.

3. Kihajló peremű, lapított fenekű négyfülű tál (VII. t. 15.). Alsó része fordított csonkakúpos, nyaka hengeres. Egyik füle hiányzik. M 15, Szá 42, F 12 cm.

Az ásatási napló szerint az áll alatt kagylógyöngy, a fej fölött pedig néhány bronzpityke volt, de ezek elvesztek.

63. *sír.* Mé 150 cm. Jobb oldalán fekvő, arccal délnek néző, 130 cm-ről 80-ra zsugorított csontváz, melléklet nélkül.

64. *sír.* Mé 220 cm. Bal oldalán fekvő, arccal északkeletnek néző, fejfel nyugatnak fektetett, 152 cm-ről 90-re zsugorított csontváz, mellékletekkel:

1. A medence mögött lapított fenekű, kihajló peremű, négyfülű tál (VII. t. 17.). Közepében az 57. *sír* 1. mellékletéhez hasonló díszítésű (VII. t. 11.). M 7, Szá 20, F 6 cm.

2. A tál mellett kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény (VII. t. 19.). Alsó része félgömbszerű, nyaka hengeres. A legnagyobb öblösödés felett egymással szemben két átfúrt bütyök van. M 7, Szá 8, F 4.5 cm.

3. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (VII. t. 18.). Alul gömbölyű, felül hengeres. A fülek tövét alulról pontsorral szegélyezett hármass bekarcolt vonal köti össze. Felette zászló-

dísz, alatta függőleges irányú bemélyedések vannak. M 16, Szá 11, F 7 cm.

4. A kézfejek 37 szemfogból (XX. t. 28., 39.) és 18 metszőfogból álló füzér (XX. t. 27.), hat hengeresre csiszolt kagylógyöngy (XX. t. 32., 34.), hét dentálum (XX. t. 30., 37.) és öt szegletes négysarkú gyöngy (XX. t. 31.).

5. A nyakban csonttű (XX. t. 38.). Egyik vége hegyes, a másik kiszélesedik és át van furva. H 5 cm.

6. A gyöngyök között bronzdarab (XX. t. 35.).

65. sír. Mé 110 cm. Jobb oldalán fekvő, arccal délnek néző, 162 cm-ről 90-re zsugorított csontváz, három melléklettel:

1. A medence mögött erősen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (VIII. t. 4.). Alsó része lapított gömbszerű, nyaka összehúzó. Fülei alatt perem húzódik. Színe fekete. M 22, Szá 13, F 7 cm.

2. Mellette enyhén kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű csupor (VIII. t. 1.). Alsó része erősen öblösödik, nyaka enyhén ível. A peremből kiinduló fül fogantyú mintájára van kiképezve. Az edény iszapolása és égetése durva. M 7, Szá 8, F 6 cm.

3. A csontváz előtt kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű tál (VIII. t. 3.). M 16, Szá 43, F 15 cm.

66. sír. Mé 250 cm. Bal oldalán fekvő, 162 cm-ről 105-re zsugorított csontváz, mellékletekkel:

1. Az arc előtt szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (VIII. t. 6.). A fülek töve alatt három párhuzamos bekarcolt vonal halad körbe; ezekből a füleknél és távolságaik közepén hasonló, de függőleges irányú dísz húzódik a fenéig. Az edény vöröses-szürke. M 2, Szá 14, F 9 cm.

2. A lábak előtt egy tában kissé kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény (VIII. t. 2.). Alsó része összenyomott gömbformájú, nyaka hengeres. Nyaka alatt alul pontsorról szegélyezett kettős bekarcolt vonal húzódik. Alsó részét kétszer két bekarcolt vonal közt levő geometrikus díszek osztják négy részre. M 6, Szá 6, F 3 cm.

3. A tál kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű (VIII. t. 5.). A fülek között bordák díszítik. M 20, Szá 52, F 10 cm.

Az ásatási napló említést tesz egy bronztűről is, amely eltűnt.

67. sír. Mé 200 cm. Bal oldalán fekvő, arccal keletnek néző 166 cm-ről 110-re zsugorított csontváz. A koponyán trepanálás (XX. t. 53., 54.). Két melléklet került elő a sírból:

1. A koponya előtt enyhén kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű edény (VIII. t. 7.), melynek legnagyobb öblösödése az alsó rész közepén van. Nyakának ívelése igen kicsi. A peremből kiinduló és a kiindulásnál közepén homorú fülek áthidalják a hosszú, megközelítőleg hengeres nyakat s tövüket a távolságuk közepén kiugró kettős oldalperem köti össze. Az alsó részt a fülek s ezen kiugrások két oldalán függőleges irányú kettős bekarcolt vonal tagolja. M 13, Szá 15, F 8 cm.

2. A medence előtt hosszúkás, nagyjából háromszög formájú bronztör. Nyélbeillő vége körívesen meghajlik. H 10 cm (XX. t. 55.).

68. *sír.* Mé 200 cm. A sírban jobb oldalán fekvő, 158 cm-ről 88-ra zsugorított csontváz, mellékletekkel:

1. A koponya mögött kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen tál (VIII. t. 8.). Iszapolása és égetése kissé durva. M 15, Szá 30, F 10 cm.

2. A csontváz előtt kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű oldalperemes kancsó (VIII. t. 10.). Iszapolása és égetése kissé durva. M 16, Szá 9, Ö 15, F 7 cm.

3. A bal kéznél szélesen kihajló peremű, gömbölyű fenekű, egyfülű kis kancsó (VIII. t. 9.). M 9, Szá 6 cm.

4. A bal csuklón két átfúrt szemfog és egy átfúrt metszőfog.

69. *sír.* Mé 180 cm. Bal oldalán fekvő, keletnek néző 172 cm-ről 105-re zsugorított csontváz, három edénnyel, amelyek elvesztek. Ezek egyike az 5. *sír* 2. mellékletéhez hasonló kis bögre, másika egyfülű kancsóformájú edény volt, míg a harmadik négyfülű tál.

70. *sír.* Mé 220 cm. Jobb oldalán fekvő, arccal keletnek néző, 165 cm-ről 110-re zsugorított csontváz, öt melléklettel, amelyek ma már nincsenek meg. Ezek között három egyfülű korsó, egy kétfülű tál és egy csonttű volt.

71. *sír.* Mé 70 cm. Feldúlták. Melléklete nem volt.

72. *sír.* Mé 200 cm. Jobb oldalán fekvő, keletnek néző, 144 cm-ről 90-re zsugorított csontváz, mellékletekkel:

1. Ülőben szélesen kihajló peremű, erősen profilált fenekű tál (VIII. t. 12.). Színe fekete. M 11, Szá 26, F 7 cm.

2. A másik edény az ásatás ideje óta tönkrement vagy elveszett. Fényképe szerint magasan kiemelkedő egyfülű, lapított fenekű, kissé kihajló peremű bögre volt (VIII. t. 11.).

3. A jobb kézfejnél két átfúrt szemfog (XX. t. 47—48.), három átlukasztott metszőfog (XX. t. 41—43.), három dentálium (XX. t. 45—46., 52.), egy krétagyöngy (XX. t. 51.) és columbella rustica (XX. t. 50.).

4. A mellkason csontlunula (XX. t. 44.).

73. *sír.* Mé 130 cm. Feldúlták. A feldúlt csontvázdarabok között szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű edény (VIII. t. 14.). M 11, Szá 11 cm.

74. *sír.* Mé 200 cm. Bal oldalán fekvő, arccal délnek néző, 174 cm-ről 110-re zsugorított csontváz, mellékletekkel:

1. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű kancsó (VIII. t. 16.). M 22, Szá 13, F 7 cm.

2. Kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény (VIII. t. 18.). A perem hiányos. M 9,5, Szá 9, F 4,5 cm.

3. Szélesen kihajló peremű, kétfülű, erősen profilált fenekű, bordákkal díszített tál (VIII. t. 17.). Iszapolása és égetése kissé durva. M 18, Szá 41, F 10 cm.

75. *sír.* Mé 50 cm. Jobb oldalán fekvő, feldúlt csontváz két melléklettel:

1. A csontváz előtt magasan kiemelkedő egyfülű, enyhén kihajló peremű, gömbölyű fenekű edény (VIII. t. 13.). Alsó részét bekarcolt vonalaktól határolt turbánszerű hornyolatok borítják. Színe vörös. M 7 cm, pereme és nyaka hiányos.

2. Mellette enyhén kihajló peremű, gömbölyű fenekű, magasfülű edény (VIII. t. 15.). M 7, Szá 6 cm.

76. *sír.* Mé 160 cm. Bal oldalán fekvő, 160 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz, két melléklettel.

1. A koponya előtt magasan kiemelkedő ansa-lunata fülű, szélesen kihajló peremű, csövestalpú tál (IX. t. 1.). Nyaka hengeres, középső része fordított csonkakúpos. A fül a perem fokozatos emelkedése után magaslik ki. A fül töve alatt a nyak alsó részét köröskörül recézet díszíti. Ez alatt két széles bemélyített vonal halad körbe, amelyekből két helyen függőleges irányú, barázdaszerű, kettős vonal húzódik a talpig. A talp csöcszerű és alul kihajló peremű. M 15, Szá 29, T 14 cm.

2. A tál mellett egyenes peremű, lapított fenekű, egyfülű kis edény (IX. t. 2.). Alsó része fordított csonkakúpos, középső része csonkakúpos, nyaka tölcéses. A szájperem a füllel szemközt kiugrik. A középső részt kettős bekarcolt zeg-zug-vonal között levő bemélyített rövid vonalak díszítik. A fül hiányzik. Iszapolása durva, égetése elég jó. M 7, Szá 5, F 2 cm.

77. *sír.* Mé 200 cm. Jobb oldalán fekvő, 105 cm-ről 70-re zsugorított csontváz, melléklettel:

1. A medence előtt kissé kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű tál ujjbenyomásos díszítéssel (IX. t. 3.). M 10, Szá 23, F 8 cm.

2. A lábak előtt enyhén kihajló peremű, gömbölyű fenekű, kétfülű kis edény (IX. t. 4.). M 8, Szá 5 cm.

3. Mellette enyhén kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű, edény (IX. t. 5.). Alsórésze erősen öblösödik, nyaka enyhén ívelt. Fekete. M 10, Szá 12, F 6.5 cm.

4. A jobb karon kettős csavarodású bronzkarperec. Ám 5 cm. (XXI. t. 72.).

5. A lapockákon egy-egy ciprusi tű (XXI. t. 70—71.); alsó harmadukban erősen meghajlanak. Fejük karikaszerű visszahajlításból iött létre. Közvetlenül a fej alatt spirális tekercs borítja. Egyikük hossza 11, a másiké 9 cm.

78. *sír.* A 75. *sír* alatt helyezkedett el. Mé 100 cm. Bal oldalán fekvő, 175 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz, két melléklettel:

1. A csontváz előtt kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (IX. t. 6.). Fülei a peremből indulnak ki. Iszapolása elég jó, égetése kissé durva. M 25, Szá 13, F 8 cm.

2. A medence előtt erősen kihajló peremű, ujjbenyomásos fenekű, egyfülű, peremes kis bögre (IX. t. 9.). Fekete. M 9, Szá 6, F 2 cm.

79. *sír.* Mé 75 cm. Bal oldalán fekvő, 122 cm-ről 60-ra zsugorított gyermekcsontváz. Előtte profilált fenekű, kétfülű korsó (IX. t. 8.).

Legnagyobb öblösödése a peremből kiinduló ívelt fülek töve alatt van. A felső rész csonkakúpos. A száj a két fül távolságának közepén mindkét oldalt szögesen kicsúcsosodik. A fülek felső részén egy-egy felfelé álló dudorodás. A legnagyobb öblösödésen — a fülek és a száj kiugrásai alatt — koncentrikus félkör szerű bemélyedésektől szegélyezett bütykök helyezkednek el. A fülek tövét perem köti össze, amely alatt széles bemélyedés halad körbe. M 16.5, Szá 14, illetve 10, F 7 cm.

80. *sír.* Mé 210 cm. Jobb oldalán fekvő, 158 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz, két melléklettel:

1. Feje előtt kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű kancsó (IX. t. 12.). Gömbölyödő alsó része erősen öblösödik, míg a nyak meglehetősen összeszűkül. A peremből kiinduló fül tövének kettős oldalperem halad végig, melyet a fülnél, a füllel szemben s e két pont távolságának közepén pici fülecske hidal át. Fekete. M 20, Szá 11, F 7 cm.

2. A medencecsont felett kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű tál (IX. t. 7.). M 13, Szá 33, F 8.5 cm.

81. *sír.* Mé 70 cm. Feldúlták. Egy kihajló peremű, lapított fenekű négyfülű tál került elő belőle (IX. t. 11.). M 14, Szá 34, F 10 cm.

82. *sír.* Mé 80 cm. Feldúlták.

1. Az összetört koponyánál enyhén kihajló peremű, lapított fenekű, magasan kiemelkedő egyfülű kis edény (XIII. t. 6.). Alsó része félgömb formájú; a meglehetősen magas nyak hengeres. A fül tövének, a vele szemközt levő oldalon s e két pont távolságának közepén, bütyök helyezkedik el. M 8, Szá 7.5, F 4 cm.

83. *sír.* Mé 90 cm. Feldúlták. Egyetlen melléklete magasan kiemelkedő egyfülű, lapított fenekű, kissé kihajló peremű edény (IX. t. 17.). Legnagyobb öblösödése a hasi rész közepén van. Nyaka tölcéses, alsó része összenyomott gömbhöz hasonlít. A füllel szemközt s a fül és a vele szemben levő pont távolságának közepén három-három lencseszerű bemélyedés van. M 7.5, Szá 7, F 4 cm.

84. *sír.* Mé 160 cm. Feldúlták. Egyedüli melléklete erősen kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény (IX. t. 18.). Iszapolása durva, égetése elég jó. M 9, Szá 9, F 5 cm. A perem hiányos.

85. *sír.* Mé 80 cm. Bal oldalán fekvő, keletnek néző, 164 cm-ről 110-re zsugorított csontváz, mellékletekkel:

1. A csontváz előtt magasfülű, gömbölyű fenekű, kissé kihajló peremű edény (IX. t. 16.). Alsó részén turbánszerű dísz van. M 6, Szá 6.5 cm.

Az ásatás óta veszendőbe ment két edény, melyek leírását fényképeik alapján adjuk.

2. Kétfülű, lapított fenekű edény (IX. t. 15.). Alsó része fordított csonkakúpalakú, felső része magasabb csonkakúpszelvény, amelynek oldalai kissé homorodnak. A két rész érintkezési vonala kiemelkedik. A szájperemből kiinduló erősen ívelt fülek az osztóvonalon illeszkednek az oldalhoz.

3. Lapított fenekű, valószínűleg kétfülű, edény töredéke. A meglevő alsó rész fordított csonkakúpos (IX. t. 10.).

86. *sír.* Mé 160 cm. Jobb oldalán fekvő, 154 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz, két melléklettel.

1. A fej mögött szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (IX. t. 14.). M 17, Szá 13, F 9 cm.

2. A kancsó mellett szélesen kihajló peremű, kissé profilált fenekű, kétfülű tál (IX. t. 13.). Alsó része fordított csonkakúpos, rövid nyaka kissé homorú. A fülek töve enyhén kiemelkedő vállon helyezkedik el, amelyet rovátkák borítanak. Az edény iszapolása kissé durva. M 12, Szá 30, F 9 cm.

87. *sír.* Mé 110 cm. Jobb oldalán fekvő, keletnek néző, 165 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz, két edénnyel.

1. Kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű kancsó (IX. t. 19.). M 15, F 6 cm.

2. Erősen kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű tál (IX. t. 20.). M 8, Szá 32, F 9 cm.

88. *sír.* Mé 200 cm. Bal oldalán fekvő, keletnek néző, 174 cm-ről 115-re zsugorított csontváz. A koponya előtt kissé kihajló peremű, profilált fenekű, kétfülű kancsó (IX. t. 21.). Díszített. Fekete. M 12, Szá 3, F 7 cm.

89. *sír.* Mé 140 cm. A sírban két csontváz feküdt: egy női és egy gyermek. Talán az anyát temették el gyermekével? A női csontváz jobb oldalán feküdt és keletnek nézett. 156 cm-ről 90-re zsugorították. A gyermek az anya lábánál helyezkedett el. 100 cm-ről 70-re zsugorították. A sírból két edény került elő:

1. A női csontváz vállánál magasan kiemelkedő egyfülű, enyhén kihajló peremű, profilált fenekű kancsó (X. t. 1.). Felső része csonkakúpos, az alsó félgömb formájú. Fülét ansa-lunata mintájára képezték. A szájperem és a fül alatt kettős bekarcolt vonal halad körbe. Az alsó részt turbánszerű hornyolások díszítik. Az alsó és felső rész elhatárolása szögletes és rovátkák helyezkednek el rajta. M 12.5 (a fülénél 15.5), Szá 9, F 5 cm.

2. A második edény az ásatás óta elveszett. Fényképe alapján: Kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű tál, amelynek nagyjából fordított csonkakúpos formája van. Füle a peremből indul ki és a rövid nyak áthidalása után a vállban végződik (X. t. 2.).

90. *sír.* Mé 80 cm. Feldúlták. Melléklete nem volt.

91. *sír.* A 90. *sír* alatt feküdt. Mé 130 cm. Jobb oldalán fekvő, 158 cm-ről 90-re zsugorított csontváz. Mögötte edények feküdtek:

1. Szélesen kihajló peremű, kissé profilált fenekű, egyfülű, karcsú nyakú kancsó (X. t. 5.). Alsó része erősen öblösödik és összelapított gömb benyomását kelti. A peremből kiinduló fül végződésénél perem fut körbe, mely alatt pontsor vonul végig. Fekete. M 15.5, Szá 10.5, F 5 cm.

2. Szélesen kihajló peremű, gömbölyű fenekű, egyfülű kancsó (X. t. 4.). Fekete. M 10, Szá 6 cm.

3. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű tál (X. t. 3.). M 14, Szá 24, F 7 cm.

92. *sír.* Mé 70 cm. Bolygatott csontváz.

93. *sír.* Mé 140 cm. Bal oldalán fekvő, 162 cm-ről 115-re zsugorított csontváz. Kezeit felhúzták. Előtte kissé kihajló peremű, lapított fenekű kétfülű kancsó (X. t. 6.). Peremmel és bemélyített vonallal díszített. M 12, Szá 10, F 6 cm.

94. *sír.* Mélysége az ásatási naplóban nem szerepel. Feldúlták. Melléklete nem volt.

95. *sír.* Mé 170 cm. Jobb oldalán fekvő, 160 cm-ről 110-re zsugorított csontváz három melléklettel:

1. A csontváz előtt magasan kiemelkedő, ansa-lunata fülű, szélesen kihajló peremű, lapított fenekű tál (X. t. szám nélkül a 3. alatt!) Válla rovátkolt. Fekete. M 9 (a fülnél 14), Szá 23, F 8 cm.

2. A tál mellett profilált fenekű, kétfülű kancsó feküdt (X. t. 9.). Alsó része gömbölyű, nyaka fordított csonkakúpos. Fülei ansa-lunata. Szája karéjokból áll, melyeket erősívű bevágódások kötnek össze a füllel. A legnagyobb öblösödés felett — a fülek távolságának közepén — az edényoldal szögesen kiugrik. A fülek alatt s az előbbi kiugrások két oldalán függőleges irányú kettős barázdák tagolják az alsó részt. M 17, Szá 13, F 5 cm.

3. A csontváz nyakánál két nagyméretű bronztü (XXII. t. 1., 7.). Kétharmad részüknél erősen meghajlították. Alsó végüket a kétoldalas fibulák mintájára alakították. Két végük távolsága 28 cm.

96. *sír.* Mé 100 cm. Jobb oldalán fekvő, 147 cm-ről 95-re zsugorított csontváz. A kezek a térdeket fogták. A fej előtt magasan kiemelkedő egyfülű, kissé kihajló peremű, lapított fenekű edény (X. t. 7.). M 9, Szá 8, F 5 cm.

97. *sír.* Mé 120 cm. Jobb oldalán fekvő, 152 cm-ről 105-re zsugorított csontváz. Feje alatt trapézformájú csontakasztó, melynek felső részén négy lyuk van. A trapéz alsó részéből emelkedik ki a horog (XX. t. 40.).

98. *sír.* Mé 65 cm. A sírban jobb oldalán fekvő, 150 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz. A lábhajlásnál zsugorított gyermekcsontváz. A nagyobb csontváz feje előtt kihajló peremű, lapított fenekű, díszített egyfülű kancsó (X. t. 11.). M 18, Szá 11, F 6.5 cm.

99. *sír.* Mé 110 cm. Bal oldalán fekvő, 142 cm-ről 80-ra zsugorított csontváz: előtte profilált fenekű, kissé kihajló peremű, kétfülű kancsó (X. t. 15.). Bemélyített vonalak és pontsor díszítik. M 15, Szá 9.5 F 6 cm.

100. *sír.* Mé 180 cm. Bal oldalán fekvő, zsugorított csontváz, két melléklettel:

1. A csontváz előtt erősen kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű tál (X. t. 8.). M 7, Szá 25, F 5.5 cm.

2. A tálhoz kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó támaszkodott (X. t. 14.). M 17, Szá 12, F 5 cm. Egyik füle letörött.

101. *sír.* Mé 150 cm. 148 cm-ről 100-ra zsugorított hasonfekvő csontváz, három melléklettel:

1. Térdei előtt egyenes peremű, lapított fenekű, magasan kiemelkedő egyfülű, fordított csonkakúpformájú tál (X. t. 10.). M 5, Szá 10, F 5 cm.

2. Az arc előtt magasan kiemelkedő egyfülű, lapított fenekű, enyhén kihajló peremű kis edény (X. t. 12.). Dudorral van díszítve és az alsó részt függőleges irányú barázdák tagolják. Iszapolása és égetése durva. Fekete. M 7 (a fülnél 9.5), Szá 7, F 4 cm.

3. A karok előtt enyhén kihajló peremű, lapított fenekű, magasan kiemelkedő egyfülű edény (X. t. 16.). A füllel szemközti részét a legnagyobb öblösödésen dudor díszíti. M 10, Szá 11, F 6.5 cm.

102. *sír.* Mé 130 cm. Jobb oldalán fekvő, 180 cm-ről 150-re zsugorított csontváz. A 98. *sír* alatt feküdt. A sírból három edény került elő.

1. A csontváz előtt egyenesperemű, lapított fenekű, fületlen edény, két bütyökkel (X. t. 18.). M 9, Szá 7, F 4.5 cm.

2. Mellette kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű korsó (X. t. 17.). M 18, Szá 13, F 9 cm.

3. A kezek előtt kissé kihajló peremű, talpas, négyfülű tál. Bordák díszítik (X. t. 13.). M 12, Szá 30, T 10 cm.

103. *sír.* Mé 190 cm. Bal oldalán fekvő, keletnek néző, 130 cm-ről 90-re zsugorított csontváz, két melléklettel:

1. A csontváz előtt szélesen kihajló peremű, ujjbenyomásos fenekű, egyfülű, kancsóformájú edény (X. t. 19.). M 10, Szá 6, F 2 cm.

2. Mellette szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű korsó (X. t. 20.). M 15, Szá 10, F 6 cm.

104. *sír.* Mé 160 cm. Bal oldalán fekvő, 155 cm-ről 105-re zsugorított csontváz. Előtte tál feküdt, melynek cserepei összetörték. A tálban disznócsontok.

105. *sír.* Mé 190 cm. Jobb oldalán fekvő, 155 cm-ről 105-re zsugorított csontváz. Bal kezét felhúzták az áll alá.

A koponya mögött szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű oldalperemes kancsó (X. t. 22.). Vörösszínű. M 21, Szá 11, F 8 cm.

A bal csípőn három csontgyöngy, melyek közül kettőt körbehaladó barázdaszerű bemélyedés díszít.

A koponya mögött hét bronzpityke. Elhelyezésükből ítélve eredetileg szalagon lehettek.

106. *sír.* Mé 110 cm. Jobb oldalán fekvő, 136 cm-ről 75-re zsugorított csontváz. Térdeit a váll magasságáig felhúzták. A csontváz előtt lapított fenekű, kissé kihajló peremű, kétfülű kancsó (X. t. 26.). M 17, Szá 11, F 6.5 cm.

107. *sír.* Mé 80 cm. Jobb oldalán fekvő, 158 cm-ről 85-re zsugorított csontváz, két melléklettel:

1. Arca előtt kissé kihajló peremű, profilált fenekű, magasan kiemelkedő egyfülű edény (X. t. 25.). Bemélvített vonalak és kidudorodások díszítik. M 9 (a fülnél 11.5), Szá 9, F 5 cm.

2. Mellette egy hozzá hasonló és tőle csak méreteiben különböző kis edény volt (X. t. 21.). Vörös. M 7.5 (a fülnél 9), Szá 7, F 4 cm.

108. *sír.* Mé 110 cm. Megbolygatták. Egyetlen melléklete szélesen kihajló peremű, profilált fenekű, egyfülű kancsó (X. t. 28.). M 16, Szá 10, F 6 cm.

109. *sír.* Mé 200 cm. Jobb oldalán fekvő, 154 cm-ről 85-re zsugorított csontváz mellékletekkel:

1. A fej előtt egyenesperemű, profilált fenekű, kétfülű tál (X. t. 23.). M 9, Szá 20, F 7.5 cm.

2. Ugyanitt enyhén kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kis edény (X. t. 24.). Díszítése bekarcolt vonalból és pontsorból áll. M 8, Szá 7, T 5 cm.

3. Az előbbi két edény között egyenes peremű, profilált fenekű, kétfülű kancsó (X. t. 27.). Alsó része erősen kiöblösödik, nyaka aránylag enyhén ívelt és kissé tölcésesen hajlik ki. A peremből kiinduló fülek áthidalják az egész nyakat. M 10, Szá 11.5, F 6.5 cm.

4. A koponyán több bronzpityke, amelyek homlokszorító szalagra lehettek varrva. Kettő maradt meg belőlük (XX. t. 60—61.).

5. A nyakban két görbe tű (XX. t. 59.). Egyiknek csak a vége maradt meg. A másiknak a testét erősen meghajlították. Hegye elvékonyodik, feje karikaszerűen visszahajlik. Két végének távolsága 11 cm.

6. A bal karon ötcsavarodású bronzkarperec (XX. t. 62.). M 3, Ám 6 cm.

110. *sír.* Mé 190 cm. Jobb oldalán fekvő, megbolygatott csontváz mellékletekkel:

1. A csontváz előtt kissé kihajló peremű, lapított fenekű kétfülű edény (XI. t. 4.). Kettős bemélyített vonalak díszítik. M 11, Szá 11, F 5 cm.

Előkerült még a sírból két töredékes edény, melyek azóta elvesztek. Leírásukat fényképeik alapján adjuk.

2. Kihajló peremű, többfülű, lapított fenekű tál töredéke. (XI. t. 2.).

3. Kissé kihajló peremű, lapított fenekű, gömbölyű, alsó részű, kissé ívelt nyakú, fületlen edény (XI. t. 1.). Bemélyített vonalak díszítik. Pereme csonka.

4. A nyakban kilenc columbella rusticából álló fűzér (XX. t. 49.).

111. *sír.* Mé 180 cm. Bal oldalán fekvő, délnek néző gyermek-csontváz, melléklettel:

1. Előtte kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű bordadíszes tál (XI. t. 9.). M 8, Szá 21, F 6 cm.

2. A tál mellett szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű kancsó (XI. t. 5.). Alsó része megközelítőleg gömbformájú, a felső csonkakúpos. A perem alól kiinduló, erősen megtört fül tövéénél kettős perem halad körbe, melyet a füllel szemközt s a fül és a szemben levő pont távolságának közepén két oldalt átlukasztott bütyök szakít meg. M 17, Szá 11, F 7 cm.

112. *sír.* Mé 90 cm. Bal oldalán fekvő csontváz. Lábaít újabb sírásása alkalmával levágták. Jobb kezével lapított fenekű, kétfülű kan-

csót fogott, amelynek szája a két fül közepén csúcsosan kiugrik (XI. t. 8.). Bemélyített vonalak és dűdörök díszítik. Fekete. M 17, Szá 13, F 7 cm.

113. *sír.* Mé 50 cm. Feldúlt gyermekcsontváz. Egyetlen melléklete egy mély tál, amely azóta elveszett. Fényképe alapján: kihajló peremű, profilált fenekű, egyfülű (XI. t. 6.). Alsó része fordított csonkakúpos, magas nyaka megközelítőleg hengeres. A váll nagyon élesen válik el. A fül a perem alól indul ki és nem ér le a vállasodásig. A perem a fül kiindulásánál kissé felemelkedik. Az alsó részen árkolt díszítés van.

114. *sír.* Mé 130 cm. Jobb oldalán fekvő, 158 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz mellékletekkel:

1. A csontváz mögött kissé kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kis bögre (XI. t. 3.). Alsó része gömbformájú, nyaka kis homorodást mutató hengerhez hasonlít. A két fül tövét bekarcolt vonal köti össze. M 9, Szá 8, F 5 cm.

2. Szintén a csontváz mögött szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (XI. t. 7.). Vörössesszürke. M 16, Szá 12, F 8 cm.

3. A csontváz ölében két átfúrt zápfog, öt átyukasztott szemfog és két metszőfog (XXI. t. 1., 2., 3., 16., 17.).

4. A koponya mögött kilenc bronzpityke (XXI. t. 18—26.).

5. A medence mellett egy szem borostyángyöngy tíz dentaliummal (XXI. t. 14., 33.).

6. A fej körül s a test hosszában a térdig 16 nagyobb és 40 kisebb hengeresre csiszolt kagylógyöngy és 23 négysarkú szegletes agyaggyöngy (XXI. 15., 29—31.).

7. A medencében 4 kagyló (XXI. t. 5—8.).

8. A medence mellett egy szürke és két fehér folyami kavics; mellettük nyéllukas, széleshátú kőbalta töredéke. (XXI. t. 4., 27—28., 37.).

9. A medence mögött két, az áll alatt egy csontár (XXI. t. 9—11.).

10. Lapos, középen átfúrt csontkorong (XXI. t. 12.).

11. Kődarab (XXI. t. 13.).

115. *sír.* Mé 70 cm. Feldúlták. Két melléklete volt:

1. Négyfülű, profilált fenekű tál (XI. t. 10.). Iszapolása kissé durva, égetése jó. M 10, Szá 24, F 10 cm.

2. Lapított fenekű, karélyos szájú, kétfülű kancsó (XI. t. 13.). Díszítése bemélyített vonalakból áll. M 17, Szá 13, F 6 cm.

116. *sír.* Mélységét nem tünteti fel az ásatási napló. Feldúlták. Egyedüli melléklete lapított fenekű, kétfülű, karélyos szájú kancsó, amelyet bemélyedő vonalak díszítenek (XI. t. 12.). Iszapolása és égetése kissé durva. M 14, F 5.5 cm.

Egy gyöngyszem is került elő a sírból.

117. *sír.* Mé 250 cm. Jobb oldalán fekvő, 152 cm-ről 80-ra zsugorított csontváz három melléklettel:

1. A koponya előtt kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen tálcácska (XI. t. 16.), amely félgömbformájú. M 5, Szá 9, F 2 cm.

2. A medence mögött szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, peremes egyfülű kancsó (XI. t. 14.). M 17, Szá 10, F 6 cm.

3. Kezei előtt erősen kihajló peremű, lapított fenekű, borda-diszes, kétfülű tál (XI. t. 15.). Fekete. M 13, Szá 38, F 10 cm. A nyakon két csonttű.

118. *sír.* A 112. *sír* alatt feküdt. Mé 130 cm. Bal oldalán fekvő, 160 cm-ről 110-re zsugorított csontváz. A koponya előtt két melléklet volt:

1. Kissé kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű, zeg-zug vonallal díszített tál (XI. t. 17.). Fekete. M 11, Szá 30, F 8.5 cm.

2. Magasan kiemelkedő ansa-lunata fülű, kissé kihajló peremű, profilált fenekű edény (XI. t. 11.). Bemélyített vonalak és pontsorok díszítik. M 11 (a fülnél 14), Szá 10, F 7 cm.

119. *sír.* Mé 140 cm. Kis gyermekcsontváz. Térdei közt átfúrt fog.

120. *sír.* Mé 220 cm. Bal oldalán fekvő, 174 cm-ről 130-ra zsugorított csontváz, két edénnyel.

1. Kihajló peremű, lapított fenekű egyfülű kancsó, peremmel (XI. t. 20.). M 18, Szá 12, F 6.5 cm.

2. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű tál (XI. t. 18.). M 15, Szá 35, F 8.5 cm.

A jobb kézfej körül néhány krétagyöngy volt, de ezek elvesztek.

121. *sír.* Mé 160 cm. Jobb oldalán fekvő, 158 cm-ről 120-ra zsugorított csontváz, mellékletekkel:

1. A medencében egyenesperemű, lapított fenekű, egyfülű tál (XI. t. 19.). Félgömb formája van. Erősen ívelt füle a perem alól indul ki. M 13, Szá 22, F 8 cm.

2. A medence mögött szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, háromfülű kis edény (XI. t. 21.). Alsó része gömbölyű; nyaka rövid fordított csonkakúphoz hasonló. A legnagyobb öblösödés felső részén kettős bemélyített vonal halad, amely a fülek távolságának közepén csúcsosan kiugrik. A fülek alatt s ezen kiugrások két oldalán kettős bemélyített vonalak húzódnak a fenék irányába. M 8, Szá 8, F 5 cm.

3. A lábaknál lapított fenekű, kétfülű kancsó (XI. t. 22.). Alsó része gömbölyű, nyaka rövid fordított csonkakúphoz hasonló. A perem a két fül távolságának közepén szögesen kiugrik. A fülek ansa-lunatak és erősen íveltek. Tövük alatt egy-egy bütökszerű kiemelkedés van, amelyet két oldalról kettős bemélyített és ferde vonal fog közre. A legnagyobb öblösödés felső részén kettős barázda halad végig, mely a száj kiugrásainak megfelelően szögesen kiugrik. A fülek és kiszögelések két oldalán függőleges irányú, széles barázdaszerű vonalak húzódnak a fenékig. A fülek közepén hasonló dísz van. M 13, F 7 cm.

122. *sír.* Mé 220 cm. Jobb oldalán fekvő, 160 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz. Mögötte három edény:

1. Kissé kihajló peremű lapított fenekű egyfülű köcsög (XII. t. 4.). Füle a peremből indul ki és a legnagyobb öblösödés felett illesz-

kedik az oldalhoz. Alsó része fordított, a felső pedig rendes csonkakúphoz hasonló. Vörössesszürke. M 19, Szá 11, F 8 cm.

2. Kissé kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű kis edény (XII. t. 9.). Iszapolása és égetése kissé durva. M 12, Szá 10, F 6 cm.

3. Erősen kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű tál (XII. t. 5.). M 11, Szá 32, F 7 cm.

123. *sír.* Mé 170 cm. Jobb oldalán fekvő, 156 cm-ről 95-re zsugorított csontváz. Előtte két edény:

1. Magasan kiemelkedő, ansa-lunata fülű, enyhén kihajló peremű, lapított fenekű edény (XII. t. 6.). Különálló alsó része nincs. Nagyjából hengeres. Iszapolása és égetése kissé durva. M 9 (a fülnél 12), Szá 9, F 5 cm.

2. Lapított fenekű, kiugró szájú, kétfülű kancsó (XII. t. 3.). Formája hasonlít a 121. *sír* 3. mellékletéhez (XI. t. 22.). M 16, Szá 11×13, F 8 cm.

3. A csontváz egyik térde felett átyukasztott szemfog volt (XX. t. 57.).

124. *sír.* Mé 90 cm. Bal oldalán fekvő, 164 cm-ről 90-re zsugorított csontváz két melléklettel:

1. Előtte magasan kiemelkedő egyfülű, gömbölyű fenekű, enyhén kihajló peremű edény (XII. t. 8.). M 8 (a fülnél 11), Szá 8 cm.

2. Mellette magasfülű, lapított fenekű, enyhén kihajló peremű edény (XII. t. 15.). Bemélyedő vonalak és hornyolások díszítik. Iszapolása durva. M 11.5 (a fülnél 15), Szá 10, F 6 cm.

125. *sír.* Mé 60 cm. Jobb oldalán fekvő, 127 cm-ről 75-re zsugorított gyermekcsontváz mellékletekkel:

1. Kissé kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű edény (XII. t. 7.). Füle a szájperemből indul, annál magasabbra nem emelkedik és erős ívelés után a legnagyobb öblösödésnél illeszkedik az oldalhoz. Alsó része gömbölyű, nyaka hengeres. M 5.5, Szá 6, F 2.5 cm.

2. Magasan kiemelkedő egyfülű, lapított fenekű, erősen kihajló peremű bögre (XII. t. 11.). Alsó része gömbölyű, nyaka csonkakúpos. A két rész érintkezésénél oldalperem húzódik, amelyet rovátkák borítanak. A nyak közepén három bemélyített vonal halad körbe. Az alsó részen — a füllel szemben s a fül és a vele szemben levő pont távolságának közepén kétoldalt — három barázdaszerű bemélyedéssel övezett erős kidudorodás foglal helyet, amelyeket egymástól kettős bemélyített vonallal szegélyezett függőleges irányú széles barázdák választanak el. A kidudorodásoknak megfelelően a nyakon középen kettő, kétoldalt pedig egy-egy pontsorról övezett lencsedísz van. M 9 (a fülnél 13), Szá 11, F 4.5 cm.

3. Magasan kiemelkedő, ansa-lunata fülű, lapított fenekű, kissé kihajló peremű tál (XII. t. 14.). Fekete. M 10 (a fülnél 12), Szá 17, F 17 cm.

126. *sír.* Mé 150 cm. Jobb oldalán fekvő, 150 cm-ről 105-re zsugorított csontváz. Bal kezét kinyújtották, jobbát az áll alá felhúzták. Mellékletei:

1. A csontváz térdei előtt lapított fenekű, kihajló peremű, peremes, egyfülű korsó feküdt (XII. t. 18.). M 22, Szá 14, F 8 cm.

2. Mellette szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény, bemélyített vonaldísszel (XII. t. 12.). Iszapolása kissé durva. M 6.5, Szá 8, F 4 cm. A szájerem rongált.

3. A lábaknál erősen kihajló peremű, profilált fenekű, kétfülű tál (XII. t. 17.). M 16, Szá 36, F 8 cm.

4. A koponya alatt két gyöngy, de csak egyik maradt épen (XX. t. 56.).

A bal kéz középső ujján bronzgyűrű. Ám 2 cm.

127. *sír.* A sír mélységét nem tünteti fel az ásatási napló. Jobb oldalán fekvő zsugorított gyermekcsontváz. Irányítása és méretei ismeretlenek. Három melléklete volt:

1. Az arc előtt lapított fenekű, kissé kihajló peremű, négyfülű tál (XII. t. 24.). M 13, Szá 27, F 9 cm.

2. A koponya felett szélesen kihajló peremű, profilált fenekű, kétfülű, kancsóformájú, barázdadíszes kis edény (XII. t. 10.). M 12.5, Szá 9, F 4 cm.

3. A lábak előtt szélesen kihajló peremű, ujjbenyomással díszített fenekű, kétfülű, kancsóformájú kis edény (XII. t. 13.). Geometrikus bekarcolt díszek tagolják. M 8.5, Szá 6, F 1.5 cm.

A mellen tizennégy kagylógyöngy és négy dentalium, a nyak alatt 9 cm hosszú, foka felé szélesedő, átfúrt csonttű.

128. *sír.* Mé ismeretlen. Feldúlták. Melléklete nem volt.

129. *sír.* Mé 210 cm. Bal oldalán fekvő, 158 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz, két melléklettel:

1. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (XII. t. 16.). Díszítése bekarcolt egyenes és zeg-zug vonalakból áll. M 16, Szá 11, F 7 cm.

2. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű, bordadíszes tál (XII. t. 20.). Vörösszürke. M 15, Szá 31, F 9 cm.

130. *sír.* Mé 110 cm. A sírban jobb oldalán fekvő 144 cm-ről 90-re zsugorított csontváz mellékletekkel:

1. A csontváz előtt kissé kihajló peremű, magasan kiemelkedő egyfülű, befelé homorodó fenekű kis edény (XII. t. 22.). M 6 (a fülénél 7.5), F 4 cm.

2. Mellette kihajló peremű, lapított fenekű, magasfülű edény (XII. t. 23.). Háromsoros félkörrel és pontsorról övezett dudor díszíti. M 8, Szá 9, F 3 cm.

3. A jobb térdnél átlukasztott szemfog (XX. t. 58.).

131. *sír.* Mé 70 cm. Bal oldalán fekvő, arccal keletnek néző, 130 cm-ről 70-re zsugorított csontváz, melléklet nélkül.

132. *sír.* Mé 50 cm. Szétporlott gyermekcsontváz. Előtte magasfülű, profilált fenekű, egyenesperemű kis edény (XII. t. 19.). Pereme a füllel szemben kiugrik. Oldala végig hengeres. A perem alatt a fül kiindulásánál két, a fültőnél pedig három bekarcolt vonal húzódik körbe. Az edény alján a fül alatt s a füllel szemben két oldalt, szív-

alakú kidudorodást találunk, melyeknek között három-három ferdén álló bekarcolt vonal tölti ki. M 7.5, Szá 6, F 4 cm.

133. *sír.* Mé 70 cm. Jobb oldalán fekvő, 147 cm-ről 90-re zsugorított csontváz. Előtte két edény:

1. Enyhén kihajló peremű, magasfülű, lapított fenekű edény (XIII. t. 2.). M 10 (a fülnél 12), Szá 8, F 6 cm.

2. Magastalpú, kétfülű korsó (XIII. t. 1.). Felül bemélyített egyenes és zeg-zug-vonalak, alul turbánszerű hornyolások díszítik. M 20, Szá 9, illetve 14, F 8 cm.

134. *sír.* Mé 120 cm. Bal oldalán fekvő, 148 cm-ről 90-re zsugorított csontváz. Előtte kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kanecsó (XIII. t. 3.). M 14.5, Szá 13, F 7 cm.

135. *sír.* Mé 160 cm. Jobb oldalán fekvő, 146 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz, mellékletekkel:

1. Kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű kis bögre (XIII. t. 5.). M 14.5, Szá 6, F 2 cm.

2. Erősen kihajló peremű, megrongált fenekű, fületlen edény, két átfúrt bütyökkel (XIII. t. 4.). M 10, Szá 10 cm.

3. Kihajló peremű, profilált fenekű, kétfülű tál (XIII. t. 8.). M 17, Szá 36, F 9 cm.

136. *sír.* Mé 200 cm. Jobb oldalán fekvő, arccal délnek néző, 165 cm-ről 110-re zsugorított csontváz, két melléklettel:

1. Kissé kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű, bemélyedő vonalakkal díszített edény (XIII. t. 7.). M 13, Szá 13, F 8 cm.

2. Kihajló peremű, profilált fenekű, négyfülű tál (XIII. t. 12.). M 14, Szá 36, F 11 cm.

137. *sír.* Mé 210 cm. Bal oldalán fekvő, 185 cm-ről 115-re zsugorított csontváz, négy melléklettel:

1. A medencében erősen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kanecsó (XIII. t. 10.). M 21, Szá 12.5, F 7 cm.

2. A koponya előtt kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény (XIII. t. 14.). M 10, Szá 9, F 4 cm.

3. A medence mögött kihajló peremű, profilált fenekű, kétfülű tál (XIII. t. 26.). Iszapolása kissé durva, égetése elég jó. M 18, Szá 41, F 11 cm.

4. A jobb kézben háromszög alakú bronztör (XX. t. 55.). Nyélbeillő vége felé kissé körívesen meghajlik és a felerősítés céljából át van fúrva. H 13 cm.

138. *sír.* Mé 150 cm. Bal oldalán fekvő, 150 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz, mellékletekkel:

1. A vállnál kihajló peremű, befelé homorodó fenekű pontsorrall díszített, fületlen bögre (XIII. t. 13.). M 7, Szá 7, F 3.5 cm.

2. A medence mögött kihajló peremű, hegyesfenekű, kétfülű kis edény (XIII. t. 9.). M 8.5, Szá 5.5 cm.

3. Mellette kihajló peremű, profilált fenekű, kétfülű korsó (XIII. t. 18.). M 24, Szá 13, F 8 cm.

4. A medence mögül került elő két dentalium (XXI. t. 32.), tizenhat hengeresre csiszolt kagylógyöngy és két bevágásokkal díszített csontcső (XXI. t. 35., 34., 34. a.).

139. *sír.* Mé nem szerepel az ásatási feljegyzésekben. Jobb oldalán fekvő, 145 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz. A medencében kissé kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény (XII. t. 21.). Alsó része lapos fordított csonkakúphoz hasonlít. Ehhez hengeres középső és ugyancsak lapos csonkakúpos felsőrész járul. A nyak ismét fordított csonkakúpos, de jóval magasabb, mint az alsó rész. A középső és a felső rész érintkezésénél szimmetrikusan négy bütyök foglal helyet, amelyek alatt kettős bekarcolt vonal halad. A bütykök két oldalán ugyanezt a díszet találjuk, de függőleges irányban. A peremen egymással szemben két-két lyuk van. Fekete. M 8, Szá 7, F 3.5 cm.

140. *sír.* Mé 150 cm. Jobb oldalán fekvő, arccal keletnek néző, 152 cm-ről 90-re zsugorított csontváz mellékletekkel:

1. A csontváz előtt kissé kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű kancsó (XIII. t. 11.). Iszapolása és égetése elég jó. Vörös. M 15, Szá 10, F 6 cm.

2. A csontváz mögött befelé homorodó fenekű, kétfülű bögre töredéke (XIII. t. 15.). Vörös. M 15, Szá 10, F 6 cm.

3. A medencében 3 cm hosszú kagylógyöngy (XX. t. 36.).

141. *sír.* Mé 150 cm. Jobb oldalán fekvő, 158 cm-ről 90-re zsugorított csontváz, mellékletekkel:

1. A medencében kihajló peremű, gömbölyű fenekű edény (XIII. t. 17.). Alsó része gömbölyű, a felső töredékes. M 7.5 cm.

2. Mellette kissé kihajló peremű, lapított fenekű, bemélyített vonalakkal díszített kétfülű edény (XIII. t. 16.). Vörös. M 9.5, Szá 10, F 4 cm.

3. A koponya alatt két átfúrt metszőfog és hat columbella rustica (XXI. t. 41—43.). Mellettük tizenhat bronzpityke (XXI. t. 38., 40.); mindegyiket két helyen szimmetrikusan átfúrták. Ugyanitt hosszúkás bronzlemez, melynek keskeny végeit csőszerűen behajlították. H 9, Sz 3 cm (XXI. t. 39.).

142. *sír.* Mé 90 cm. Hanyattfekvő, keletnek néző, 134 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz. Karjait felhúzták. Csak az alsó lábszárait zsugorították. A jobb kéz középső ujján gyűrű volt, amely ma már nincs meg.

143. *sír.* Mé 130 cm. Jobb oldalán fekvő, 157 cm-ről 95-re zsugorított csontváz, három melléklettel:

1. Kezei előtt kiemelkedő ansa-lunata fülű, erősen kihajló peremű, lapított fenekű kis tál (XIII. t. 20.). Iszapolása kissé durva, égetése jobb. M 8 (a fülnél 10.5), Szá 16, F 7 cm.

2. Térdei előtt magasan kiemelkedő egyfülű, kissé kihajló peremű, gömbölyű kis edény (XIII. t. 21.). Alsó részét harántos irányú, kettős barázdák tagolják. M 8, Szá 5.5 cm.

3. A mell előtt magastalpú, kétfülű kancsó (XIII. t. 27.). A szájerem a két fül távolságának közepén szögesen kicsúcsosodik. Az

alsó rész gömbölyű, a felső megközelítőleg csomakúpos. A peremből kiinduló és a felső részt áthidaló ívelt fülek töve alatt kettős bemélyedés halad körbe. A fülek tövét perem köti össze, amelyen rovátkák helyezkednek el. E felett kettős bekarcolt vonal, kettős zeg-zug-vonal, majd a nyak közepén és a perem alatt újra bekarcolt kettős vonal halad körbe. A fülek közepén szintén bemélyített kettős vonalat találunk, amelyhez két oldalt ferdén bekarcolt vonalak csatlakoznak. Az alsó részt a füleknél és a perem kiugrásainak megfelelő helyen három-három széles bemélyedés tagolja. A talpon kettős zeg-zug-vonal húzódik. Fekete. M 16, Szá 15, illetve 8, F 6 cm.

144. *sír.* Mé 100 cm. Bal oldalán fekvő, 154 cm-ről 80-ra zsugorított csontváz. Térdénél magasan kiemelkedő egyfülű, gömbölyű fenekű, enyhén kihajló peremű edény (XIV. t. 8.). Bemélyített vonal díszíti. Iszapolása és égetése jó. M 7 (a fülénél 9), Szá 6 cm.

145. *sír.* Mé 200 cm. A 143. *sír* alatt feküdt. Bal oldalán fekvő, 155 cm-ről 90-re zsugorított csontváz, két melléklettel:

1. Enyhén kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű tál (XIII. t. 19.). M 10, Szá 22, F 9 cm.

2. Enyhén kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (XIII. t. 24.). M 15, Szá 9, F 5 cm.

146. *sír.* Mé 150 cm. Bal oldalán fekvő 157 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz. Jobb karját felhúzták. A csontváz előtt enyhén kihajló peremű, lapított fenekű, bemélyített vonalakkal díszített, kétfülű kancsó (XIV. t. 1.). Iszapolása durva, égetése jobb. M 13, Szá 10, F 7 cm.

147. *sír.* Mé 90 cm. Jobb oldalán fekvő, arccal nyugatnak néző 164 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz. Előtte három edény:

1. Kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű tálcácska (XIII. t. 23.). Peremből kiinduló füle a vállban végződik. Alsó része fordított csomakúpos, a felső hengeres. Vörös. M 4.5, Szá 10.5, F 4.5 cm.

2. Enyhén kihajló peremű, lapított fenekű, magasan kiemelkedő egyfülű kis edény (XIII. t. 22.). Iszapolása és égetése kissé durva. M 6.5 (a fülénél 8.5), Szá 6, F 3 cm.

3. Magastalpú, alul turbánszerű hornyolásokkal díszített, kétfülű kancsó (XIII. t. 25.). M 18, Szá 12, illetve 8, F 7 cm.

148. *sír.* Mé 130 cm. Jobb oldalán fekvő, 158 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz. Kezeit felhúzták. A koponya előtt két melléklet:

1. Kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű korsó (XIV. t. 3.). M 21, Szá 14, F 7 cm.

2. Kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű tál (XIV. t. 2.). M 15, Szá 35, F 10 cm.

149. *sír.* Mé 210 cm. Bal oldalán fekvő, 160 cm-ről 105-re zsugorított csontváz, három melléklettel:

1. A karok előtt kissé kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény (XIV. t. 5.). Iszapolása kissé durva. M 6.5, Szá 6.5, F 5 cm. Pereme hiányos.

2. A koponya előtt kihajló peremű, profilált fenekű, kétfülű, bemélyedő vonallal és pontsorral díszített edény (XIV. t. 6.). Vöröses-szürke. M 12, Szá 12, F 7 cm.

3. A lábaknál kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű tál (XIV. t. 4.), amelyet rovátkák díszítenek. M 13.5, Szá 34, F 10 cm.

Az áll és a váll közül néhány szem gyöngy került elő.

150. *sír.* Mé 230 cm. Bal oldalán fekvő, 157 cm-ről 110-re zsugorított csontváz.

1. Kezei előtt kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű edény (XIV. t. 16.). M 13, Szá 13, F 6 cm.

2. A koponya előtt enyhén kihajló peremű, profilált fenekű, négyfülű tál (XIV. t. 10.). Alsó részét a fülek két oldalánál kettős bemélyített vonalak díszítik. A fülek tövét is kettős bemélyített vonal köti össze. M 11, Szá 30, F 10 cm.

151. *sír.* Mé 100 cm. Jobb oldalán fekvő, 152 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz, mellékletekkel:

1. A csontváz előtt szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény. (XIV. t. 7.). Felső részén két egymással szemben elhelyezkedő geometrikus vonaldísz van. A középső részt két bekarcolt vonal választja el a felsőtől és szimmetrikusan elhelyezett, függőleges irányú bekarcolt kettős vonalak tagolják. A fenék felett pontsor van. Az edény iszapolása és égetése kissé durva. M 7.5, Szá 6, F 6.5 cm.

2. A jobb karon csigákból és spirálisokból álló bronzcsövekkel kombinált karkötő volt, amelyen hat *columbella rustica* és öt bronzcső váltogatja egymást (XXI. t. 50.).

152. *sír.* Mé 180 cm. 80 cm-ről 70-re zsugorított gyermekcsontváz, melléklet nélkül.

153. *sír.* Mé 20 cm. Szántás közben feldúlták. A feneke tűzhely volt. Egyetlen melléklete enyhén kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű edény (XIV. t. 12.). M 6, Szá 5, F 4 cm.

Az ásatási naplóban e *sír* anyagaként szerepel még egy kis lapos és egy opálizáló kavics. Ezek azonban elvesztek.

155. *sír.* Mé 100 cm. Feldúlt csontváz. A fej mellett magasan kiemelkedő egyfülű, befelé homorodó fenekű, kissé kihajló peremű edény (XIV. t. 11.). Füle hiányzik. Vörös. M 6.5, Szá 6, F 4 cm.

Az ásatási napló szerint a koponya alatt aranyfüggő volt, de ez hiányzik.

156. *sír.* Mé 70 cm. Jobb oldalán fekvő, 146 cm-ről 90-re zsugorított csontváz, két melléklettel:

1. A koponya előtt kissé kihajló peremű, homorodó fenekű, magasan kiemelkedő egyfülű kancsó (XIV. t. 15.). Alsó részét hornyolások díszítik. M 10, Szá 10, F 5 cm. A fül felső része hiányos.

2. A medencében csontakasztó (XXI. t. 45.). Felső része piszkóta formájú és két lyuk van rajta. Alsó része ötosztású. Közepéből horog emelkedik ki, karéjait bemélyített koncentrikus körök díszí-

tik. A felső rész közepén és alján négy-négy koncentrikus kör. H 6, Sz 2 cm.

157. *sír.* Mé 100 cm. Bal oldalán fekvő, 70 cm-ről 50-re zsugorított csontváz. Előtte egyenesperemű, gömbölyű fenekű, kétfülű kis bögre (XIV. t. 9.). Vörös. M 7.5, Szá 4 cm.

158. *sír.* Mé 100 cm. Csecsemőcsontváz. Melléklete nem volt.

159. *sír.* Mé 110 cm. Melléklet nélküli csecsemőcsontváz.

160. *sír.* Mé 60 cm. Jobb oldalán fekvő, 134 cm-ről 70-re zsugorított csontváz mellékletekkel:

1. Kissé kihajló peremű, rövid csövestalpú fületlen edény (XIV. t. 26.). A csövestalp feletti része csonkakúpos. Legnagyobb öblösödésénél erősen kiszélesedik. Pereme alatt négy bemélyített vonal fut körbe. Peremén barázdaszerű bemélyedés húzódik. A legnagyobb kiszélesedésen kettős zeg-zug-vonalak húzódnak a felettük elhelyezkedő párkányszerű kiemelkedésig. Az edény iszapolása és égetése kissé durva. Vöröses-szürke. M 7.5, Szá 5.5, T 2 cm.

2. Magasan kiemelkedő egyfülű, lapított fenekű, kissé kihajló peremű, gömbformájú edény (XIV. t. 14.). A fül erős ívelés után a legnagyobb öblösödés felett illeszkedik az oldalhoz. Fekete. M 8.5 (a fülnél 13), Szá 8, F 5 cm.

3. Egyenesperemű, lapított fenekű, fületlen edény (XIV. t. 18.). Erősen összenyomott gömbhöz hasonlít, amelyhez csonkakúpos nyak illeszkedik. A nyakat a törzstől bemélyített vonal választja el. A legnagyobb öblösödésen szimmetrikusan négy bütyök helyezkedik el. M 8.5, Szá 4, F 6 cm.

4. Széles karéjokból álló, ansa-lunata fülű, rövid csövestalpú edény (XIV. t. 17.). Legnagyobb öblösödése erős kiszélesedés után szögesen kiugrik és négy szimmetrikus elhelyezkedésű övvel van díszítve. Magas nyaka tölcseres. Két füle a perem fölé emelkedik és a nyak áthidalása után csatlakozik az edényoldalhoz. A fülek tövét kettős bemélyített vonal köti össze. A perem alatt zeg-zug és három párhuzamos vonal húzódik. A középső részt a fülek távolságának közepén függőleges irányú kettős bemélyített vonal osztja ketté, s az ezek közé eső részt ívekkel felfelé fordított kettős félkörök töltik ki, amelyeket alul bemélyített vonal határol. Vörös. M 10 (a fülnél 12), Szá 7, Ö 11, F 3.

161. *sír.* Mé 180 cm. Jobb oldalán fekvő 142 cm-ről 85-re zsugorított csontváz. Kezeit felhúzták. Előtte három edény:

1. Magasan kiemelkedő ansa-lunata fülű, kissé kihajló peremű, lapított fenekű, fordított csonkakúp formájú tálcaska (XIV. t. 19.). A fül felületén három függőleges irányú bemélyedés van. Az edény oldalát és fenekét viszont egymás alatt elhelyezett vízszintes irányú, barázdaszerű bemélyedések tagolják. Vörös. M 6 (a fülnél 9), Szá 11, F 6 cm.

2. Kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű tálcaska (XIV. t. 21.). Iszapolása és égetése kissé durva. M 6, Szá 16, F 5 cm.

3. Kissé kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű, bemélyített vonalakkal díszített kancsó (XIV. t. 20.). M 13, Szá 13, F 7 cm.

162. *sír.* Mé 190 cm. Jobb oldalán fekvő, 147 cm-ről 120-ra zsugorított csontváz. Bal kezét előre nyújtották, jobbát felhúzták. Előtte két edény:

1. Behajló peremű, lapított fenekű, egyfülű tál (XIV. t. 27.). Vörösesszürke. M 10, Szá 21, F 7 cm.

2. Enyhén kihajló peremű, gömbölyödő fenekű, kétfülű edény (XIV. t. 22.). Alsó része gömbformájú, rövid nyaka ívelt. A peremből kiinduló fülei hiányoznak. Az edény iszapolása durva, égetése elég jó. M 9, Szá 6 cm.

Az edényeken kívül sok ékszer és eszköz került ki a sírból, amelyek elhelyezkedéséről az ásatási napló nem ad felvilágosítást.

41 dentáliumból (XXII. t. 42.), 50 columbella rusticából (XXI. t. 73.), 334 négysarkú szegletes gyöngyből álló fűzér (XXII. t. 41.), átfűrt csontkorong (XXI. t. 48.), 7 bronzlunula (XXI. t. 57–63.), 23 különböző hosszúságú bronztekeresből készült cső (XXI. t. 55.), két lyukas bronzpityke (XXI. t. 56.), lyukas csonttű (XXI. t. 52.), 4 csontcső (XXI. t. 46., 49.), kétosztású, felső részén átfűrt, bronzcsüngődísz (XXI. t. 64.), két hosszúkás bronzlemez (XXI. t. 53–54.), trapézformájú, keskenyedő vége felé átfűrt bronzlemez (XXI. t. 47.), egy lemezdarab (XXI. t. 44.), 20 hengeresre csiszolt kagylógyöngy (XXI. t. 51.), 2 pectunculus kagyló (XXI. t. 65., 67.), 1 unió kagyló (XXI. t. 68.) és 34 krétagyöngy (XXI. t. 69.) tartozott még a sírhoz.

163. *sír.* Mé 70 cm. Feldúlták.

164. *sír.* Mé 100 cm. Bal oldalán fekvő, 163 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz. Kezeit felhúzták. Három melléklete volt:

1. Az arc előtt erősen kihajló peremű, kiemelkedő ansa-lunata fülű, lapított fenekű tál (XIV. t. 28.). Iszapolása nagyon durva. M 12 (a fülnél 15), F 8 cm. Pereme és oldala hiányos.

2. A lábak előtt magastalpú, kétfülű kancsó (XIV. t. 23.). Alsó részén nyolc szimmetrikusan elhelyezkedő bütyköt találunk, amelyeket kettős hullámszerű bemélyedés határol. M 17, Szá 11, illetve 8, F 6 cm.

3. A karok előtt gömbölyű fenekű, egyenes peremű, magas fülű kis edény töredéke (XIV. t. 13.). Alsó része gömbölyű, nyaka hengeres. Füle hiányzik. Iszapolása és égetése durva. M 7, Szá 6.5 cm.

165. *sír.* Mé 120 cm. Jobb oldalán fekvő, 154 cm-ről 90-re zsugorított csontváz, két melléklettel:

1. A váll előtt kihajló peremű, profilált fenekű, kiemelkedő egyfülű edény (XIV. t. 25.). Alsó részét hornyolatok díszítik. Fekete. M 8 (a fülnél 9.5), Szá 7, F 4 cm.

2. A lábak előtt lapított fenekű, kétfülű, karélyos szájú kancsó (XIV. t. 29.). Pontsor és barázdaszerű bemélyedések díszítik. Iszapolása kissé durva. M 17, F 5.5 cm.

166. *sír.* Mé 160 cm. Bal oldalán fekvő, 127 cm-ről 80-ra zsugorított csontváz. Kezeit felhúzták. Előtte kissé kihajló peremű, lapí-

tott fenekű, kétfülű edény (XIV. t. 30.). Pereme hiányos. M 13, Szá 13, F 6.5 cm.

167. *sír.* Mé 100 cm. Bal oldalán fekvő gyermekcsontváz, két melléklettel:

1. A csontváz előtt kihajló peremű, gömbölyű fenekű, korsóformájú kis edény (XIV. t. 24.). Vörös. Egyik füle hiányzik. M 8.5, Szá 6 cm.

2. A bal kar mellett szegletes agyaggyöngy és hengeresre csiszolt kagylógyöngy feküdt (XIX. t. 38., 41.).

168. *sír.* Mé 160 cm. Jobb oldalán fekvő 158 cm-ről 90-re zsugorított csontváz, mellékletekkel:

1. Előtte kissé kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű tál (XV. t. 10.). M 12, Szá 29, F 9 cm.

2. A térdnél gömbformájú edénytöredék, melynek felső része teljesen hiányzik (XV. t. 2.). Meglevő alsó részét bemélyített vonalakkal szegélyezett pontsorok díszítik. Feneke lapított. Fekete. M 4, F 3 cm.

3. Mellette profilált fenekű, kissé kihajló peremű, kétfülű edény (XV. t. 1.). barázdaszerű díszítéssel. M 11 (a füleknél 12.5), Szá 13, illetve 11, F 6 cm.

4. A fej mellett 13 columbella rustica (XXI. t. 66.).

169. *sír.* Mé ismeretlen. Töredékes urnába temetett gyermekcsontváz. Az urna lapított fenekű, erősen kihajló peremű és fületlen (XV. t. 4.). Alsó része fordított, a felső rendes csonkakúpos. Legnagyobb öblösödésén három barázdaszerű széles bemélyedő vonal halad körbe. Ezek felett hegyes dudordíszek vannak, amelyeket barázdaszerű bemélyedések öveznek. Az alsó részt függőleges irányú széles barázdák tagolják, míg a fenék felett ujjbenyomásokkal díszített kiemelkedés fut körbe. Az edény iszapolása és égetése kissé durva. Fekete. M 36 cm.

170. *sír.* Mé ismeretlen. Feldúlták. Egyetlen melléklete kissé kihajló peremű, profilált fenekű, magasfülű edény (XIV. t. 31.). A fül tövénél rovátkolt perem halad körbe, mely a füllel szemben szögösen kiugrik. Az alsó részen a fülnél, a füllel szemben s a fül és a vele szemben lévő pont távolságainak közepén kettős barázda halad a fenékig. M 11, Szá 11, F 6 cm.

171. *sír.* Mé 180 cm. Jobb oldalán fekvő, 105 cm-ről 65-re zsugorított csontváz, két melléklettel:

1. A csontváz előtt kihajló peremű, profilált fenekű, négyfülű tál (XV. t. 8.). Iszapolása és égetése finom. M 8, Szá 22, F 5 cm.

2. Mellette szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű edény (XV. t. 5.). M 11, Szá 12, F 6 cm.

172. *sír.* Mé 150 cm. Bal oldalán fekvő, 152 cm-ről 72-re zsugorított csontváz. Kezeit felhúzták. Előtte két edény feküdt:

1. Kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű tál (XV. t. 9.). Iszapolása és égetése durva. M 10, Szá 24, F 10 cm.

2. Egyenes peremű, profilált fenekű, kétfülű edény (XV. t. 6.). Tölcséres szája a két fül távolságának közepén szögösen kiugrik. M 7 (a fülnél 9), Szá 6, F 1.5 cm.

173. *sír.* Mé 40 cm. Bal oldalán fekvő, 126 cm-ről 75-re zsugorított csontváz. Kezeit felhúzták. Feje felett kissé kihajló peremű, befelé, homorodó fenekű, magasan kiemelkedő egyfülű kancsó (XV. t. 16.). Alsó része gömbölyű, hosszú felső része hengeres. A fültő alatt szimmetrikusan négy dudor helyezkedik el. M 7, Szá 6, F 1.5 cm.

174. *sír.* Mé 100 cm. Jobb oldalán fekvő, 110 cm-ről 60-ra zsugorított csontváz. Kezei a medencében feküdtek. Előtte két melléklet volt:

1. Kihajló peremű, ujjbenyomásos fenekű, háromfülű tál (XV. t. 7.). Iszapolása kissé durva, égetése elég jó. M 7, Szá 16. Feneke rongált.

2. Kissé kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű edény (XV. t. 3.). M 8.5, Szá 10, F 6 cm.

175. *sír.* Mé 50 cm. Jobb oldalán fekvő, arccal keletnek néző, elkorhadt gyermekcsontváz. A koponya előtt kissé kihajló peremű, ujjbenyomásos fenekű, kétfülű kancsó (XV. t. 17.). M 9, Szá 5, F 2 cm.

176. *sír.* Mé 70 cm. A sírban hamvasztott csontváz (??) volt. A medencében négy edény feküdt:

1. Enyhén kihajló peremű, kétfülű, lábasedény (XV. t. 12.). Alsó része fordított csónkakúp formájú. Hét pici lába van. Felső része erősen öblösödik. Fülei a perem alól indulnak ki és a kiugró vállban végződnek. A fülek alatt s távolságaik közepén két-két borda helyezkedik el. Vörös. M 12, Szá 6 cm.

2. Enyhén kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű tálacska. Alakja fordított csónkakúpos (XV. t. 21.). Vörös. M 5, Szá 11.5, F 6 cm.

3. Kissé kihajló peremű, profilált fenekű, egyfülű edény (XV. t. 11.). Legnagyobb öblösödése a perem alatt kiinduló fül tövéénél van, ahol ujjbenyomásos párkány helyezkedik el. A fordított csónkakúp formájú alsó rész teljesen kidolgozatlan. a párkánytól felfelé eső rész símitott. Az edény egy része hiányos. Iszapolása még a párkány felett is durva. Égetése valamivel jobb. Fekete. M 16, Szá 13, F 8 cm.

4. Profilált fenekű, fületlen hosszúkás edény (XV. t. 15.). Oldalát bekarcolt vonalak borítják. A felső része hiányos. Az ásatás ideje óta az edény elveszett. Leírását fényképe után adtuk.

177. *sír.* Mé 45 cm. Jobb oldalán fekvő, arccal nyugatnak néző csontváz. Kezeit az ölben egymásra tették. Három melléklettel.

1. A csontváz előtt magasan kiemelkedő ansa-lunata fülű, erősen kihajló peremű, lapított fenekű tál (XV. t. 13.). M 7.5 (a fülnél 10), Szá 18, F 6 cm.

2. A fej előtt egyenesperemű, gömbölyű fenekű, egyfülű kis edény (XV. t. 20.). M 6, Szá 5.5 cm.

3. A lábak előtt lapított fenekű, kétfülű korsó (XV. t. 14., 24.; két nézetben). A peremen a fül kiindulásánál rovátkák vannak. A

fülek tövénél két bemélyedés halad körbe. A fülön bekarcolt geometrikus díszek vannak. A középső részen a füleknél s a perem kiugrásainál széles bemélyedések helyezkednek el. A középső és alsó rész érintkezési vonalán a fülnél s a szájperem kiugrásánál lefelé álló bütyök van. A bütyök felett geometrikus díszek. Vörös. M 17, Szá 13, illetve 8, F 6 cm.

178. *sír.* Mé 100 cm. Arccal délnek néző, erősen zsugorított csontváz két melléklettel:

1. A csontváz térdei előtt kissé kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű, bekarcolt vonalakkal díszített kancsó (XV. t. 19.). M 12, Szá 8, F 4 cm.

2. Mellette kihajló peremű, gömbölyű fenekű, kétfülű kancsó-formájú edény (XV. t. 18.). M 9, Szá 5 cm.

179. *sír.* Mé 60 cm. A sírban égetett csontváz volt négy edénnyel:

1. Kihajló peremű, profilált fenekű, négyfülű, erősen öblösödő edény (XVI. t. 4.). Legnagyobb öblösödése a magasság két ötödénél van. Többé-kevésbé szimmetrikusan elhelyezkedő ívelt fülei a perem alól indulnak s tövük alatt az edény vállasodik. M 23, Szá 12, F 8 cm.

2. Egyenes peremű, lapított fenekű, egyfülű kancsó (XV. t. 22.). Legnagyobb öblösödése az alsó harmad felső részénél van. Felső része csonkakúp formájú. Füle a perem alól indul és jóval a legnagyobb öblösödés felett illeszkedik az edényfalhoz. Legnagyobb öblösödése felett perem húzódik. Az alsó részt a füllel szemben három függőleges irányú borda díszíti. M 23, Szá 12, F 8 cm.

3. Kissé kihajló peremű, erősen profilált fenekű, egyfülű kis-edény (XV. t. 23.). Felső része csonkakúpos, alsó része fordított csonkakúpos. Füle a perem alól indul s tövénél perem húzódik. Legnagyobb öblösödése a fül alatt van. M 16, Szá 12, F 7 cm. A perem a fül fölött hiányos.

4. Kissé kihajló peremű, profilált fenekű, durva, símitatlan alsó részű, egyfülű hosszúkás edény (XVI. t. 10.). Kissé ívelt nyaki része símitott. Füle a perem alól indul ki, de jóval a legnagyobb öblösödés felett illeszkedik az oldalhoz. Iszapolása és égetése durva. Vöröses-szürke. M 16.5, Szá 13, F 8 cm.

180. *sír.* Mé 30 cm. Feldúlták. Két melléklete volt.

1. Kihajló peremű, befelé homorodó fenekű, kétfülű kis edény (XVI. t. 6.). A peremből kiinduló fülek tövénél kettős bekarcolt vonal halad körbe, amely a fülek távolságának közepén felhajlik. A fülek tövénél két oldalt két-két, távolságuk felezésénél pedig három-három bekarcolt vonal halad a fenékig. M 8.5, Szá 5.5, F 2 cm.

2. Lapított fenekű, kétfülű edény töredéke (XVI. t. 2.). M 8, F 2 cm. A perem és az egyik fül hiányzik.

181. *sír.* Mé 20 cm. Feldúlták. Két edény melléklete volt.

1. Magasan kiemelkedő egyfülű, lapított fenekű, egyenesperemű edény (XVI. t. 5.). M 6 (a fülnél 8.5), Szá 5, F 3 cm.

2. Lapított fenekű, kétfülű kancsó (XVI. t. 7.). A fülek tövét két bemélyített vonal köti össze. A perem alatt három bemélyített vonal halad körbe. Hasonló díszít találunk a fülek közepén is. A fülek között rovátka-sor vonul végig, mely alatt két széles bemélyedés foglal helyet. A fülek és a száj kiugrásai alatt körszerű bemélyedéssel és pontsorról övezett dudorok vannak, melyeket három-három függőleges bemélyedés választ el egymástól. M 17, Szá 13, F 6 cm.

Az ásatási napló e sírnál borostyángyöngyöket és egy bronz-tárgyat is említ, de ezek azóta elvesztek.

182. sír. Mé 60 cm. Bal oldalán fekvő, arccal nyugatnak néző csontváz, két melléklettel:

1. Egyenes peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (XVI. t. 13.). Egyik füle hiányzik. M 12.5, Szá 9, F 6.5 cm.

2. Az ásatási napló szerint volt a sírban egy tört edény is, amely azóta elveszett. Fényképe szerint: gömbölyű alsó részű, lapított fenekű edény (XVI. t. 15.).

183. sír. Mé 40 cm. Fejjel délnek néző csontváz. Egyetlen melléklete kihajló peremű, peremes fenekű, karélyos szájú, kétfülű kancsó (XVI. t. 14.). Díszítése bemélyített vonalakból és lencseszerű bemélyedésekből áll. M 15, Szá 11, F 8 cm.

184. sír. Mé 80 cm. Égetett csontváz feküdt benne, amely körül a következő 6 edény volt:

1. Szélesen kihajló peremű, tömör talpú, kétfülű, bordával díszített edény (XVI. t. 8.). Vörös. M 13, Szá 8, T 4 cm.

2. Egyenes peremű, profilált fenekű, négyfülű tál (XVI. t. 9.). Iszapolása és égetése igen durva. Vörös. M 7, Szá 12, F 6 cm.

3. Kissé kihajló peremű, profilált fenekű, kétfülű, alul kidolgozatlan edény (XVI. t. 17.). Iszapolása és égetése durva. M 15.5, Szá 15, F 8 cm.

4. Kissé kihajló peremű, profilált fenekű, egyfülű kis edény (XVI. t. 3.). M 11, Szá 5.5, F 4.5 cm.

5. Erősen kihajló peremű, profilált fenekű, egyfülű edény (XVI. t. 1.). Fülének töve alatt lefelé haladó kidomborodó hullámvonalas dísz van. Ennek két oldalán kettős, a füllel szemben pedig hármas bordaszerű kiemelkedés halad a fenék felé. M 14, Szá 12, F 8 cm.

6. Kihajló peremű, profilált fenekű, erősen öblösödő edény (XVI. t. 12.). Legnagyobb öblösödése a magasság kétötödénél van. Erősen ívelt fülei a perem alól indulnak ki és körülbelül a magasság egyötödénél illeszkednek az oldalhoz. Az egymással szemben elhelyezkedő fülek tövét bemélyített vonal köti össze. M 23, Szá 11, F 9 cm. Ebben az edényben — a feljegyzések szerint — gyermekcsontváz volt.

185. sír. Mé 70 cm. Melléklet nélküli zsugorított csontváz.

186. sír. Mé 60 cm. Feldúlták. Két melléklete volt:

1. Lapított fenekű, egyenesperemű, egyfülű tál (XVI. t. 23.). Pereme nem kerek, hanem nyolcszögletű s a szögletek kissé körívesen tompulnak. A peremet és a száj belső részét is rovátkák borítják.

A peremen barázdaszerű bemélyedés halad körbe. A rövid fül jóval a perem alatt helyezkedik el. A fenék felett négy, a fenéken pedig három széles bemélyedés van. M 7, Szá 19, F 6 cm.

2. Lapított fenekű, kétfülű kancsó (XVI. t. 16.). Pereme alatt három bekarcolt vonal húzódik. A fülek tövét hasonló dísz köti össze. Az alsó részen — a fülek és a száj kiugrásai alatt — hullámvonal-szerű kiemelkedéstől, határolt kidudorodások foglalnak helyet. M 16, Szá 7, illetve 11, F 5 cm.

187. *sír.* Mé 100 cm. Melléklet nélküli zsugorított csontváz. Más adatot az ásatási napló nem közöl.

188. *sír.* Mé 70 cm. Jobb oldalán fekvő csontváz, két edénymelléklettel:

1. Kihajló peremű, lapított fenekű egyfülű edény (XVI. t. 21.). Alsó része gömbformájú, nyaka hengeres. Füle a perem alól indul és a legnagyobb öblösödésnél csatlakozik az oldalhoz. Kiindulási helyével egy magasságban és töve felett mészberekással kitöltött szalagdísz van. Az alsó szalagdíszből a füllel szemközt s a fül és a vele szemben levő pont távolságának közepén függőleges irányú, szintén betétes díszek indulnak ki. Az edény pereme és nyaki része hiányos. Iszapolása kissé durva. M 6,5, F 3 cm.

2. Kis edény. Pálffy N., akinek udvarából a *sír* előkerült, magának tartotta meg.

3. Két nagyméretű bronztű. Kb. a hosszúság kétharmadában erősen meghajlanak. Az egyiknek a feje a kétoldalú fibulák mintájára van kiképezve, a másiké karikaszerűen visszahajlik. Mindkét tű fej alatti részét spirálisokból álló tekercs borítja. A tűk két végének távolsága 30 cm. (XXII. t. 15–16.).

189. *sír.* Mé 220 cm. Bal oldalán fekvő, arccal délnek néző, 186 cm-ről 120-ra zsugorított csontváz. Egyetlen edénymelléklete darabokra tört.

A gerinc hosszában a medencéig 129 bronzpityke (XXII. t. 40.).

Két — spirális tekercsekből álló — bronzcső töredéke a medence alatt (XXII. t. 40.).

A bronzpitykékkal párhuzamosan a lapocka végéig 46 columbella rustica helyezkedett el, de ezek azóta elvesztek.

190. *sír.* Mé 60 cm. Bal oldalán fekvő, 110 cm-ről 80-ra zsugorított csontváz négy melléklettel:

1. A csontváz előtt erősen kihajló peremű, lapított fenekű, háromfülű tál; alsó része fordított csonkakúpformájú, a felső nagyiából hengeres (XVI. t. 28.). A peremből kiinduló fülek nem hidalják át az egész nyakat. Egymástól való távolságaik közepén három függőleges irányú bemélyített vonal van. A nyak alatt vízszintesen, a fülek két oldalán függőlegesen két-két széles, barázdaszerű vonal halad körbe, illetve a fenékig. M 8, Szá 27, F 4,5 cm.

2. A tál mellett lapított fenekű, kétfülű kancsó (XVI. t. 22.). Az edény középső és felső része szögesen válik el; a választó vonalat rovátkák borítják, alatta hármassal bekarcolt vonal húzódik, melyet a

fülek tövéénél hármass bekarcolt zeg-zug-vonal szakít meg. A középső részt a fülek két oldalán s a szájerem kiugrásainak megfelelően hármass bekarcolt vonal tagolja. Az alsó és középső rész határán — a fülek alatt és a szájerem kiugrásainak megfelelően — lefelé irányuló bütykök helyezkednek el. Fekete. M 15, Szá 12, illetve 9, F 6.5 cm.

3. A jobb mellen laposfokú és nyélcsovel ellátott bronzfokos. H 13.5 cm (XXII. t. 17.).

4. A jobb kézfejen kettős csavarodású bronzkarperec. Ám 5 cm.

191. *sír.* Mé ismeretlen. Feldúlták.

192. *sír.* Mé ismeretlen. Feldúlták.

193. *sír.* Mé 90 cm. A sírban hamvasztásos temetkezés volt. A csontvázaradványokból — az ásatási napló szerint — megállapítható, hogy a földön elégetett halott zsugorítva volt (??). Az edények csoportosítása is megfelel a zsugorított csontvázas temetkezési ritusnak. A sírban négy edény helyezkedett el:

1. A nyaknál szélesen kihajló peremű, profilált fenekű, egyfülű fazékszerű bögre (XVI. t. 24.). Alsó része durva és simítatlan, a nyak felső része jobb kivitelű. Legnagyobb öblösödése a fültő alatt van. A nyak ívelt. Az edény iszapolása és égetése durva. M 10, Szá 12, F 7 cm.

2. A medencében kissé kihajló peremű, magas és áttört talpú fületlen edény (XVI. t. 11.). A magas talpat szimmetrikusan öt helyen fúrták át. A talp fölött az edény összenyomott gömb-módjára kiöblösödik. Nyaka kissé ívelt. A nyakat az erősen öblösödő törzstől oldalperem választja el, amelynél egymással szemben két átfúrt bütyök foglal helyet. Vörös. M 11.5, Szá 6, F 5 cm.

3. Mellette egyenesperemű, lapított fenekű, háromfülű, durva kivitelű tál (XVI. t. 18.). Vörös. M 7, Szá 18, F 7.5 cm.

4. Szintén a medencében helyezkedett el egy kihajló peremű, profilált fenekű, egyfülű kancsó (XVI. t. 19.). Alsó része erősen öblösödik, felső része csomakúpos. Füle a perem alól indul ki és a magasság közepe táján levő vállban végződik. M 27, pereme rongált, F 9 cm.

194. *sír.* Mé 195. cm. Jobb oldalán fekvő, keletnek néző, 144 cm-ről 90-re zsugorított csontváz. Térdénél szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű, bemélvített vonalakkal díszített kancsó (XVI. t. 26.). Fekete. M 19, Szá 12, F 8 cm.

195. *sír.* Mé 202 cm. Jobb oldalán fekvő, arccal délkeletnek néző, 100 cm-ről 50-re zsugorított csontváz, két melléklettel:

1. A fej előtt erősen kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű kis tál; azóta elveszett.

2. A fej mögött enyhén kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen kisedény; ez is hiányzik a leletanyagból.

196. *sír.* Mé 205 cm. Bal oldalán fekvő, 164 cm-ről 115-re zsugorított csontváz. Flötte szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, háromfülű tál (XVII. t. 2.). Iszapolása durva. M 14, Szá 38, F 10 cm.

197. *sír.* Mé 195 cm. Bal oldalán fekvő, 168 cm-ről 105-re zsugorított csontváz, két melléklettel.

1. A csontváz előtt egy tálban szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű edény (XVII. t. 1.). Pereme a fül mellett hiányos. M 13, Szá 16, F 11 cm.

2. A tál, amelyben az előbbi edény volt, erősen kihajló peremű, lapított fenekű és négyfülű (XVII. t. 4.). M 16, Szá 38, F 12 cm.

Az ásatási napló adatai szerint hátul a nyaknál krétagyöngy és bronzpitykék voltak, de ezek elvesztek.

198. sír. Mé 142 cm. Jobb oldalán fekvő, 162 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz, két melléklettel:

1. Térdénél szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű edény (XVI. t. 25.). A nyakat a fül mindkét oldalán, a füllel szemben s közben kétoldalt középen, három függőleges irányú bemélyített vonal tagolja. Az alsó részt hasonló díszek osztják öt egyenlő részre. Az edény pereme hiányos. M 12, Szá 17, F 12 cm. A fenék rongált.

2. A karoknál befelé homorodó fenekű kis bögre alsó része (XVI. t. 27.). A meglevő töredék gömbölyű. Függőlegesen bekarcolt hármass vonalak tagolják négy egyenlő részre. Felül pontsor halad. M 4, F 3 cm.

Az ásatási jegyzetek adatai szerint a medencében gyöngyök voltak, de ezek hiányoznak.

199. sír. Mé 200 cm. Jobb oldalán fekvő, arccal délnek néző, 157 cm-ről 110-re zsugorított csontváz. Lábai előtt egyenes peremű, lapított fenekű, egyfülű kancsó, oldalperemmel (XVI. t. 20.). M 17, Szá 11, F 7 cm.

200. sír. Mé 200 cm. Jobb oldalán fekvő, arccal keletnek néző, 138 cm-ről 85-re zsugorított csontváz, melléklettel:

1. A fej mögött erősen kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű, erős öblösödést mutató kancsó (XVII. t. 3.). M 17, Szá 10, F 5.5 cm.

2. A fej előtt szélesen kihajló peremű, hegyesdő fenekű, egyfülű bögre (XVII. t. 5.). M 10, Szá 6 cm.

201. sír. Mé 210 cm. Jobb oldalán fekvő, kelet felé néző, 110 cm-ről 75-re zsugorított csontváz. Előtte szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű korsó (XVII. t. 6.). Fekete. M 20, Szá 12, F 7 cm.

202. sír. Mé ismeretlen. Feldúlt csontváz volt benne.

203. sír. Mé 70 cm. Feldúlták. Két melléklete volt.

1. Lapított fenekű, egyfülű edény töredéke (XVII. t. 8.). Legnagyobb öblösödéséhez kis fül támaszkodik, melynek tövével egy magasságban pontsor halad körbe. Alsó része gömbölyű. M 10, F 4.5 cm.

2. Kihajló peremű, profilált fenekű, kétfülű tál (XVII. t. 7.). M 14, Szá 40, F 10 cm.

204. sír. Mé 175 cm. Feldúlták. A csontok közül négy átfúrt fog került elő (XXII. t. 14.).

205. sír. Mélységét az ásatási napló nem tünteti fel. Feldúlt csontváz. Az ásatási jegyzetek ugyan nem említik és a leletanyagban sincs meg, de a fényképek szerint ebből a sírből kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó került elő (XVII. t. 11.). Alsó része göm-

bölyű, a nyaka hengeres. Egyik füle és pereme hiányos. Körbefutó rovátkák díszítik.

206. *sír.* Mé ismeretlen. Feldúlták.

207. *sír.* Mé ismeretlen. Feldúlták.

208. *sír.* Mé 115 cm. Jobb oldalán fekvő, 144 cm-ről 85-re zsugorított csontváz, három melléklettel:

1. Arca előtt szélesen kihajló peremű, profilált fenekű, egyfülű edény (XVII. t. 15.). M 11, Szá 11, F 6 cm.

2. A medencében szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű, oldalperemes kancsó (XVII. t. 9.). Pereme hiányos. M 18, Szá 13, F 7 cm.

3. A fej mögött szélesen kihajló peremű, profilált fenekű, négyfülű, nagyméretű tál (XVII. t. 13.). M 20, Szá 44, F 10 cm.

209. *sír.* Mé ismeretlen. Feldúlták.

210. *sír.* Mé 100, H 180, Sz 60 cm. 144 cm. hosszú, kelet-nyugati irányú kinyújtózott csontváz, gyékénybe csavarva. Lábánál csecsemő csontváza, fejénél csirkecsontok. Edénymelléklete — az ásatási feljegyzések szerint — nem volt.⁵

211. *sír.* Mé 150 cm. Jobb oldalán fekvő, 154 cm-ről 100-ra zsugorított csontváz. Lábánál csecsemőcsontváz. Mellékletei:

1. A csontváz arca előtt lapított fenekű, egyenesperemű, fületlen tál (XVIII. t. 16.). Fordított csonkakúpalakú. M 6, Szá 20, F 8 cm.

2. A medencében egyenesperemű, gömbölyű fenekű, egyfülű kis edény (XVIII. t. 6. a—b.).⁶ Pereme a fülnél és vele szemközt kissé kiugrik. Az edény alsó része lapított gömbformájú, a felső rész fordított csonkakúpos. A fül a peremből indul ki. Közvetlenül a perem alatt két sorban, függőleges irányú bekarcolt dísz fut körbe. Az edény alsó felének felső részét félkörös díszek borítják, melyek között lencseszerű díszek töltik ki. A perem és az alsó rész díszítő elemeit egyaránt bronzbetétek borítják. M 6, Szá 6 cm.

3. A bögre mellett kétfülű, lapított fenekű kancsó gömbölyű, alsó része (XVIII. t. 3.). A fülek töve alatt s távolságuk közepénél vízszintes, illetve függőleges irányú hármás bekarcolt vonal díszíti.

⁵ A leletanyagban a 210. sírhoz tartozóként szerepelnek a következő edények:

1. Kihajló peremű, profilált fenekű, egyfülű kancsó. Iszapolása és égetése kissé durva. M 22, Szá 10, F 5 cm.

2. Szélesen kihajló peremű, gömbölyű fenekű, egyfülű kis edény. M 11, Szá 6 cm.

3. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó. M 17.5, Szá 10, F 7 cm.

4. Tölcséresen kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű tál. M 18, Szá 9 cm.

Ezt a négy edényt minden valószínűség szerint tévesen sorozták a szőregi temető leletanyagához. Talán a szórványok közül keveredhettek a síranyagba. De az sem lehetetlen, hogy más lelőhelyről származnak.

⁶ A pontozott rajz a többi edényhez viszonyított nagyságban mutatja a nagyobb rajzban $\frac{2}{3}$ nagyságban ábrázolt edényt.

Azonkívül négy helyen szimmetrikusan elhelyezett bütyköket és három bemélyített vonallal határolt geometrikus díszet találunk. Fekete. M 17, F 8 cm.

4. A nyakban borostyángyöngy (XXII. t. 33.).

5. A jobb karon kettős csavarodású bronzkarperec (XXII. t. 34.).

6. A nyakon két nagyméretű, alsó harmadában erősen meghajlított, a fejnél a két oldalas fibulák mintájára kiképzett tű. Két végük közötti távolság 29 cm (XXII. t. 31., 32., 35.).

212. *sír.* Mé 100 cm. Bal oldalán fekvő, részben feldúlt csontváz, három melléklettel:

1. Előtte szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű edény (XVII. t. 12.). M 9, Szá 9, F 4 cm.

2. A lábaknál kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény (XVII. t. 18.). M 8.5, Szá 6, F 3 cm.

3. Az ásatási naplóban nem, de a leletanyagban a 212. *sír* jelzésével szerepel egy kihajló peremű, profilált fenekű, háromfülű tál (XVII. t. 10.). M 14, Szá 34, F 9 cm.

213. *sír.* Mé 100 cm. Bal oldalán fekvő, 113 cm-ről 88-ra zsugorított gyermekcsontváz, két melléklettel, amelyek azóta elvesztek.

1. Az egyik magasan kiemelkedő egyfülű, kissé kihajló peremű, lapított fenekű edény.

2. A másik magasan kiemelkedő egyfülű, lapított fenekű, egyenes peremű kisedény.

214. *sír.* Mé 125 cm. Jobb oldalán fekvő, délnek néző gyermekcsontváz, három edénnyel:

1. A medence mögött egyenes, felfelé álló peremű, lapított fenekű, egyfülű tál, melynek pereme a füllel ellentett oldalon s a fül és a vele szemben levő pont távolságainak közepén szögiesen kiugrik (XVII. t. 20.). M 10, Szá 22, F 7 cm.

2. A bordák előtt magasan kiemelkedő ansa-lunata fülű, enyhén kihajló peremű, lapított fenekű, kis edény (XVII. t. 19.). Alsó része gömbformájú, nyaka kis homorodást mutató hengerhez hasonlít. A fül töve alatt két szélesen bemélyített vonal húzódik körbe, amelyből a fülnél, a füllel szemközt és közben — összesen még háromszor — két barázdászerű bemélyedés halad a fenékig. M 9, Szá 6, F 4 cm.

3. Mellette egyenesperemű, befelé homorodó fenekű, hátraálló egyfülű kis edény (XVII. t. 14.). Alsó része gömbformájú, a nyaka tölcéses. Pereme a füllel szemben kiugrik és végig rovátkák díszítik. A perem alatt bekarcolt vonal húzódik. M 5.5, Szá 6, F 2 cm.

215. *sír.* Mé 170 cm. Jobb oldalán fekvő, 162 cm-ről 108-ra zsúrtott csontváz, mellékletekkel:

1. Térdénél szélesen kihajló peremű, profilált fenekű, fületlen edény (XVIII. t. 17.). Alsó része gömbölyű, rövid nyaka tölcéses. Magasságának közepe táján két barázdászerű bemélyedés halad körbe, amelyet felülről négy oldalt, szimmetrikusan kiugró rovátkasor övez. E kiugrásokat két oldalról — csak az edény alsó részén —

függőleges irányú kettős barázdaszerű bemélyedés veszi közre. A peremen egymással szemben két-két lyukat találunk, amelyek valószínűleg fedő telerősítésére szolgálhattak. M 8, Szá 8, F 3.5 cm.

2. A lábak előtt lapított fenekű, kétfülű karélyokra osztott szájú kancsó (XVIII. t. 2.), amelyet barázdák és lencseszerű bemélyedések díszítenek. M 17, F 7 cm.

3. Szintén ebből a sírból került elő egy enyhén kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű edény (XVIII. t. 1.). Alsó része fordított csonkakúpos, nyaka hengeres. A fül a perem alól indul és áthidalja a nyakat. Az edény iszapolása és égetése kissé durva. M 13, Szá 19, F 10 cm.

4. A csontváz állá alatt két nagyméretű, alsó harmadában erősen meghajlított bronztü volt. A fej alatti részükön tekercselés van. Két végük távolsága 21 cm.

216. sír. Mé ismeretlen. Bolygatott csontváz.

217. sír. Mé 120 cm. Jobb oldalán fekvő, 148 cm-ről 110-re zsugorított csontváz, mellékletekkel:

1. Lábai előtt enyhén kihajló peremű, lapított fenekű, csuporformájú, egyfülű edény (XVII. t. 17.). Iszapolása igen durva, égetése rossz. M 7.5, Szá 8.5, F 5 cm.

2. A koponya előtt szélesen kihajló peremű, profilált fenekű, kétfülű kancsó (XVII. t. 16.). M 18, Szá 12, F 7 cm. A perem hiányos.

3. A nyakban a felső vége felé szélesedő csonttű (XXII. t. 36.). H 11 cm.

4. A fejen *columbella rustica* (XXII. t. 38.).

5. A medencében 25 átfúrt metszőfog (XXII. t. 39.), öt átlukasztott szemfog (XXII. t. 2.), hat hengeresre csiszolt kagylógyöngy (XXII. t. 5—6., 12—13., 30.), két farkasfog (XXII. t. 28—29.), egy dentalium (XXII. t. 21.), egy bemélyedő vonalakkal díszített csontcső és négy átfúrt csirkecsont (XXII. t. 20., 3—4., 18., 19.).

218. sír. Mé 130 cm. Bal oldalán fekvő, feldult csontváz két melléklettel:

1. Előtte erősen kihajló peremű, profilált fenekű, kétfülű kancsó. M 21, Szá 12, F 7 cm.

2. Mögötte kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény. A félgömbformájú alsó részt a szűkülő nyaktól oldalperem választja el, amelyet egymással szemben két bütyök szakít meg. M 8, F 4 cm.

219. sír. Mé ismeretlen. Feldúlták.

220. sír. Mé ismeretlen. Feldúlták. Az ásatási naplóban semmi melléklet sem szerepel, de a múzeumi táblákon ehhez a sírhoz tartozókként tüntették fel az alábbi eszközöket:

1. Bronztorques, melynek két vége karikát alkotva behajlik. Ám 11 cm. (XXIV. t. 27.).

2. Két ciprusi tű. Végeik távolsága 10 cm. (XXII. t. 44., 55.).

3. Tíz lyukasztott állati fog (XXII. t. 43., 45—50., 52—54.) és egy kődarab (XXII. t. 51.).

221. *sír.* A sír anyagát Lengyel Sándor udvarán kútásás közben találták. Két edény került elő.

1. Ezek egyike széles kihajló peremű, profilált fenekű, fületlen edény, fedővel (XVIII. t. 8.). A nyak alatt elhelyezkedő bütyköket kettős bekarcolt vonal köti össze. A bütyköknél és távolságaik közepén három-három bekarcolt vonal halad a fenékig. A peremen a bütyköknek megfelelően két-két lyuk van. A fedőt is kettős bekarcolt vonalak díszítik. M 9 (a fedővel együtt 13), Szá 7, F 4 cm.

2. A másik edény kissé kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (XVIII. t. 4.). Bemélyített vonalak díszítik. Pereme és nyaka hiányos. Fekete. M 18,5, F 9 cm.

Az ásatási feljegyzések ugyan más mellékleteket egyáltalán nem tüntetnek fel ennél a sírnál, a múzeumi táblák szerint azonban a 221. sírből származnak a következő mellékletek:

3. Hosszúkás bronzlemez (XXII. t. 23.). Végeit csőszerűen visszahajlították. H 10, Sz 3 cm.

4. Tizenhárom bronzpityke. Mindegyiken két szimmetrikusan elhelyezett lyuk van (XXII. t. 8—11., 22.).

5. Két erősen meghajlított bronztü (XXII. t. 24., 27.). Egyiknek a vége karikaszerűen visszahajlik. Két végük távolsága 12 cm.

6. Két pápaszemspirális. Átmérőjük 3 cm. (XXII. t. 25., 26.).

222. *sír.* Edénye gödörásás közben került felszínre. Elveszett.

223. *sír.* A sírt Sztojkov Dusan kutyaóla alatt találták, három edénnyel.

1. Kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű, félgömb alakú kis tál (XVIII. t. 20.). Füle a perem alól indul ki. Középen keskenyebb, mint kiinduló pontjánál és tövéénél. Erősen megtörik és hajlásánál homorú. Az edény perem alatti részénél, továbbá a fül, a füllel szemközi pont s e két pont távolságának felezésénél vízszintes, illetve függőleges irányú, széles, szalagszerű dísz van mészberekással kitöltve. A közbeeső térközöket két esetben körvekkel határolt háromszög, két esetben pedig egymással párhuzamos egyenesek mentén szintén berakás díszíti. M 3,5, Szá 8, F 2 cm.

2. Enyhén kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű edény (XVIII. t. 19.). Alsó része gömbölyű; rövid nyaka és fülei erősen íveltek. M 8,5, Szá 5, F 2 cm.

3. Magasan kiemelkedő ansa-lunata fülű, kihajló peremű, lapított fenekű, kis edény (XVIII. t. 21.). Legnagyobb öblösödésén a füllel szemben kis bütyök foglal helyet. Iszapolása és égetése kissé durva. M 6 (a fülnél 7,5), Szá 5,5, F 3 cm.

224. *sír.* Mé 230 cm. Bal oldalán fekvő 167 cm-ről 110-re zsugorított csontváz. A koponyát trepanálták. A sírból két edény került elő.

1. A fejnél kihajló peremű, profilált fenekű, kétfülű kancsó (XVIII. t. 5.). M 17, Szá 12, F 6 cm.

2. A csontváz előtt kihajló peremű, profilált fenekű, négyfülű, bordákkal díszített tál (XVIII. t. 14.). Fekete. M 13, Szá 33, F 8 cm.

225. *sír.* Mé 200 cm. Bal oldalán fekvő, arccal délkeletnek néző, 174 cm-ről 110-re zsugorított csontváz, három melléklettel:

1. Mögötte kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű, bordával díszített tál (XVIII. t. 11.). M 11, Szá 33, F 9 cm.

2. A medencében kissé kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű, kereszt vonalakkal díszített csupor (XVIII. t. 10.). Iszapolása durva, égetése rossz. M 7, Szá 9, F 5.5 cm.

3. Mellette szélesen kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (XVIII. t. 9.). Egyik füle és a perem egy része hiányzik. M 25, Szá 10, F 7 cm.

A nyakban krétagyöngy.

226. *sír.* Mé 150 cm. Jobb oldalán fekvő, délnek néző, 147 cm-ről 90-re zsugorított csontváz, két melléklettel:

1. A fejnél kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű edény (XVIII. t. 13.). Egyik füle és pereme hiányos. M 14, Szá 13, F 7 cm.

2. Karjánál kihajló peremű, lapított fenekű, négyfülű tál (XXIV. t. 24.). M 10.5, Szá 30, F 10 cm.

227. *sír.* Mé 140 cm. Jobb oldalán fekvő, keletnek néző, 117 cm-ről 70-re zsugorított csontváz. Előtte kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (XVIII. t. 22.). Pereme, egyik füle és a másik fül kiindulási része hiányzik. Iszapolása és égetése durva. Vörös. M 12.5, F 7 cm.

Az ásatási napló egy *pectunculus* kagylót és három *dentalium*-mot is említ, de ezek elvesztek.

228. *sír.* Mé 200 cm. Jobb oldalán fekvő, 152 cm-ről 100-ra zsugorított, arccal délkeletnek néző csontváz, három melléklettel:

1. Melle előtt kissé kihajló peremű, profilált fenekű, kétfülű tál (XVIII. t. 18.). Iszapolása durva. M 11.5, Szá 22, F 8 cm.

2. Álla előtt, kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű edény (XVIII. t. 7.). Pereme hiányos. M 7, Szá 8, F 4 cm.

3. A tál mellett erősen kihajló peremű, lapított fenekű, bemélyedő vonalakkal és pontsorral díszített kétfülű edény (XVIII. t. 15.). M 13, Szá 13, F 9 cm.

229. *sír.* Mé 120 cm. Jobb oldalán fekvő, arccal délkeletnek néző csontváz. Előtte kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsó (XVIII. t. 12.). A fülek töve alatt három bekarcolt vonal s egy sor függőleges vonalakból álló dísz halad körbe, amelyet a füleknél s ezek távolságának közepén lapos bütök szakít meg. A bütököktől a fenékig három-három bekarcolt vonal fut le. M 13, Szá 9, F 4.5 cm. Egyik füle és nyaka töredékes. Az edény mellett sertécsont volt.

A temetőben a következő szórványos leletek voltak:

1. Magasfülű, lapított fenekű, kissé kihajló peremű edény (XXIII. t. 1.). A fordított csónkakúpformájú alsó részt a szintén fordított csónkakúpos nyaktól a fültő alatt erősen kiemelkedő váll választja el. Vörös. M 12, Szá 17, F 8 cm.

2. Szélesen kihajló peremű, profilált fenekű, egyfülű edény (XXIII. t. 8.). Legnagyobb öblösödése a magasság közepe táján van. Nyaki része erősen ívelt. A fül a perem alól indul ki és vállban végződik. A füllel szemben 2—2 ellentétes irányú, de egyik végükkel összeérő, ferdén haladó, bordaszerű kiemelkedés van. A fül és ezen dísz távolságainak közepén függőleges irányú borda húzódik. M 17, Szá 13, F 6 cm.

3. Kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény (XXIII. t. 13.). Alsó része fordított csónkakúpos, nyaka ívelt. Legnagyobb öblösödése a magasság közepén van. A nyak alatt oldalperem húzódik. Fekete. M 9, F 5.5 cm.

4. Lapított fenekű, egyenesperemű, fületlen parázstartó edény (XXIII. t. 5.). Falai a fenéktől felfelé lassan szélesednek. A magasság közepe alatt szimmetrikusan, négy kerek bevágódás helyezkedik el. Az edény iszapolása és égetése durva. M 15, Szá 15, F 13 cm.

5. Magasan kiemelkedő, ansa lunata fülű, lapított fenekű kis edény (XXIII. t. 7.). Alsó része fordított csónkakúpos. Nyaka ívelt. Füle erősen megtörik. Nyakán három vízszintes irányú bemélyített vonal húzódik. Az alsó részt függőleges barázdák, a fenék felett pedig zeg-zug vonalak borítják. Közvetlenül a fenék felett két bemélyített vonal halad körbe. M 4, Szá 5, F 2 cm.

6. Erősen kihajló peremű, lapított fenekű edény töredéke (XXIII. t. 12.). A hiányzó fül a perem alól indult ki és a nyak áthidalása után a legnagyobb öblösödés felett tapadt az oldalhoz. Közvetlenül a fültő alatt bütyökfül foglal helyet. Az edény fordított csónkakúpformájú. Vörös. M 10, F 6.5 cm.

7. Kissé kihajló peremű, lapított fenekű, fületlen edény (XXIII. t. 3.). Nagyjából pohár formája van. M 16, Szá 15, F 8 cm.

8. Lapított fenekű, egyenesperemű, fordított csónkakúpformájú tál (XXIII. t. 6.). Pici füle a perem alatt helyezkedik el. A perem belső részét négy — szimmetrikusan elhelyezett — bordaszerű kiemelkedés díszíti, amely szögesen kiugrik. Fekete. M 6, Szá 15, F 8 cm.

9. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű urna (XXIV. t. 30.). Alsó része fordított csónkakúpos, a felső szintén csónkakúpos, de ennek kisebb az alapja. A csónkakúpos nyak alatt levő legnagyobb öblösödésen függőleges irányú hornyolások vannak. Ezek alatt szimmetrikusan négy bordaszerű, vízszintes irányú kiemelkedés helyezkedik el. Vörös. M 26, Szá 18, F 10 cm.

10. Kissé kihajló peremű, kétfülű, ujjbenyomásos fenekű kis edény (XXIII. t. 9.) Alsó része félgömb formájú, a felső csónkakúpos.

A peremből kiinduló fülei erősen íveltek. Tövüket oldalperem köti össze. M 6.5, Szá 5 cm.

11. Kihajló peremű, megrongált fenekű, egyfülű edény (XXIII. t. 2.). Hiányzó füle a perem fölé emelkedett és a vállban végződött. Alsó része fordított csonkakúpos, nyaka hengeres. Fekete. M 4, Szá 8 cm.

12. Kihajló peremű, lapított fenekű, egyfülű tál (XXIII. t. 10.). Alsó része fordított csonkakúpos, nyaka hengeres. A két rész érintkezésénél rovátkasor halad körbe. A fül a perem alól indul ki és kiindulásánál a perem szögesen kiemelkedik. Az alsó részen a fül alatt, a füllel szemben s e két pont távolságának közepén körülárlólt bűtyök foglal helyet. Ezeket a bűtyöket kettős barázdaszerű bemélyedések választják el egymástól. Az edény fenekén koncentrikus körök mentén haladó bemélyedéseket találunk. M 10, Szá 19, F 7 cm.

13. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű urna (XXIII. t. 11.). Alsó része rövid, széles fordított csonkakúp, a felső rész magas és kisebb alapú csonkakúp. A perem alatt 9 bemélyített vonal halad körbe. A legnagyobb öblösödésen felül négy — többé-kevésbé szimmetrikusan elhelyezett — bűtyök van, alul négy lefelé álló fogantyú-szerű nyúlvány helyezkedik el. M 38, Szá 28, F 15 cm.

14. Szélesen kihajló peremű, lapított fenekű urna (XXIII. t. 4.). Falai a fenéktől felfelé lassan kiszélesednek. Legnagyobb öblösödése a magasság közepén van. Innen felfelé ismét szűkülnek az edényoldalak, de a száj meglehetősen széles. Az alsó részt a fenék felett ujjbenyomásokkal tagolt szalagdísz borítja. A legnagyobb öblösödés felett kis szalagfűl töredéke helyezkedik el. A fűltő magasságában ujjbenyomással tagolt bordák vannak. Az edény iszapolása és égetése jó. Vörösszürke. M 50, Szá 30, F 13 cm.

Néhány szórványos leletnek rajzát közöljük:

Bronzeszközök (XXIV. t. 7., 18., 19., 23., 26., 31.), tűk (XXIV. t. 8—12., 20., 22., 28—29.), csontszerszámok (XXIV. t. 1—6., 14—17.), kard (XXIV. t. 13.).

*

A szőregi temetőben négyféle temetkezési szokással találkozunk. Százötven sírban zsugorított csontvázas, kettőben edényben eltemetett (pythosos), négyben égetett és egyben nyújtott csontvázas temetkezés fordult elő. Hetvenkét esetben nem lehetett megállapítani a temetkezés módját, mert a sírok feldúlt állapotban kerültek elő vagy az ásatási napló volt hiányos. Amennyiben azonban edény-mellékletük volt a síroknak, az megegyezett a zsugorított csontvázak mellett talált edényekkel. Ezen az alapon határozottan állíthatjuk, hogy a zsugorított csontvázas temetkezés a temető 229 sírja közül 222-ben fordult elő.

Az edénybe történt temetkezés szokásával három esetben találkoztunk. Ennél a temetkezésnél a halottat nem zsugorítva temették el, nem is hamvasztották, hanem edénybe helyezték. Ez a jelenség

nemcsak ebben a temetőben otthonos, hanem a szomszédos Deszken⁷ is megvolt. Mind a két helyen csak gyermekcsontvázak voltak az edényekben.

Az égetett temetkezéssel kapcsolatban a 193. sírnál az ásatási napló megemlíti, hogy a földön elégetett tetem — mint ez a csontvázmaradványokból megállapítható — zsugorítva (?) volt és az edénymellékletek csoportosítása is megfelelt a zsugorított csontvázak temetkezés szokásának. A másik három sírra (176., 179. és 184.) vonatkozóan az ásatási feljegyzések bővebb felvilágosítást nem adnak.^{7a}

A temető egyetlen nyújtott csontváza a 210. sírból került elő — az ásatási napló szerint — mellékletek nélkül. A temetkezési szokásból ítélve, ez a sír népvándorláskori lehet és valószínűleg az avar csoportba tartozik. A múzeumi gyűjteményben ugyan három bronzkori edény is szerepel a 210. sír jelzésével, de ez valószínűleg tévedés.

Az egyes sírok irányítása nagyon változatos, bár az ásatási napló adatai ebben a tekintetben a legszegényesebbek. Mindössze 45 sír irányát lehet belőlük megállapítani; 184 sírnál ez az adat hiányzik. A sírok nagyrészen dél-északi (15), illetve észak-déli irányban (13) helyezkedtek el. Fordultak elő kelet-nyugati (8), illetve nyugat-keleti (6) irányításúak is. Nem hiányoztak az északkelet-délnyugati irányítású sírok (3) sem. Tehát a szőregi temetőben a dél-északi, illetve észak-déli irányítás⁸ a leggyakoribb. Feltételezhető, hogy a 184 meg nem határozott sír nagy része is dél-északi irányítású volt. A dél-északi irányítású csontvázak mind jobb oldalukon feküdtek, vagyis arccal keletnek néztek.

Bár az ásatási napló nem jegyzi fel, a csontvázak irányítása nem követi pontosan a világtájakat, hanem ezektől kisebb-nagyobb mértékben eltérnek. Igazolják ezt az őszentiváni pontos megfigyelések.

A csontvázak közül jobb oldalán feküdt 93, bal oldalán 53, hátán 2, hasán kettő. Nem szerepel ez az adat 80 sírnál.

27 sírban gyermek-, kettőben női csontváz volt. 200 esetben — az ásatási feljegyzések alapján — nem lehetett eldönteni, hogy férfi, női vagy gyermekcsontváz feküdt-e a sírokban?

A temető időrendi helyzetének megállapításánál⁹ induljunk ki a 176., 179., 184. és 193. számú hamvasztásos sírok anyagából. Ezek

⁷ Lásd a szerző cikkét a *Folia Archaeologica* III–IV. kötetében a deszki „A” temetőről.

^{7a} A 193. sírral kapcsolatban utalunk Mozsolics egyik cikkére (Vasi Szemle 4. 238. l.), amelyben hasonló temetkezési ritust említ Királyszentistvánról és Németholýról, mint erre már Patay (Korai bronzkori kultúrák Magyarországon, Diss. Pann. Ser. II. No. 13., 59. és 92. l.) felhívta a figyelmet.

⁸ Az ásatási jegyzetekben a dél-északi irányítású síroknál két esetben is ez a megjelölés szerepel: „Rendes irányítású.”

⁹ Mellőzzük a Reinecke-féle chronológiát (Arch. É. 1899. 225–251. és 316–340. l.), mert ez bizonyos tekintetben már elavult és a temető bronzeszközökben igen szegény. Helyette Tompa időbeosztását vesszük alapul, amely a kerámián alapszik (Bericht der Röm.-Germ. Komm. 1934/35. 27–127. l.).

a temető legrégibb sírjai. Eddig általában az a felfogás uralkodott, hogy a halottégetés szokása az ú. n. keleti kultúrprovinciában¹⁰ csak a bronzkor második felében terjedt el. A fentebbi sírok anyaga (XV. t. 11–12., 15., 21–23. és XVI. t. 1., 3–4., 8–12. 17–19., 24.) azonban feltűnő hasonlóságot mutat a nagyrévi kultúra néhány leletével. Így a 179. sír 2. melléklete (XV. t. 22.) azonos egy — a bronzkor első periódusába tartozó — tőszegi edénnyel.¹¹ A 184. sír 1. melléklete (XVI. t. 8.) is hasonlít az egyik nagyrévi edényhez.¹² Az alul kidolgozatlan, durva, csak a nyaki részen símitott edényekre (176. sír 3. = XV. t. 11.; 179. sír 3. = XVI. t. 10.; 184. sír 3. = XVI. t. 17.) is találunk példát¹³ a nagyrévi kultúrában. A fülek képzésének és az edények díszítésének módja is egyezik a szőregi hamvasztásos sírokból előkerült kerámiai anyagon és a nagyrévi kultúrában.¹⁴

Mindez arra mutat, hogy az égetés szokása a Tiszától keletre már a bronzkor elején — ha szórványosan is — fellépett. Ezt a jelenséget a zóki vagy a bádeni kultúra hatásának kell tulajdonítanunk. Ismerünk Makó—Vöröskeresztről egy zóki kultúrába tartozó zárt leletet,¹⁵ amely valószínűleg hamvasztásos sírból került elő. A szőregi 179. sír 3. (XV. t. 23.) és 184. sír 5. (XVI. t. 1.) melléklete hasonlít ezen zárt lelet egyik darabjához.¹⁶ Viszont a badeni kultúrában is ismerünk égetett temetkezést a keleti provincia területéről, sőt ebben a kultúrában Békásmegyeren a zsugorított csontvázas és a hamvasztásos temetkezés együtt fordult elő.¹⁷

Tehát a halottégetés a bronzkort megelőző időben is szokásos volt itt. De rá kell mutatni azokra a kapcsolatokra is, amelyek a szőregi hamvasztásos sírok anyaga és a harangalakú edények kultúrája között kimutathatók. A szőregi 193. sír 4. melléklete (XVI. t. 19.) egyezést mutat a harangalakú edények kultúrájába tartozó egyik tabáni edénnyel.¹⁸ Párhuzamot vonhatunk a sír 6. melléklete (XVI. t. 12.) és egy békásmegyeri edény¹⁹ formája között is. A szőregi urna

¹⁰ Tompa: Bericht d. R.-G. Komm. 1934/35. 63. l.

¹¹ 24/25. Bericht d. R.-G. Kommission 1934/35. Taf. 21. Abb. 10.

¹² U. o. Taf. 22. Abb. 3.

¹³ U. o. Taf. 21. Abb. 15. és Taf. 22. Abb. 5. — Ez utóbbi csak technika tekintetében.

¹⁴ U. o. Tafel 21–22.

¹⁵ Dolgozatok 1939. 73–92. l. Patay edényraktárleletnek tartja: Arch. É. 1940. 4. l.

¹⁶ U. o. 1939. 82. l. 6. kép 3.

¹⁷ A keleti provincia területéről származik a nyíregyházi múzeum vissi hamvasztásos sírja. A vissi bádeni leletek ismertetését lásd a Folia Archaeologica III–IV. kötetében. — A békásmegyeri bádeni leletekre vonatkozó irodalmat lásd: 24/25. Bericht 49. l.; Tompa: Budapest őskora Kny. 8. l. — Müller György rajza és leírása alapján közölte Lothar F. Zetz: Altshlesien 1936. 6. 55. l. — Gogo Müller—Kuales: Bestattungen der Badener Kultur in Békásmegyer (Krottendorf) auf älteren Siedlungstrümmern bei Budapest. M. A. G. Wien, 1939. 166–173.

¹⁸ 24/25. Bericht Taf. 19. Abb. 9.

¹⁹ U. o. Taf. 19. Abb. 5.

a békásmegyerieinek kissé nyújtottabb formája s kis szalagfülei a legnagyobb öblösödésről a nyakra kerültek.

A csontvázás sírok chronológiájának meghatározása céljából vizsgáljuk meg a 10. (III. t. 1—3.), 14. (III. t. 10—11.), 16. (III. t. 13—14., 19.), 20. (IV. t. 1—3.), 23. (V. t. 1.), 24. (IV. t. 5., 7.), 27. (IV. t. 12—13.), 29. (IV. t. 15—17.), 32. (IV. t. 24.), 36. (VI. t. 1., 3., 5.), 39. (VI. t. 9., 14.), 48. (VI. t. 19—21.), 50. (VII. t. 1.), 62. (VII. t. 14—15., 20.), 68. (VIII. t. 8—10.), 73. (VIII. t. 14.), 74. (VIII. t. 16—18.), 80. (IX. t. 7., 12.), 91. (X. t. 3—5.), 98. (X. t. 11.), 103. (X. t. 19—20.), 108. (X. t. 28.), 111. (XI. t. 5., 9.), 117. (XI. t. 14—16.), 120. (XI. t. 18., 20.), 122. (XII. t. 4., 5., 9.), 126. (XII. t. 12., 17—18.), 135. (XIII. t. 4—5., 8.), 154. (XIV. t. 12.), 197. (XVII. t. 1., 4.), 199. (XVI. t. 20.), 200. (XVII. t. 3., 5.), 201. (XVII. t. 6.) és a 203. (XVII. t. 7—8.) sírokat. Ezeknek az anyagát figyelembe véve és más magyarországi lelőhelyek kerámiájával összehasonlítva, kiválogathatjuk azokat az edényformákat, amelyek a szőregi temetőben a bronzkor első periódusát képviselik.

Nagyon fontos ebben a tekintetben egy kihajló peremű, lapított fenekű, fordított csoncakúpos alsórészű, csoncakúpos vagy hengeres nyakú, egyfülű kancsóforma. Fülei a peremből — néha a perem alól — indulnak ki és a legnagyobb öblösödésen, vagy e felett csatlakoznak oldalához. Az edény díszítése besímitásból, a fül tövének megfelelő magasságban húzódó oldalperemből, ezt megszakító bütykökből, vagy szöges kiugrásokból, esetleg a fül töve mentén körülfutó pontsorból tevődik össze. De díszítetlen példányok is előfordulnak. Van ennek a formának kicsinyített mása is, amely annyiban különbözik tőle, hogy a feneké rendszeren gömbölyödő és csak ritkán hegyesedő vagy lapos. Ez a kicsinyített forma rendszeren a naggyal együtt fordul elő.

Ilven típusú korsó volt a 10. (III. t. 3.), 16. (III. t. 13.), 24. (IV. t. 5.), 27. (IV. t. 12.), 29. (IV. t. 15.), 36. (VI. t. 3.), 48. (VI. t. 19. és 21.), 50. (VII. t. 1.), 68. (VIII. t. 10.), 74. (VIII. t. 16.), 80. (IX. t. 12.), 91. (X. t. 5.), 98. (X. t. 11.), 103. (X. t. 20.), 108. (X. t. 28.), 111. (XI. t. 5.), 117. (XI. t. 14.), 120. (XI. t. 20.), 122. (XII. t. 4.), 126. (XII. t. 18.), 197. (XVII. t. 1.), 199. (XVI. t. 20.), 200. (XVII. t. 3.), 201. (XVII. t. 6.) és a 203. (XVII. t. 8.) sírokban. A kisebbített formájával együtt került elő ez a típus a 16. (III. t. 13. és 19.), 68. (VIII. t. 9—10.), 91. (X. t. 4—5.), 103. (X. t. 19—20.) és a 200. (XVII. t. 3. és 5.) sírokban.

Ez a kancsóforma egészen korai. A 126. sírból előkerült változata (XII. t. 18.) forma tekintetében a Nemzeti Múzeum egyik Tószegről származó és a nagyrévi kultúrába tartozó edényének,²⁰ csak díszítése egyszerűbb. A 74. sír kancsóját (VIII. t. 16.) is összevethetjük a nagyrévi kultúra egyik — a névadó helyről származó — edényével.²¹ A szőregi példány szája szélesebb és füle rövidebb, különben egyformák. Mint az analógiák is mutatják, ez a forma a bronzkor első periódusára jellemző; a fentiek alapján pedig a szőregi

²⁰ Patay Pál: Korai bronzkori kultúrák Magyarországon. Diss. Pann. Ser. II. No. 13. V. t. 1.

temető egyik legelterjedtebb edénytípusa. Nem szűnik meg az első periódus végén, hanem a másodikba is átmegy, sőt kisebbitett formája a harmadik periódusban is megtalálható. Erről tanúskodnak a második periódus lentebb ismertetendő edényeivel meghatározott 6. (II. t. 12., 15.), 35. (IV. t. 18—19., VI. t. 2.), 78. (IX. t. 6., 9.) és 140. (XIII. t. 11., 15.), illetve a 3. (II. t. 5—6., 8.) sírok mellékletei, amelyek közül a második periódusra jellemző a II. t. 12., IV. t. 18., IX. t. 6. és a XIII. t. 15., míg a II. t. 5—6. edényei a III. periódusra mutatnak.

Szintén a nagyrévi kultúrával mutat rokonságot egy kettős csonkakúpformájú, legnagyobb öblösödése felett két erősen megtört vagy ívelt, de a peremig soha fel nem érő szalagfüllel ellátott kancsó-típus (pl. 20. sír 2. = IV. t. 1.). Feneke mindig lapított, pereme pedig kihajló. A fülek tövét gyakran perem köti össze. A 23. (V. t. 1.) és 62. (VII. t. 20.) sírban is előfordul. Megfelelőjét Nagyrévről több példányban²² ismerjük. Ezek függőleges barázdákkal díszített edények egyébként egyezést mutatnak a szőregi sírok idézett mellékleteivel. Ez az edényforma Szőregen csak az első periódust képviselő sírokban található meg.

Nagyon érdekesek azok a formák, amelyek az első periódusból a másodikba átvezetnek s ott élik virágkorukat. Többször az első periódusra tipikusan jellemző edényekkel együtt fordulnak elő, ami annak a bizonyítéka, hogy az első periódusban — ha a vége felé is — már megvannak.

Az egyik átmeneti típus az egyfülű edény olyan változata, amelynél a száj és ezzel együtt az egész felső rész szélesebb, a legnagyobb öblösödés közelebb esik a fenékhez s az egész edény zömökebb formát mutat (10. sír 1. = III. t. 1.). A fül mindig a peremből indul ki s gyakran egészen rövid. Különböző variánsokban előkerült a 14. (III. t. 10.), 32. (IV. t. 24.), 36. (VI. t. 1.), 39. (VI. t. 9.), 73. (VIII. t. 14.) és 122. (XII. t. 9.) sírokból. Ezek a sírok még határozottan az első periódusra mutatnak. De — amint a 2. (II. t. 4., 7.), 9. (II. t. 21., 19.), 17. (III. t. 16., 15.), 198. (XVI. t. 25., 27.), 208. (XVII. t. 15., 9.), 212. (XVII. t. 12., 18.) és 228. (XVIII. t. 7., 15.) sírok példányainak idézett mellékletei tanúsítják — ez a forma a második periódusban is gyakori.²³

A második átmeneti forma szélesen kihajló peremű, fületlen kis edény (pl. IV. t. 3.). Alsó része félgömb- vagy fordított csonkakúpformájú, nyaka hengeres vagy ívelt. A magasság közepe táján gyakran két egymással szemközt levő, felfelé irányított, bütyökszerű kiemelkedés van, amelyeket bemélyített vonal köt össze. Arra is van eset, hogy átfúrt bütykök helyezkednek itt el; de teljesen díszítetlen síma felületű példányok is előfordulnak. Össze-

²¹ U. o. II. t. 5.

²² 24/25. Bericht Taf. 22. Abb. 1—3.

²³ Második periódusba tartozó a II. t. 7., 19., III. t. 15., XVI. t. 27., XVII. t. 9., XVII. t. 18. és XVIII. t. 15. edény.

hasonlíthatjuk ezt az edénytípust a nagyrévi kultúra Tószegről előkerült egyik edényével,²⁴ amelynek azonban áttört talpa van.

Első periódusra mutató edényekkel együtt mindössze hat esetben találjuk ezt a formát és pedig a 20. (IV. t. 3., 1—2.), 29. (IV. t. 17., 15—16.), 62. (VII. t. 14—15., 20.), 74. (VIII. t. 18., 16—17.), 126. (XII. t. 12., 17—18.) és a 135. (XIII. t. 4—5., 8.) sírokban.

Ez az edényalak a bronzkor második periódusának egyik vezető típusa és ott éri el teljes kifejlődését, amint azt Patay is megállapítja.²⁵ Ebben az időszakban többször fedővel látják el és függőedényként használják (pl. IV. t. 9—10., 8., 11.).²⁶

Az első periódus edényei közé soroljuk még a 154. sír töredékes egyfűlű kancsóformájú kis edényét (XIV. t. 12.).

Tálak alapján igen nehéz elkülöníteni az egyes időszakokat. Mégis ki lehet választani egy-két vezető-típust, amelyek az első periódusban uralkodók s a következőben lassan eltűnnek. Egyik ilyen jellemző tálformának látszik a 48. sír 3. melléklete (VI. t. 20.). Ez profilált fenekű, magas, fordított csónkakúpos alsórészű, rövid nyakú, aránylag szűkszájú kétfűlű tál. Fülei asszimmetrikusan helyezkednek el. Fületlen formában is előkerült (68. sír = VIII. t. 8.). A 91. sírban négyfűlű példány volt (X. t. 3.). A 135. sír tálja (XIII. t. 8.) azonos a 48.-éval (VI. t. 20.). Ide sorozhatjuk a 27. sírét (IV. t. 13.) is.

Ennek a formának a második periódusban való továbbélését mutatja a 35. sír (VI. t. 2., IV. t. 18—19.).²⁷ A későbbi fejlődés folyamán a tálak még az első periódusban szélesebb szájuak és alacsonyabbak lesznek. Alsó részük továbbra is ívelt marad. A nyak az alsó részhez viszonyítva sokkal szélesebb lesz s a fülek között gyakran bordák díszítik. Jól mutatja a fejlődésnek ezt a fokát a 16. (III. t. 14.), 20. (IV. t. 2.) és 10. (III. t. 2.) sír tálja.

Az első periódus tálainak egy csoportját az erősen gömbölyödő, zömök alsó rész jellemzi (24. sír 2. = IV. t. 7.; 39. sír 1. = VI. t. 14.; 74. sír 3. = VIII. t. 17.; 111. sír 1. = XI. t. 9.; 120. sír 2. = XI. t. 18.; 126. sír 3. = XII. t. 17.). A második periódusban való előfordulásukat a 137. sír (XIII. t. 10., 14., 26.) tálja is bizonyítja (a XIII. t. 10. kétfűlű kancsó a második periódusba tartozik!)

Átmeneti példányoknak tekinthetők a 29. (IV. t. 16.), 36. (VI. t. 5.), 62. (VII. t. 15.), 80. (IX. t. 7.), 117. (XI. t. 15.), 122. (XII. t. 5.), 197. (XVII. t. 4.) és 203. (XVII. t. 7.) sírok táljai. Ezek a formák inkább a második periódusban virágzanak, de mellékleteik kétséghonhatatlanul tanúsítják, hogy már az első periódusban is megvannak.

Az ékszerek és eszközök az első periódusban igen ritkák. Az ide tartozó harmincnyolc sír közül mindössze négyből (23., 27., 29. és 126.) kerültek elő. A 23. (V. t. 1. nem látszik!) és a 27. (XIX. t. 61.)

²⁴ Patay i. m. III. t. 5.

²⁵ U. o. 48. l.

²⁶ A IV. t. 8. és 11. edényei a II. periódusra mutatnak.

²⁷ A IV. t. 18. a II. periódusra jellemző edényforma.

sírban hatos-, illetve kettős menetű bronzkarperec volt. Ezek nem jellemzők az első periódusra, mert pl. a tipikusan második periódusba tartozó 77. sírban (XXI. t. 72.) is megtalálhatók, sőt Megyaszóról a negyedik periódusból ismerjük őket.²⁸

Ékszerként szerepeltek a 29. sírban talált átllyukasztott fogak (XIX. t. 54., 57—58.) és csontlunulák (XIX. t. 55—56.), valamint a 126. sír kagylógyöngye (XX. t. 56.).

A 29. sír anyaga arról tanúskodik, hogy a kovapenge a bronzkor elején még használatban volt.

A második periódusba tartozó sírok tárgyalásánál vegyük alapul az 1. (II. t. 1—3), 2. (II. t. 4., 7.), 5. (II. t. 9—11.), 6. (II. t. 12., 15.), 7. (II. t. 13—14.), 8. (II. t. 16—18.), 9. (II. t. 19—21.), 11. (III. t. 4—6.), 13. (III. t. 7—9.), 17. (III. t. 15—16.), 19. (III. t. 17—18.), 21. (IV. t. 4—6.), 26. (IV. t. 8—11.), 35. (IV. t. 18—19., VI. t. 2.), 37. (VI. t. 4.), 38. (VI. t. 6—8.), 40. (VI. t. 11.), 42. (VI. t. 10., 12.), 46. (VI. t. 15., 17—18.), 51. (VII. t. 3.), 53. (VII. t. 6., 9—10.), 56. (VII. t. 5.), 57. (VII. t. 7—8., 11.), 58. (VII. t. 12—13., 16.), 64. (VII. t. 17—19.), 65. (VIII. t. 1., 3—4.), 66. (VIII. t. 2., 5—6.), 67. (VIII. t. 7.), 77. (IX. t. 3—5.), 78. (IX. t. 6., 9.), 81. (IX. t. 11.), 84. (IX. t. 18.), 86. (IX. t. 13—14.), 87. (IX. t. 19—20.), 88. (IX. t. 21.), 93. (X. t. 6.), 100. (X. t. 8., 14.), 102. (X. t. 13., 17—18.), 105. (X. t. 22.), 106. (X. t. 26.), 109. (X. t. 23—24., 27.), 110. (XI. t. 1—2.), 114. (XI. t. 3., 7.), 127. (XII. t. 10., 13., 24.), 129. (XII. t. 16., 20.), 134. (XIII. t. 3.), 136. (XIII. t. 7., 12.), 137. (XIII. t. 10., 14., 26.), 138. (XIII. t. 9., 13., 18.), 140. (XIII. t. 11., 15.), 141. (XIII. t. 16—17.), 145. (XIII. t. 19., 24.), 146. (XIV. t. 1.), 148. (XIV. t. 2—3.), 149. (XIV. t. 4—6.), 150. (XIV. t. 10., 16.), 157. (XIV. t. 9.), 162. (XIV. t. 22., 27.), 166. (XIV. t. 30.), 167. (XIV. t. 24.), 168. (XV. t. 1—2., 10.), 171. (XV. t. 5., 8.), 174. (XV. t. 3., 7.), 175. (XV. t. 17.), 178. (XV. t. 18—19.), 180. (XVI. t. 2., 6.), 182. (XVI. t. 13., 15.), 194. (XVI. t. 26.), 196. (XVII. t. 2.), 198. (XVI. t. 25., 27.), 205. (XVII. t. 11.), 208. (XVII. t. 9., 13., 15.), 212. (XVII. t. 10., 12., 18.), 217. (XVII. t. 16—17.), 221. (XVIII. t. 4., 8.), 224. (XVIII. t. 5., 14.), 225. (XVIII. t. 9—11.), 226. (XVIII. t. 13. és XXIV. t. 24.), 227. (XVIII. t. 22.), 228. (XVIII. t. 7., 15., 18.) és a 229. (XVIII. t. 12.) sírokat.

Ezeknek edényanyagát vizsgálva, néhány — a második periódusra nagyon jellemző — edényformát választhatunk ki.

Egyik jellegzetes edényalaknak kell tekintenünk egy kihajló peremű, lapított fenekű, kétfülű kancsóformát (pl. IV. t. 4.). Fülei a peremből indulnak ki és hosszú íveléssel áthidalják az egész nyakat, amely meglehetősen összeszűkül. Az általában egész mélyen kiépített alsó rész összenyomott gömbhöz hasonlít. Felületét gyakran barázdászerű bemélyedések borítják (III. t. 4.). A fülek tövét rendszeren perem köti össze, amely távolságuk közepén felhajlik vagy bütykökkel van megszakítva (XIII. t. 24.; III. t. 8.). Néha zászlóhoz hasonló bekar-

²⁸ 24/25. Bericht. Taf. 45. Abb. 27—29.

colt díszet találunk rajta (VII. t. 18.). Tompa²⁹ kimutatta, hogy ez a fülforma a bodrogkeresztúri kultúra közvetítésével Jordansmühl vidékéről került hazánkba.

A szőregi temetőben az 1. (II. t. 3.), 5. (II. t. 9.), 6. (II. t. 12.), 7. (II. t. 14.), 8. (II. t. 18.), 9. (II. t. 19.), 11. (III. t. 4.), 13. (III. t. 8.), 21. (IV. t. 4.), 26. (IV. t. 8.), 35. (IV. t. 18.), 38. (VI. t. 7.), 42. (VI. t. 10.), 46. (VI. t. 18.), 51. (VII. t. 3.), 53. (VII. t. 10.), 56. (VII. t. 5.), 57. (VII. t. 8.), 58. (VII. t. 13.), 64. (VII. t. 18.), 65. (VIII. t. 4.), 66. (VIII. t. 6.), 77. (IX. t. 4.), 78. (IX. t. 6.), 86. (IX. t. 14.), 100. (X. t. 14.), 102. (X. t. 17.), 105. (X. t. 22.), 106. (X. t. 26.), 114. (XI. t. 7.), 127. (XII. t. 10.), 129. (XII. t. 16.), 134. (XIII. t. 3.), 137. (XIII. t. 10.), 138. (XIII. t. 9. és 18.), 140. (XIII. t. 15.), 145. (XIII. t. 24.), 146. (XIV. t. 1.), 148. (XIV. t. 3.), 157. (XIV. t. 9.), 162. (XIV. t. 22.), 167. (XIV. t. 24.), 175. (XV. t. 17.), 178. (XV. t. 19.), 180. (XVI. t. 6.), 182. (XVI. t. 13.), 194. (XVI. t. 26.), 205. (XVII. t. 11.), 208. (XVII. t. 9.), 217. (XVII. t. 16.), 221. (XVIII. t. 4.), 224. (XVIII. t. 5.), 225. (XVIII. t. 9.) és a 229. (XVIII. t. 12.) sírokban fordult elő, összesen 56 példányban, ami arra mutat, hogy itt a második periódus legelterjedtebb edénytípusa.

Érdemes összehasonlítani a Nemzeti Múzeum egyik tószegi³⁰ és Lebi-pusztai³¹ edényével, amelyek a bronzkor második periódusára jellemzőek. Ez a kancsóforma azonban nemcsak a második periódusban él, hanem — mint a 44. sír (XII. t. 1—2.) bizonyítja — a harmadik periódusban is megtalálható.³²

A második periódus leletanyagában igen gyakran megjelenik az átmeneti típusok között már emített fületlen vagy a fülek helyén bütykökkel díszített felfüggeszthető edény (pl. VI. t. 8.). Peremén a bütyköknek megfelelően néha 2—2 lyuk van, ami az edényhez tartozó fedő felerősítésére szolgált (pl. 26. sír. = IV. t. 9—10.). De a peremnek az átfúrása a bütyökdísz nélküli példányoknál is előfordul, ahol egymással szemben helyezkednek el a lyukak (58. sír 1 = VII. t. 16., a képen nem látszik!). A fedő kúpos formájú (VI. t. 15.), fogantyúja magasan kiemelkedik, peremén — az edény peremén levő lyukaknak megfelelően — két-két lyuk van. Az is előfordul, hogy bemélyített vonalak tagolják arányos részekre (XVIII. t. 8.).

Ez az edényforma előkerült az 5. (II. t. 11.), 26. (IV. t. 9—10.), 38. (VI. t. 8.), 40. (VI. t. 11.), 42. (VI. t. 12.), 46. (VI. t. 15.), 58. (VII. t. 16.), 64. (VII. t. 19.), 66. (VIII. t. 2.), 84. (IX. t. 18.), 102. (X. t. 18.), 109. (X. t. 24.), 110. (XI. t. 1.), 137. (XIII. t. 14.), 138. (XIII. t. 13.), 149. (XIV. t. 5.), 212. (XVII. t. 18.) és a 221. (XVIII. t. 8.) sírokból. Rendszerint az előbb tárgyalta kétfülű kancsóval együtt jelenik meg. Ezt tapasztaljuk az 5. (II. t. 9., 11.), 26. (IV. t. 8—10.), 38. (VI. t.

²⁹ 24/25. Bericht 74. l.

³⁰ 24/25. Bericht Taf. 23. Abb. 15.

³¹ Patay i. m. VI. t. 15.

³² A magasan a perem felé emelkedő ansa-lunátás fülű tálak (XII. t. 2.) a III. periódusban otthonosak.

7—8.), 42. (VI. t. 10., 12.), 46. (VI. t. 15., 18.), 58. (VII. t. 13., 16.), 64. (VII. t. 18—19.), 66. (VIII. t. 2., 6.), 102. (X. t. 17—18.), 137. (XIII. t. 10., 14.), 138. (XIII. t. 9., 13., 18.) és a 221. (XVIII. t. 4., 8.) síroknál. A területi kapcsolatok megvilágítása szempontjából hasonlítsuk össze ennek az edényformának a 102. sírból előkerült változatát (X. t. 18.) egy Újhartyán—Vatyáról származó edénnyel.³³ Forma tekintetében igen nagyfokú egyezést állapíthatunk meg, bár a vatyai edény díszített. Díszített példányban ismerjük ezt a formát Dömsödről,³⁴ Bugyiról³⁵ és Szigetszentmiklósról.³⁶

Sűrűn előfordul a második periódusba tartozó sírok leletanyagában egy alacsonyabb és zömökebb formájú, kihajló peremű, profilált fenekű, kétfülű kancsótípus (VIII. t. 7.). Alsó részét gyakran bemélyedő barázdák díszítik. Formailag összevethető a lengyeli telep egyik edényével.³⁷

Tizenkilenc sírból ismerjük, és pedig a 67. (VIII. t. 7.), 77. (IX. t. 5.), 88. (IX. t. 21.), 93. (X. t. 6.), 109. (X. t. 27.), 110. (XI. t. 4.), 114. (XI. t. 3.), 136. (XIII. t. 7.), 141. (XIII. t. 16.), 149. (XIV. t. 6.), 150. (XIV. t. 16.), 166. (XIV. t. 30.), 168. (XV. t. 1.), 171. (XV. t. 5.), 174. (XV. t. 3.), 226. (XVIII. t. 13.), 227. (XVIII. t. 22.) és a 228. (XVIII. t. 15.) sírokból. A 161. sír (XIV. t. 19—21.) arról tanúskodik, hogy ez a forma a harmadik periódusban is megvan. Harmadik periódusra mutat itt a XIV. t. 19. magasfülű edénye.

A tálak egy része még erősen érezteti az első periódusban elterjedt formák hatását (35. sír = VI. t. 2.; 127. sír = XII. t. 24.; 136. sír = XIII. t. 12.; 137. sír = XIII. t. 26.).

A második periódusra igen jellemző egy alul fordított csonkakúpos, vagy enyhén ívelt oldalú, felül megközelítőleg hengeres, többfülű tálforma³⁸ (II. t. 2.). A fülek közét néha bordák díszítik (II. t. 20.), máskor rovátkák kötik össze a tövüket (XIV. t. 4.).

Előkerült az 1. (II. t. 2.), 5. (II. t. 10.), 9. (II. t. 20.), 21. (IV. t. 6.), 26. (IV. t. 11.), 46. (VI. t. 17.), 66. (VIII. t. 5.), 168. (XV. t. 10.), 196. (XVII. t. 2.) és a 208. (XVII. t. 13.) sírokból.

Ugyanez a típus alacsonyabb formában és szélesebb szájjal előfordult a 7. (II. t. 13.), 8. (II. t. 17.), 11. (III. t. 5.), 13. (III. t. 7.), 58. (XII. t. 12.), 65. (VIII. t. 3.), 110. (XI. t. 2.), 171. (XV. t. 8.) és 224. (XVIII. t. 14.) sírban. A 19. (III. t. 17.) és a 102. (X. t. 13.) sírban erősen profilált fenekű példány volt. Az 57. (VII. t. 11.) és 64. (VII. t. 17.) sír tálain belül bekarcolt vonalakból álló kettős kereszt motívum van.

³³ Patay i. m. X. t. 11.

³⁴ U. o. X. t. 8.

³⁵ 24/25. Bericht Taf. 23. Abb. 14.

³⁶ U. o. Taf. 23. Abb. 16.

³⁷ Wosinsky Mór: Tolnavármegye története I. k. LXXXVI. t. 1.

³⁸ A tálaknál csak megközelítő hasonlóságról beszélhetünk. Forma tekintetében annyira változatosak, hogy két teljesen egyező példányt alig lehet találni köztük.

A második periódus többi tálai (2. sír = II. t. 7.; 53. sír = VII. t. 9.; 81. sír = IX. t. 11.; 86. sír = IX. t. 13.; 87. sír = IX. t. 29.; 100. sír = X. t. 8.; 109. sír = X. t. 23.; 129. sír = XII. t. 20.; 145. sír = XIII. t. 19.; 150. sír = XIV. t. 10.; 174. sír = XV. t. 7.; 226. sír = XXIV. t. 24.; 228. sír = XVIII. t. 18.) annyira változatosak, hogy rendszerezni nem lehet őket.

Ebben az időszakban a bronz-eszközök és az ékszerek az első periódushoz képest már nagyobb számban lépnek fel, de a sírok számához viszonyítva még mindig keveset találunk belőlük.

Az első periódus tárgyalásánál már említett bronzkarperecek előfordultak az 1. (XIX. t. 5.), 11. (XIX. t. 47.), 77. (XXI. t. 72.) és 109. (XX. t. 62.) sírban.

A pödrött végű nyakperec az 1. (XIX. t. 8.) és a 220. (XXIV. t. 27.) sírból ismerős. Megvan a gátai kultúrában és a vatyai³⁹ csoportban, de ismerjük a perjamosi telepről,⁴⁰ és az aunjetitzi kultúrából⁴¹ is, mint azt már Patay kimutatta.

Ciprusi tűk kerültek elő az 1. (XIX. t. 1–2.), 42. (XIX. t. 7.), 77. (XXI. t. 70–71.) és 220. (XXII. t. 44., 55.) sírokból. A 109. (XX. t. 59.) és 221. (XXII. t. 27.) sírokban ú. n. hurkosfejű tű volt, a 2. sírban pedig hosszúkás, hegyesdő végű, lyuk nélküli bronztűt (XIX. t. 29.) találtak.

A félholdalakú csüngőket, az ú. n. „lunulá”-kat a 2. (XIX. t. 19.) és 162. (XXI. t. 57–63.) sírokból ismerjük. Ezek bronzból vannak, de a 7. (XIX. t. 31–33., 35–36.) sírból valóknak csont az anyaga. Mivel az első periódusból csak csontból készületeket ismerünk, valószínű, hogy a csontformát utánozta a fémforma. Szívalakú csüngő mindössze egy van a szőregi temető leletanyagában (162. sír = XXI. t. 64.).

Pápaszemes csüngőt a 7. (XIX. t. 37.) és 221. (XXII. t. 25–26.) sírokban találtak. A 141. (XXI. t. 39.), 162. (XXI. t. 53–54.) és 221. (XXII. t. 23.) sírokban téglalapformájú, két végükön visszahajlított bronzlemezek voltak, amelyeket ékszerként vagy ruhadísz gyanánt használtak.

A ruhadíszek közül legsűrűbben a bronzpitykék kerültek elő. Méretük különböző. Szélük mellett két egymással szemben levő helyen átlukasztották őket a felvarrás céljából. Előfordultak a 7. (XIX. t. 28.), 21. (XIX. t. 48.), 46., 53. (XX. t. 23.), 109. (XX. t. 60–61.), 114. (XXI. t. 18–26.), 141. (XXI. t. 38., 40.), 162. (XXI. t. 56.), 189. (XXII. t. 40.) és 221. (XXII. t. 8–11., 22.) sírokban. Rendszerint a fej körül helyezkednek el, mintha valami feikötőre varrták volna őket. A 189. sírban levő 129 bronzpityke (XXII. t. 40.) a test egész

³⁹ Patay i. m. 49. l.

⁴⁰ Roska Márton: Ásatás a perjamosi Sánczhalmon. Múz. és Könyvt. Ért. VII. 46. kép 4.

⁴¹ Josef Schranil: Die Vorgeschichte Böhmens und Mährens. Berlin 1928. 105. l.

hosszában arányos távolságban helyezkedett el, ami azt bizonyítja, hogy ruhára varrva is viselték.

Bronzspirálisból készült csöveket ismerünk a 42. (XIX. t. 3.), 162. (XXI. t. 55.) és 189. (XXII. t. 40.) sírból.

A bronzékszereken kívül borostyángyöngyök (2. sír = XIX. t. 13–18., 21.; és 114. sír = XXI. t. 14.), kerek (7. sír = XIX. t. 49.; 13. sír = XIX. t. 45.; 17. sír = XIX. t. 43., 46.; 21. sír = XIX. t. 53.; 53. sír = XX. t. 10.; 64. sír = XX. t. 32., 34.; 114. sír = XXI. t. 15., 30–31.; 138. sír = XXI. t. 34., 35.; 162. sír = XXI. t. 51.) és szögletes (17. sír = XIX. t. 42.; 53. sír = XX. t. 4.; 64. sír = XX. t. 31.; 114. sír = XXI. t. 29.; 162. sír = XXII. t. 41.), agyag- vagy krétagyöngyök, dentáliumok (9. sír = XIX. t. 44.; 64. sír = XX. t. 30., 37.; 114. sír = XXI. t. 33.; 138. sír = XI. t. 32. és 162. sír = XXII. t. 42.), csigák (1. sír = XIX. t. 12.; 21. sír = XIX. t. 50.; 46. sír = XIX. t. 6.; 110. sír = XX. t. 49.; 162. sír = XXI. t. 73. és 168. sír = XXI. t. 66.) és átfúrt állati fogak (7. sír = XIX. t. 34.; 53. sír = XX. t. 8–9., 12–14.; 57. sír = XIX. t. 9., 11.; 64. sír = XX. t. 27., 29.; 114. sír = XXI. t. 1–3., 16–17.; 141. sír = XXI. t. 41., 43.; 217. sír = XXII. t. 2., 39.; 220. sír = XXII. t. 43., 45–50. és 52–54.) kerültek elő a sírokból. A 26. sírban két végénél átlukasztott vadkanagyar (XIX. t. 62.) volt. Átlukasztott emberi térdkalács (40. sír = XIX. t. 63. és 53. sír = XX. t. 18–19., 22.) és átfúrt lapos csontkorong (114. sír = XXI. t. 12.) is van a leletanyagban. Rovátkolt csontcsöveket találtak az 53. (XX. t. 2.), 138. (XXI. t. 34. a.), 162. (XXI. t. 46., 49.) és 217. (XXII. t. 2.), csonttüket az 53. (XX. t. 11.), 64. (XX. t. 38.), 114. (XXI. t. 9–11.), 162. (XXI. t. 52.) és 217. (XXII. t. 36.) sírokban.

A fegyvereket tekintve egy háromszögű törforma érdemel figyelmet, amely a 40. (XIX. t. 59.), 67. (XX. t. 55.) és 137. (XX. t. 33.) sírban található meg. Más fegyvert nem ismerünk a sírok anyagából.

A kőszerszámoknak a bronzkorban való tovább élését mutatja a 40. sír két kőszerszáma (XIX. t. 64–65.) és a 114. sír töredékes kőbaltája (XXI. t. 13.).

Tompa a bronzkor második periódusát két részre osztja és pedig: Tószeg B. I. és Tószeg B. II. időszakokra.⁴² A szőregi temetőben a bronzkori második periódus Tompától felvett második időszakának (Tószeg B. II.) leletanyaga olyan szorosan összeolvad a következőkben ismertetendő harmadik periódusával, hogy szétválasztásuk szinte lehetetlen. Elégnek tartjuk, ha hivatkozunk itt a 164. (XIV. t. 13., 23., 28.) és 165. (XIV. t. 25., 29.) sírok anyagára, amelyekben a harmadik periódusra tipikusan jellemző edények (XIV. t. 23. és XIV. t. 25.) együtt voltak a Tompa-féle második periódus második felének leletanyagával. Ez a jelenség nemcsak ebben a két sírban, hanem az alábbiakban tárgyalandó csaknem valamennyi sírban észlelhető. Ez a megfigyelés még jobban megerősíti Pataynak azt a megállapítását,

⁴² 24/25, Bericht 74–82. l.

hogy a Tószeg B. II.-vel jelölt időszak együtt halad a Tószeg C.-vel, illetve nem különíthető el attól.⁴³ Bizonyítja ezt az edényformáknak, a díszítésmódnak és az eszközöknek csaknem teljes azonossága.

Ezért a szőregi temetőnek a Tószeg B. II. és a Tószeg C. időszakba helyezhető emlékeit harmadik periódusként együtt tárgyaljuk. Ide tartoznak a 3. (II. t. 5—6., 8.), 12. (III. t. 12.), 28. (IV. t. 14., 23.), 30. (IV. t. 20—22.), 41. (VI. t. 13., 16.), 44. (XII. t. 1—2.), 52. (VII. t. 2., 4.), 72. (VIII. t. 11—12.), 75. (VIII. t. 13., 15.), 76. (IX. t. 1—2.), 79. (IX. t. 8.), 82. (XIII. t. 6.), 83. (IX. t. 17.), 85. (IX. t. 10., 15., 16.), 89. (X. t. 1—2.), 95. (X. t. 9. és a X. t. 3. alatti jelzés nélküli tál), 96. (X. t. 7.), 99. (X. t. 15.), 101. (X. t. 10., 12., 16.), 107. (X. t. 21., 25.), 112. (XI. t. 8.), 113. (XI. t. 6.), 115. (XI. t. 13.), 116. (XI. t. 12.), 118. (XI. t. 11.), 121. (XI. t. 19., 21—22.), 123. (XII. t. 3., 6.), 124. (XII. t. 8., 15.), 125. (XII. t. 7., 11., 14.), 130. (XII. t. 22—23.), 132. (XII. t. 19.), 133. (XIII. t. 1—2.), 139. (XII. t. 21.), 143. (XIII. t. 20., 21., 27.), 144. (XIV. t. 8.), 147. (XIII. t. 22—23., 25.), 151. (XIV. t. 7.), 155. (XIV. t. 11.), 156. (XIV. t. 15.), 160. (XIV. t. 14., 17., 18., 26.), 161. (XIV. t. 19—21.), 164. (XIV. t. 13., 23., 28.), 165. (XIV. t. 25., 29.), 169. (XV. t. 4.), 170. (XIV. t. 31.), 172. (XV. t. 6., 9.), 173. (XV. t. 16.), 177. (XV. t. 13—14., 20., 24.), 181. (XVI. t. 5., 7.), 183. (XVI. t. 14.), 186. (XVI. t. 16., 23.), 188. (XVI. t. 21.), 190. (XVI. t. 22., 28.), 211. (XVIII. t. 3., 6a., 6b., 16.), 214. (XVII. t. 14., 19—20.), 215. (XVIII. t. 1—2., 17.) és 223. (XVIII. t. 19—21.) sírok.

Igen gyakran fellép ezekben egy lapított vagy profilált fenekű, magasan kiemelkedő fülű, általában kihajló szájperemű, gömbölyödő alsó részű, hengeres vagy kúpos nyakú, néha „ansa-lunata” fülű kis edény. A peremből kiinduló füle a nyak aljához illeszkedik vagy a nyak alatt csatlakozik az edény oldalához. A fül tövének magasságában némelykor válszerű kiemelkedés halad körbe s az alsó részen kidudorodások vagy lencseszerű bemélyedések vannak. De bemélyedő vonalak és hornyolások is felléphetnek díszítő elemekként.

Ilyen típusú edények voltak a 28. (IV. t. 23.), 30. (IV. t. 20—22.), 41. (VI. t. 13.), 72. (VIII. t. 11.), 75. (VIII. t. 13., 15.), 82. (XIII. t. 6.), 83. (IX. t. 17.), 85. (IX. t. 16.), 96. (X. t. 7.), 101. (X. t. 12., 16.), 107. (X. t. 21., 25.), 123. (XII. t. 6.), 124. (XII. t. 8., 15.), 125. (XII. t. 11.), 130. (XII. t. 22—23.), 132. (XII. t. 19.), 133. (XIII. t. 2.), 143. (XIII. t. 21.), 144. (XIV. t. 8.), 147. (XIII. t. 22.), 155. (XIV. t. 11.), 156. (XIV. t. 15.), 164. (XIV. t. 13.), 165. (XIV. t. 25.), 170. (XIV. t. 31.), 173. (XV. t. 16.), 181. (XVI. t. 5.), 214. (XVII. t. 19.) és 223. (XVIII. t. 21.) sírokban. (A XVIII. t. 21. ábra nagyított!).

A harmadik periódus egy másik főedényalakja egy lapított vagy profilált fenekű, esetleg talpas kétfülű kancsó. Szája a két fül távolságának közepén mind a két oldalon csúcsosan kiugrik. Ez a kiugrás a szájnak rhombikus külsőt kölcsönöz. Az edény legnagyobb öblösödése a peremből kiinduló és erősen meghajlított fülek töve alatt van.

⁴³ Patay i. m. 46. és 95. l.

Az alsó rész gömbölyű, a nyak rendszerint kúpos. Néha mind a két rész csomakúpos. Díszítése bemélyített vonalakból, pontokból, hornyolásokból, bütykökből és dudorokból áll. Előfordult a 12. (III. t. 12.), 41. (VI. t. 16.), 79. (IX. t. 8.), 85. (IX. t. 10.), 89. (X. t. 1.), 112. (XI. t. 8.), 133. (XIII. t. 1.), 143. (XIII. t. 27.), 147. (XIII. t. 25.), 164. (XIV. t. 23.), 177. (XV. t. 14. és 24. két nézetben!), 181. (XVI. t. 7.), 186. (XVI. t. 16.) és 190. (XVI. t. 22.) sírokban.

Tölcséres szájú változatát ismerjük a 121. (XI. t. 22.) és 123. (XII. t. 3.) sírokból. Van ennek a formának olyan változata is, amelynél a fülek „ansa-lunata”-k és a szájerem karélyokból áll. Ez a 95. (X. t. 9.), 115. (XI. t. 13.), 116. (XI. t. 12.), 165. (XIV. t. 29.), 183. (XVI. t. 14.) és a 215. (XVIII. t. 1–2.) sírokból került elő.

Ezen edényformának a 133. sírból előkerült változatát (XIII. t. 1.) összehasonlíthatjuk a gerjeni telep egyik edényével.⁴⁴ A karélyos szájú „ansa-lunata” fülű, profilált fenekű kancsók is megvannak a Dunántúl déli részén. A szőregi 95. sír 2. melléklete (X. t. 9.) formailag párhuzamba állítható az egyik gerjeni edénnyel,⁴⁵ bár az jobban tagolt.

E korszak tálaait magasan kiemelkedő „ansa-lunata”-fül és a fordított csomakúpos alsó rész jellemzi (XIII. t. 20.). A perem felé emelkedő fül gyakran nem hidalja át a nyakat (XII. t. 2.), hanem annak közepe alatt végződik. A nyak és az alsó rész érintkezési vonalán gyakran pontsor helyezkedik el. Az alsó részt néha bemélyedő vonalak díszítik (XII. t. 2.).

Ez a harmadik periódusra legjobban jellemző tálforma nyolc sírban lépett fel és pedig a 44. (XII. t. 2.), 95. (X. t. jelzés nélkül a 3. alatt), 113. (XI. t. 6.), 125. (XII. t. 14.), 143. (XIII. t. 20.), 164. (XIV. t. 28.) és a 177. (XV. t. 13.) sírokban. A 76. sírból talpas példány került elő (IX. t. 1.). Szélesen kihajló szögletes peremű (28. sír = IV. t. 14.) és félgömbformájú (121. sír = XI. t. 19.; 214. sír = XVII. t. 20.) tálakat is ismerünk e periódus leletanyagából. De nem hiányoznak a magasfülű, merítőedényszerű tálacskák (101. sír = X. t. 10.; 147. sír = XIII. t. 23.) sem. A 169. sír urnája (XV. t. 4.) kétségtelenül bizonyítja, hogy az edénybe temetkezés szokása a harmadik periódusban is megvan. A koncentrikus körökkel övezett dudorokkal díszített urna, amelyben gyermekcsontvázat találtak, tipikusan jellemző a harmadik periódusra.⁴⁶

⁴⁴ Wosinsky Mór: Tolnavármegye története, 1896. I. k. CIV. t. 2.

⁴⁵ U. o. CV. t. 4. — Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azokat a szálakat sem, amelyek észak felé mutatnak. Itt elsősorban a rákospalotai edényekre és ezek Hampeltől bemutatott rokon példányaira gondolunk (Hampel J.: A bronzkor emlékei Magyarhonban. I. Bpest. 1886. LXXXVI. és LXXXVIII. táblák.)

⁴⁶ A deszki „A” temető hasonló temetkezést tartalmazó 1. és 18. sírjának urnája szintén a harmadik periódusra mutat (A deszki „A” temető ismertetése a Folia Arch. III–IV. kötetében jelenik meg a szerzőtől. — A deszki 1. sír edényét lásd: 24/25. Bericht, Tafel 30. Abb. 14.). Hasonló temetkezést ismerünk az aumjetitzi kultúrából Veprekről (Schränil i. m. 94. l.). A deszki első

A 160. sír edényei (XIV. t. 14., 17—18., 26.) dél felé mutatnak kapcsolatokat. A Pataytól aldunai kultúrának⁴⁷ nevezett leletcsoportra gondolunk itt, amelynek lelőhelyei főleg a Duna alsó folyása mentén helyezkednek el és pedig: Baranyában, a Szerémségben, Torontál- és Temesmegyék déli részében, valamint Északszerbiában. A szőregi 160. sír 4. mellékletével (XIV. t. 17.) azonos formájú egy Vattináról előkerült példány.⁴⁸ Rokoni vonásokat találunk a 160. sír 3. melléklete (XIV. t. 18.) és az egyik verseci edény⁴⁹ között is. A szőregi edény ugyan nem talpas és zömökebb forma, de nagyjából ugyanazokból az elemekből tevődik össze, mint a verseci.

A Dunántúl déli részére jellemző mészbetétes edények⁵⁰ fordultak elő a 188. (XVI. t. 21.) és 223. (XVIII. t. 20.) sírokban. Valószínűleg az előbb említett aldunai mészbetétes kerámia népe lehetett a szőregi temető és a Dunántúl déli része között a kapcsolatok közvetítője.

Az eszközmellékek ebben a periódusban is szegényesek. A 44. sírból előkerült 108 bronzpityke (XX. t. 1.) ellene mond Patay ama megállapításának, hogy ezek a Marosvidéken csak a Tószeg B. jellegű sírokból kerültek ki.⁵¹

Ciprusi tű négy sírból került elő (95. sír = XXII. t. 1., 7.; 188. sír = XXII. t. 15—16.; 211. sír = XXII. t. 31—32., 35.; 215. sír). Ezek a példányok azonban fejlődést mutatnak az előző periódusban fellelőkhöz képest. Testük megnagyobbodik, fejükön pedig kétoldalt tekervény van, mint azt már Patay is megállapította.⁵²

A 211. sírban bronzkarperec volt (XXII. t. 34.). Ismerünk egy bronzcsákányt is a 190. sírból (XXII. t. 17.). A 151. sírból columbella rusticából és spirális bronzcsőből álló füzér került elő (XXI. t. 50.). Columbella rustica volt a 72. sírban (XX. t. 50.) is. Átfúrt állati fogakat még mindig használtak ékszer gyanánt, mint ezt a 72. (XX. t. 41—43., 47—48.), 123. (XX. t. 57.) és 130. (XX. t. 58.) sír bizonyítja.

A 72. sírban dentalium (XX. t. 45—46., 52.), csontlunula (XX. t. 44.) és kerek gyöngy (XX. t. 51.) volt. A 156. sírban viszont díszített csontakasztót találtak (XXI. t. 45.)

Olyan edényformát, amelyet a negyedik periódusba tehetnénk, a sírok anyagából nem ismerünk, bár feltételezhető, hogy a harmadik

sír edényét — Tompától, aki az idézett helyen a harmadik periódusba teszi, és a deszki „A” temető Folia Arch.-ban közölt ismertetésétől eltérően — a vepreki pythosszal való rokonsága miatt inkább a bronzkor első periódusába helyezzük. Meg van ez a temetkezési szokás az első periódusba helyezett, égetett temetkezést tartalmazó, 184. sírban is. Ennek kétfülű urnájába (XVI. t. 12.) gyermekcsontvázat tettek. A temetkezésnek ez a szörványosan fellépő szokása tehát már a bronzkor első periódusában megjelenik és még a harmadik periódusban is él.

⁴⁷ Patay i. m. 91. l.

⁴⁸ Arch. Közlemények XX. k. 57. l. III. t. 22.

⁴⁹ U. o. 49. l. IV. t. 45.

⁵⁰ Patay i. m. 89—92. l.

⁵¹ U. o. 50. l.

⁵² U. o. 48. l.

periódusban annyira fellendült település nem szűnt meg egyszerre. Talán a temetőnek az országút és a Szív utca alatt levő, fel nem tárt része tartalmaz ebbe az időszakba tartozó sírokat.

A 210. sírt nyújtott csontvázas temetkezése miatt a népvándorlás korinak tartjuk és az avar csoportba tesszük, ahol a gyékénybe csavarás szokása gyakori.

Negyvennyolc sír korát — mivel feldúlva vagy mellékletek nélkül kerültek elő — nem lehetett meghatározni. Temetkezésükből ítélve, nagy részük őskori lehetett, mert csontvázaik zsugorítva voltak. Minthogy a temető kétségtelenül bronzkori jelleget mutat, ezeket is a bronzkorba osztjuk be.

Az egyes meghatározott korú sírok mélysége⁵³ és időbeli elhelyezkedése között három esetben figyelhetünk meg összefüggést. Ezek a megfigyelések megerősítik az eddig alapul vett időbeosztás helyességét.⁵⁴

A szórványos leletek közül a XXIII. t. 3., XXIII. t. 5. és XXIII. t. 8.-at az első periódusba, a XXIII. t. 13., XXIII. t. 12. és XXIII. t. 9.-et a második periódusba osztjuk a sírok leletanyagának tanúsága alapján. Harmadik periódusba sorozzuk a XXIII. t. 1., XXIII. t. 2., XXIII. t. 4., XXIII. t. 6., XXIII. t. 7. és XXIII. t. 10.-et.

A XXIV. t. 30. és XXIII. t. 11. szórványok dél felé mutatnak kapcsolatokat. A XXIV. t. 30. urnához hasonlókat nagy számban ismerünk a Baranyamegye déli részében levő Dályáról.⁵⁵

A XXIII. t. 11. urnához sok tekintetben hasonló példányt közöl Nestor Dubovácról⁵⁶ és Kovács István Marosvásárhelyről.⁵⁷ Legutóbb Párducz Mihály érintette ezeknek az urnáknak a kérdését.⁵⁸ Ezek az irodalmi adatok arra mutatnak, hogy ennek az urnatípusnak, illetve a kultúrának, amelyhez az urnatípus tartozik, nagy szerepe lehetett a magyarországi prészkita és szkita kultúra kialakításában.

⁵³ A sírok mélysége 20 és 260 cm között változott.

⁵⁴ Ugynevezett rátemetkezéssel találkozunk a 78. és 75., a 97. és 85., a 145. és 143. sírok esetében. A 100 cm. mélyen fekvő 78. (IX. t. 6., 9.) sírra — amelynek mellékleteit a második periódusba tettük — rátemetkezett a harmadik periódusra mutató 75. sír. (VIII. t. 13., 15.) embere. — Hasonló a helyzet a 200 cm mélységű 145. (XIII. t. 19., 24.) és a 130 cm mélyen fekvő 143. sír (XIII. t. 20., 21., 27.) esetében is. — A 120 cm mélységben elhelyezkedő 97. sír egyetlen melléklete az időrend szempontjából jellegtelen csontakasztó (XX. t. 40.), míg a 80 cm mélységben fekvő 85. sír edényei (IX. t. 10., 15., 16.) a harmadik periódust képviselik. — A 102. (X. t. 13., 17., 18.) sír felett — amely 130 cm mélységben feküdt és a második periódusra mutat — a 98. sír (X. t. 11.) helyezkedett el, amelynek melléklete az első periódusra jellemző egyfülű kanesó. Ez az időrendi ellentmondás vagy az ásatási napló téves feljegyzésével vagy a kanesónak igen hosszan tartó tovább élésével magyarázható.

⁵⁵ Darnay Kálmán: A dályai urnatemető. *Arch. Ért.* 1903. 30–37. l.; Victor Hoffiller: *Corpus Vasorum Antiquorum, Yougoslavie, Fascicule 2. Dalj Pl. 2: 2, Pl. 4: 1, Pl. 7: 3, stb.*; Gallus Sándor és Horváth Tibor: *A legrégibb lovasnép Magyarországon.* Bpest 1939. 128. l.

⁵⁶ Bericht der Röm.-Germ. Kommission, 1932. Taf. 15. Abb. 1.

⁵⁷ Dolgozatok, 1915. 248. l.

⁵⁸ Dolgozatok, 1940. 79–99. l.

A csak képekben bemutatott szórványos anyagot (XXIV. t. 1—23., 25—26., 28—29., 31—32.) — az időmeghatározás szempontjából jellegtelen csonteszközöktől eltekintve — a bronzkor végére és a hallstatti idők elejére tesszük.

A szórványként talált kard (XXIV. t. 13.) markolati része hiányzik, így megfelelő példányát nem könnyű megkeresni. Egy csibráki⁵⁹ és egy, Tompa szerint a bronzkor negyedik periódusába tartozó, sarkadi⁶⁰ karddal mutat rokonságot.

*

A szőregi temető kerámiai anyagának díszítési módja igen változatos és az egyes periódusokban e tekintetben nagy eltéréseket figyelhetünk meg.

Az első periódusba tartozó edényeken igen gyakori a tisztán technikai célokat szolgáló besímitás. Ezt a technikát rendszeren kancsókön alkalmazzák. Az edény alsó részén vízszintes, felső részén pedig függőleges besímitások nyomait lehet kivenni.

A leggyakrabban előforduló díszítő motívum a rendszerint a fül tövének magasságában húzódó perem (III. t. 11.). Néha a fülek távolságának közepén felhajlik (IV. t. 1.). Előfordul, hogy ezt a peremet bütyök szakítja meg (VI. t. 3.), amely néha átfúrt (VI. t. 19.). A bütyköktől megszakított oldalperem sokszor a fül tövénél lejjebb helyezkedik el (IX. t. 12.). Máskor alulról pontsor szegélyezi (X. t. 5.).

Nemcsak a kancsókön találkozunk oldalperemmel, hanem a felfüggeszthető edényeken is (IV. t. 3.). Ezeken a bütyök egymaga is lehet díszítő elem (IV. t. 17.). Bemélyített vonalból álló geometrikus dísz is találunk rajtuk (XII. t. 12.).

A hamvasztásos sírok anyagában díszítőelemekként megtaláljuk az ujjbenyomással tagolt szalagdísz (XV. t. 11.) és az öblösödésen elhelyezkedő bordákat (XVI. t. 1., 8.). De áttört talpú (XVI. t. 11.) és lábasedények (XV. t. 12.) is előfordulnak itt.

Az első periódus tálai nagyrészt díszítetlenek. Díszítésképpen a periódus vége felé a nyakon elhelyezkedő bordák jelennek meg, amelyek rendszeren a fülek távolságának közepén találhatók (III. t. 2., VI. t. 5.). A második periódus edényei az elsőhöz viszonyítva díszesebbek. A díszítő motívumok nagyjából ugyanazok, mint az első periódusban voltak, de gyakrabban alkalmazzák őket és az edényfelületnek nagyobb részét töltik ki.

A besímitás itt is alkalmazzák. Éppenígy megtaláljuk az oldalperemet a kétfülű kancsó magasabb (II. t. 9.) és zömökebb (XIV. t. 16.) példányain, továbbá a felfüggeszthető edényeken (VII. t. 16.). A fülek távolságának közepén ez a perem gyakran felhajlik (X. t. 22.), máskor bütyök helyezkednek el rajta (II. t. 19. és VI. t. 8.).

Az edényeknek az oldalperem alatti részét sokszor barázdaszerűen bemélyedő vonalak tagolják (III. t. 4.; XIII. t. 7.; XVIII. t. 8.).

⁵⁹ Wosinsky i. m. LXIV. t. 4.

⁶⁰ 24/25. Bericht 1934/35. Taf. 47. Abb. 1.

A pontsor is fellép mint díszítő elem (XIII. t. 13.; XVII. t. 11.). A kancsókon néha bordaszerű, kiemelkedő díszek (II. t. 3.) vannak. A pontsor és a barázdaszerű bemélyedések kombinációja szintén gyakori (XVIII. t. 15.; XIV. t. 6.). Ismét máskor geometrikus díszekkel találkozunk, amelyek vonalakkal kitöltött négyszögekből (II. t. 14.; IX. t. 21.), zászlót utánzó bemélyedésekből (VII. t. 18.; X. t. 24.; XVI. t. 26.; XVIII. t. 12.) és zeg-zugvonalakból (XII. t. 16.; XIII. t. 24.) állanak. A tálakon bordák (II. t. 7.; II. f. 20.), ujjbenyomással tagolt szalagdíszek (III. t. 15.), rovátkák (IX. t. 13.), pontszerű bemélyedések (IX. t. 3.) és a fenék belső részén elhelyezkedő keresztek (VII. t. 11.; VII. t. 17.) jelennek meg.

A harmadik periódusban kevés, de annál jellemzőbb új díszítő elem lép fel. Maga a karéjos vagy rhombikus száj és az ansa-lunata fül is díszítő elemnek tekinthető. Még mindig megtaláljuk a felhajló oldalperemet, amely azonban jóval a fülek töve alatt húzódik s az alatta levő részt barázdaszerű bemélyedések tagolják (X. t. 9.; XI. t. 13.). A magasfülű edényeknél (IX. t. 16.; XIII. t. 21.; XIV. t. 25.) igen gyakori a turbánszerű csavarodás, de előfordul ez a kétfülű kancsókon is (XIII. t. 1., 25.). Van rá példa, hogy a csavarodott alsó részt rovátkák választják el a díszítetlen nyaktól (X. t. 1.). Többször előforduló díszítő elem a bütyök (X. t. 21., 25.), amelyet néha bemélyedések, sőt futókutyák határolnak (XIV. t. 23.). A pontsor és a barázdaszerű bemélyedések is gyakoriak (XIV. t. 31.; XIV. t. 23., 29.; XI. t. 21.). Néhány esetben geometrikus dísszel találkozunk (XIII. t. 1.; XIV. t. 17.; XV. t. 14., 24.). A lencsedísz ritka (XI. t. 11., 13.; XII. t. 15.).

Gyakori díszítőelem a dudor (XI. t. 8.; XII. t. 11., 23.; XV. t. 4.; XVI. t. 7.), amelyet többször koncentrikus félkörök öveznek. A dudorokat sokszor bemélyedő vonalak választják el egymástól (XII. t. 11., 23.). Nemcsak kerek vagy félköralakú, hanem kombinált formájú dudor is előfordul (XII. t. 19.). A mészbetéttel díszített edények (XVI. t. 21.; XVIII. t. 20.) dunántúli hatást mutatnak. Bronzbetétes edény mindössze egy (XVIII. t. 6.) volt a leletanyagban.

A tálakon magasan kiemelkedő ansa-lunata füleket találunk (X. t. 3. alatti számozatlan példány). Az alsó rész és a nyak érintkezési vonalán gyakran pontsor halad körbe s az alsó részt barázdaszerű, bemélyedések osztják részekre (XII. t. 2.). Van rovátkákkal és bemélyedő vonalakkal díszített talpas tál is (IX. t. 1.). Szögletesen kiképzett (XVI. t. 23.) és geometrikus díszítésű (IV. t. 14.) szájpere is előfordul.

*

A szőregi és a többi felsőtorontáli bronzkori temetők leletanyaga között igen szoros összefüggés van. Szinte ugyanazok a formák jelennek meg ugyanolyan díszítéssel. Ezt tapasztaljuk a 83

síros deszki „A”,⁶¹ a 69 síros deszki „F”⁶² és a 33 síros ószentiváni⁶³ temetőkből.

A deszki „A” temetőben, amelynek egy része koraréz kori, a bronzkor első, második és harmadik periódusa volt képviselve a szőregihez hasonló edényformákkal. Különösen a harmadik — Tompa-féle Tószeg B. II. — periódus edényformái mutatnak nagy változatosságot. Rokonságot állapíthatunk meg a szőregi temetővel abban is, hogy négy sírban edénybe temetett csontváz volt s egy déldunántúli hatást mutató mészbetétes edény is előfordult.

A deszki „F” temető a bronzkor első, második és harmadik periódusára mutat. Harmadik periódusra jellemző edény igen kevés került elő. A temető leletanyagában legnagyobb számban félgömbös alsó részű, hengeres nyakú, erősen kihajló peremű, lapított vagy ritkán profilált fenekű, igen nagyméretű tálakat találunk. Egy- és kétfülű kancsói hasonlítanak a szőregiekhez.

Ószentivánon szintén a bronzkor első és második periódusába tartozó, a szőregiekkel rokon egy- és kétfülű kancsók, tálak, felfüggeszthető edények kerültek elő. A harmadik periódusba itt csak egy sírt lehetett beosztani.

E temetők és a felsőtorontáli telepek anyagának összehasonlítása sok vitatott kérdés megoldása szempontjából szükségesnek látszik. Ennek a munkának az elvégzése azonban a jövő feladata.

Foltiny István.

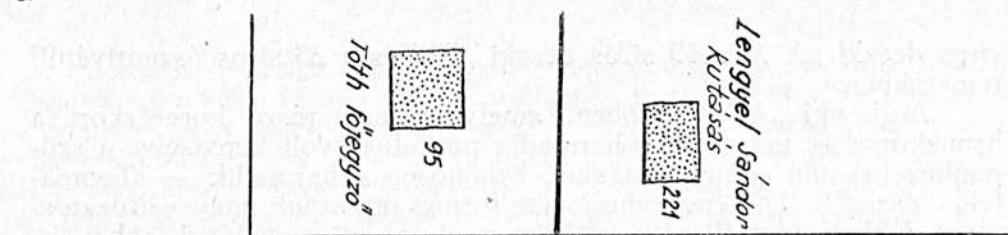
⁶¹ Lásd *Folia Archaeologica* III—IV. kötetét.

⁶² A Szegedi Városi Múzeum gyűjteményében. Még nincs közzétéve.

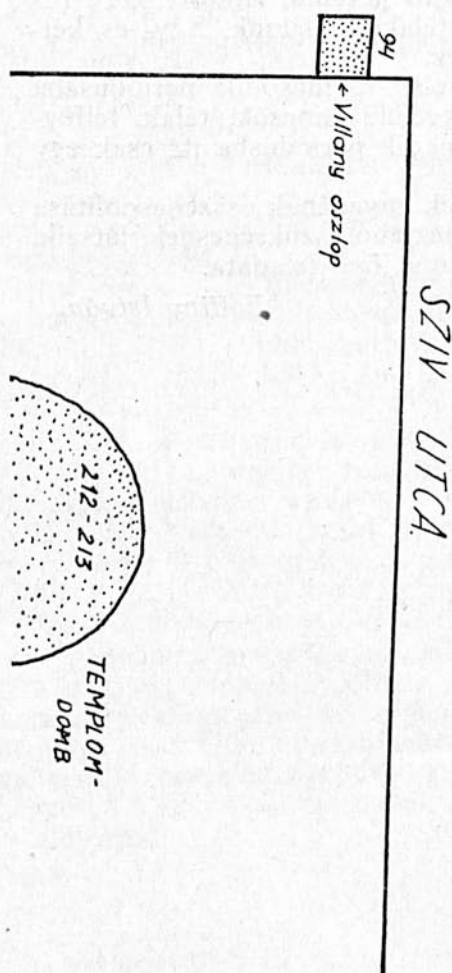
⁶³ *Dolgozatok*, 1928. 160—177. l. és 1929. 54—69. l.

1.

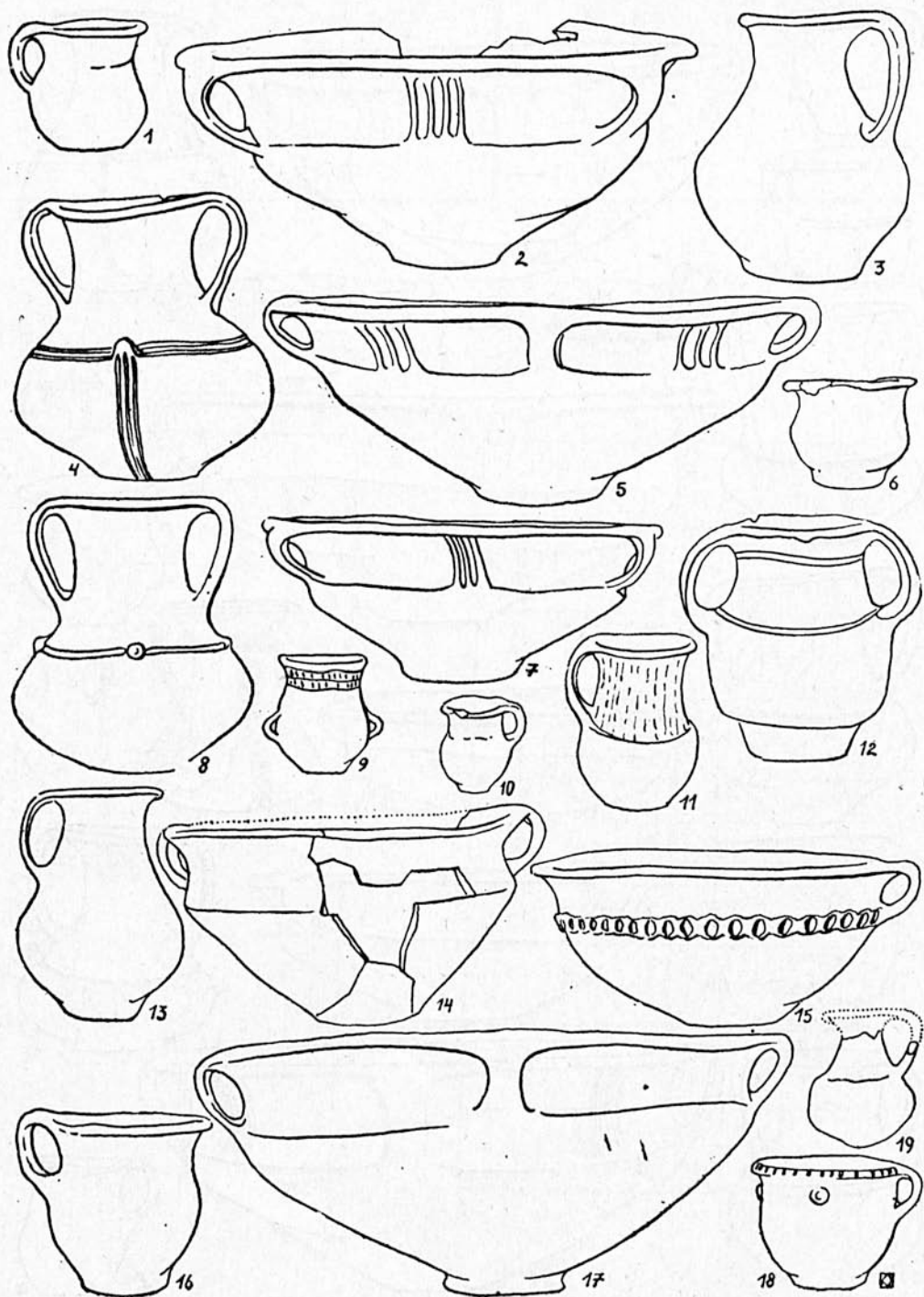
SZEGED - MAKÓI ORSZÁGÚT.

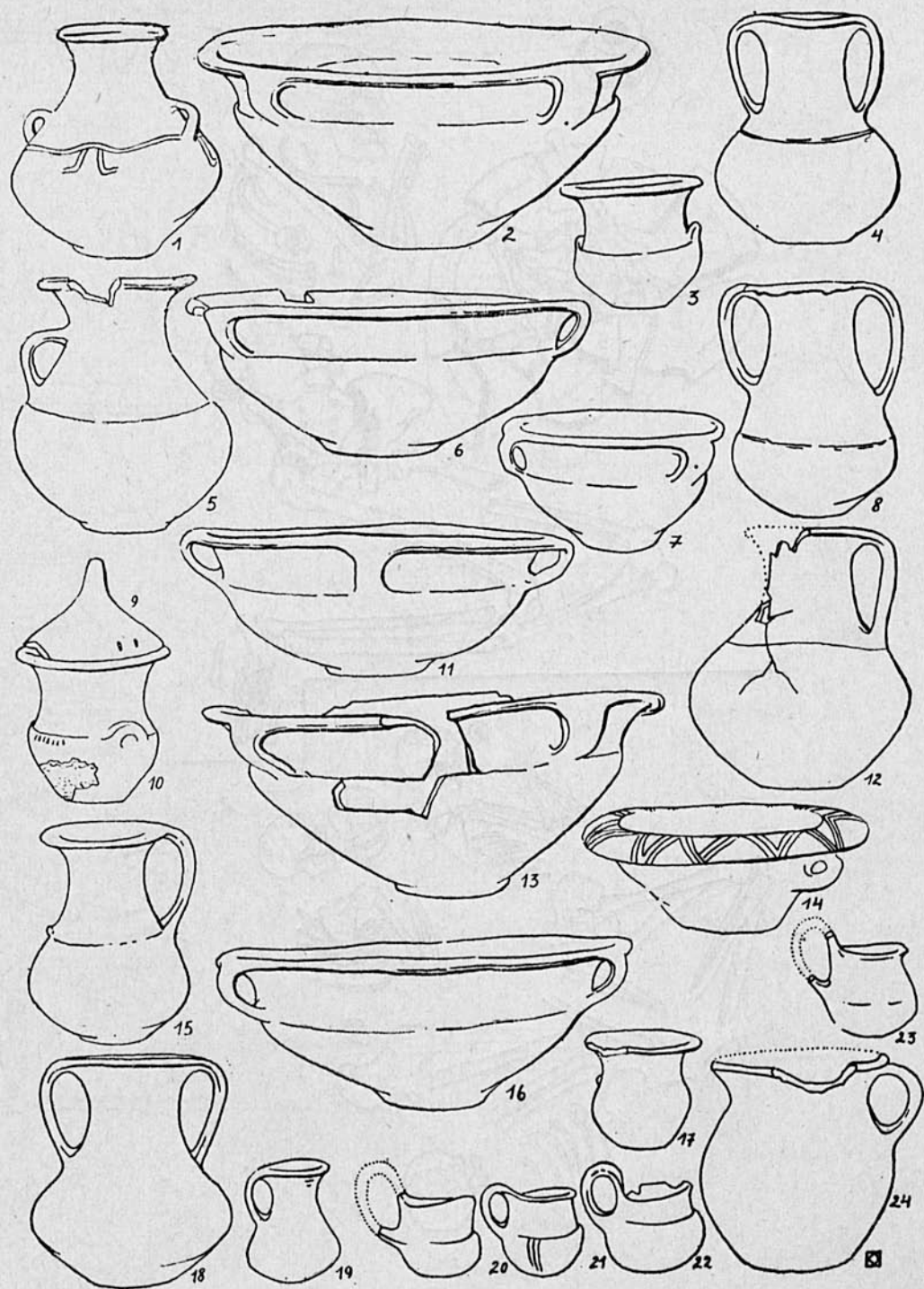
84	Eck	194-201 01052 Jmre 222	226-229
85	Máder István	1-56	
86	Máder Ferenc	211	
87	özv. Szeles Ferencé	214-220	95-131
88	Jztojkov Dusan	189-193 223	57-92
89	Petrov Joca	224-225	152-174
90	Temesvári József		175-187
91	Pálfalvi		
92	Pálfi	188	

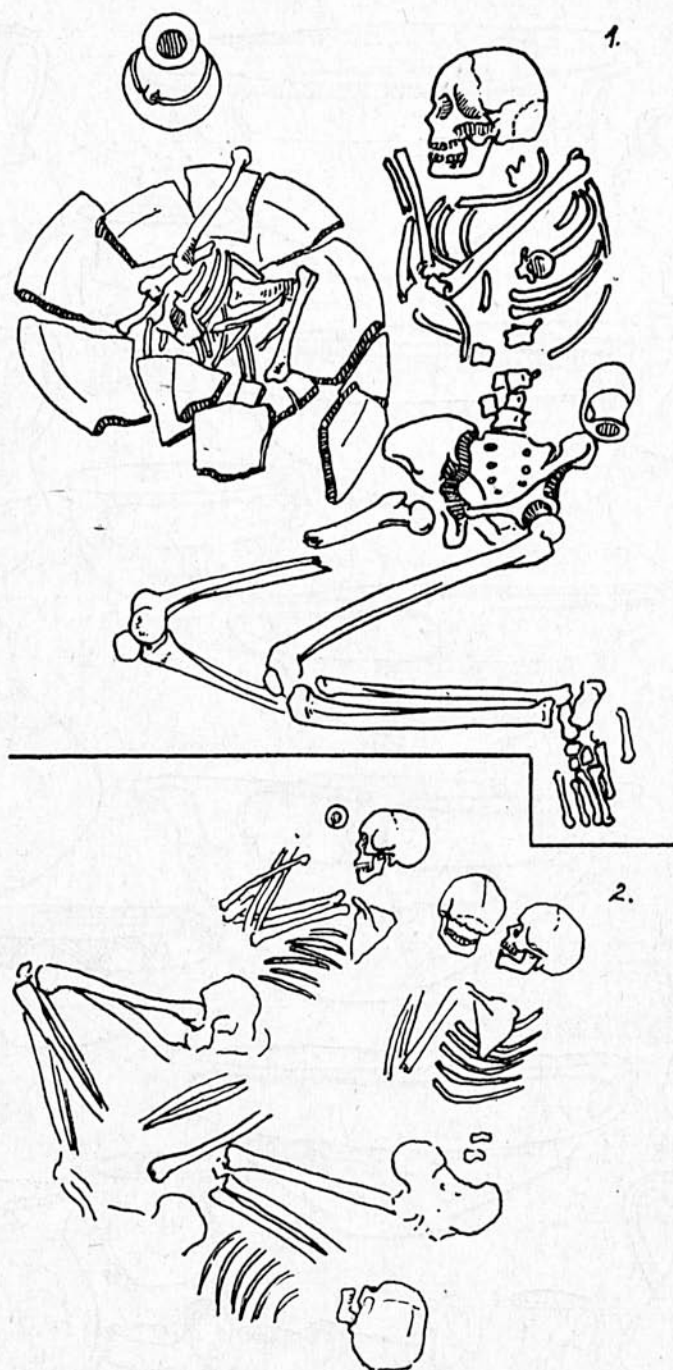

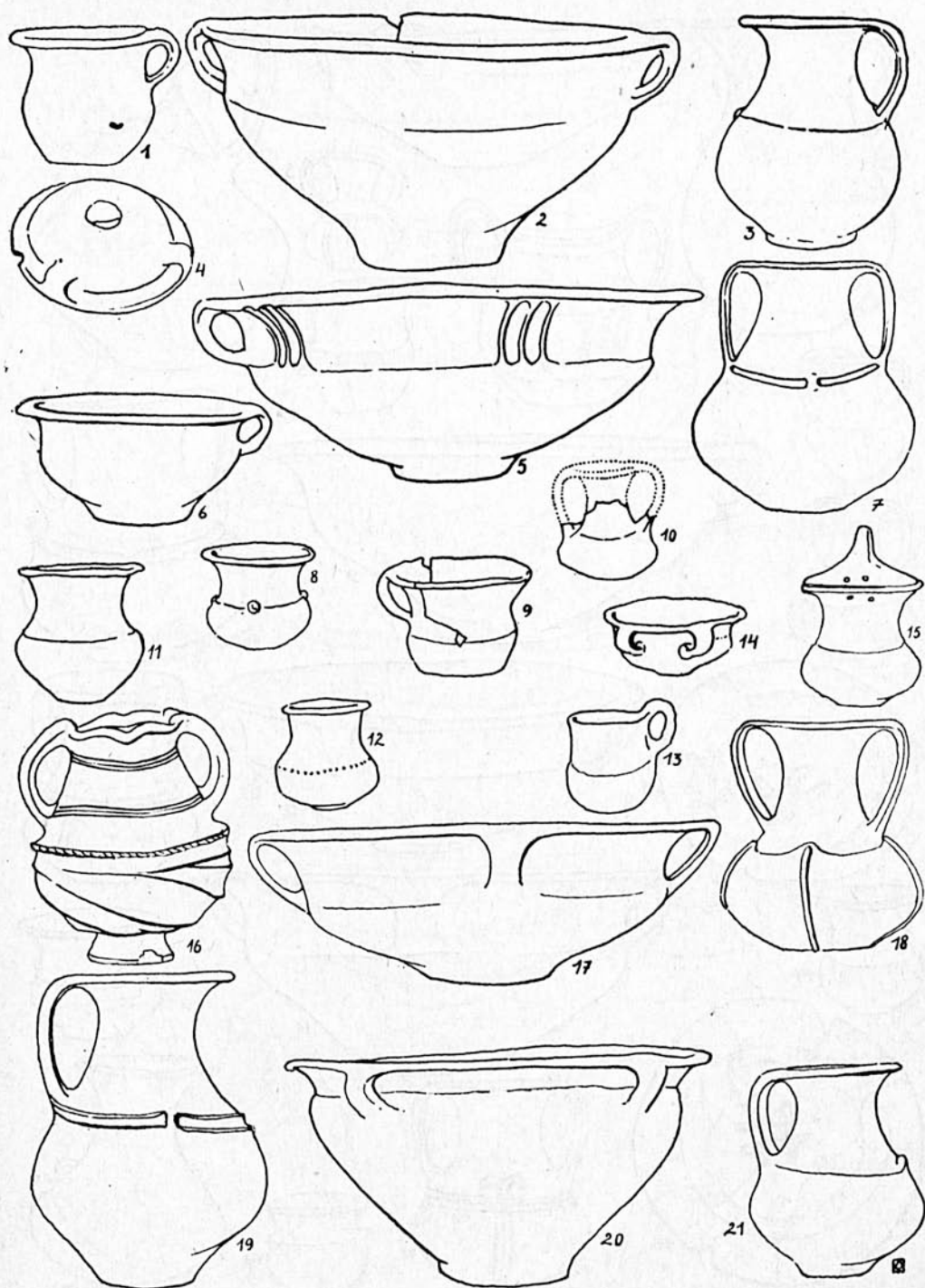
III.

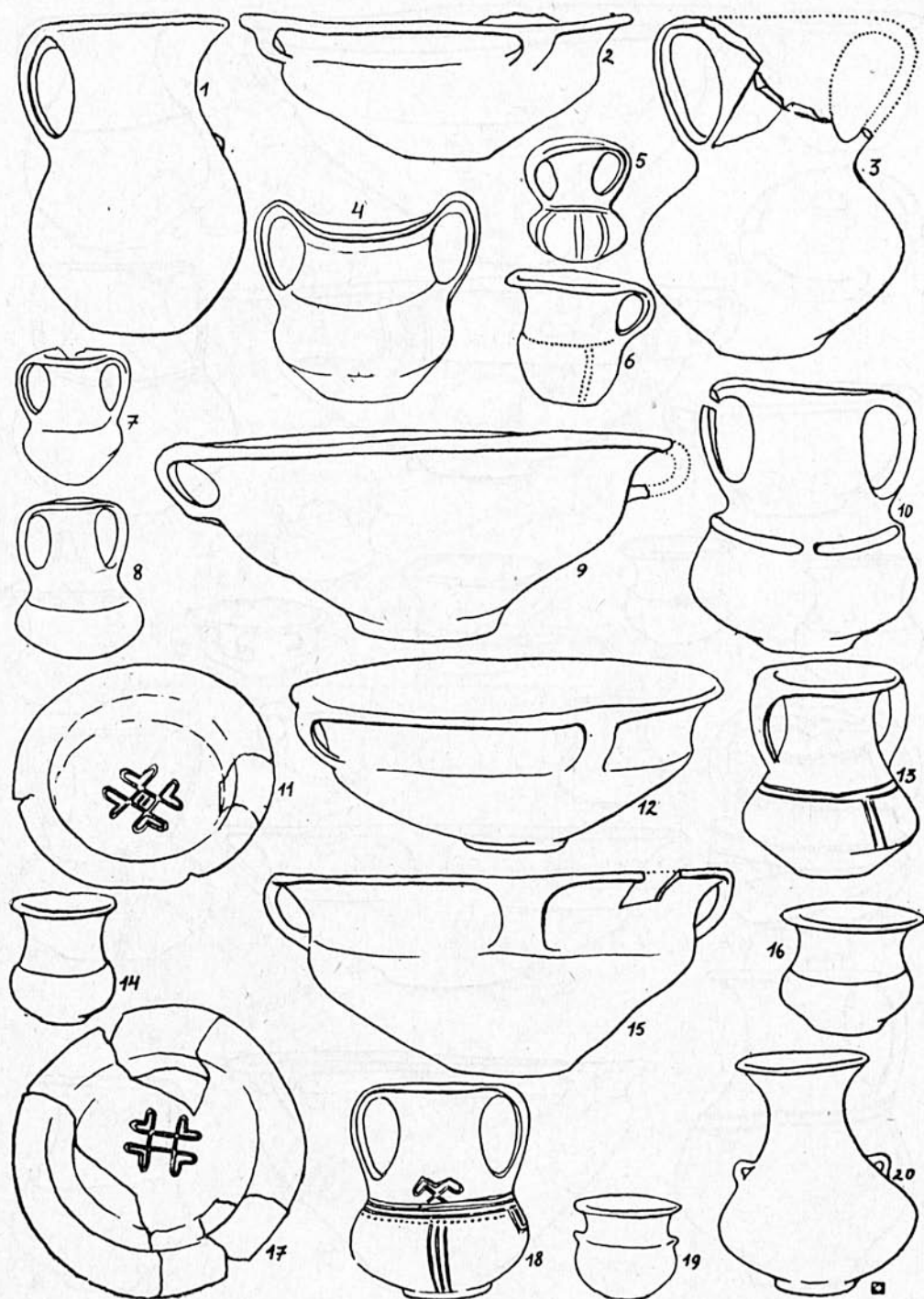

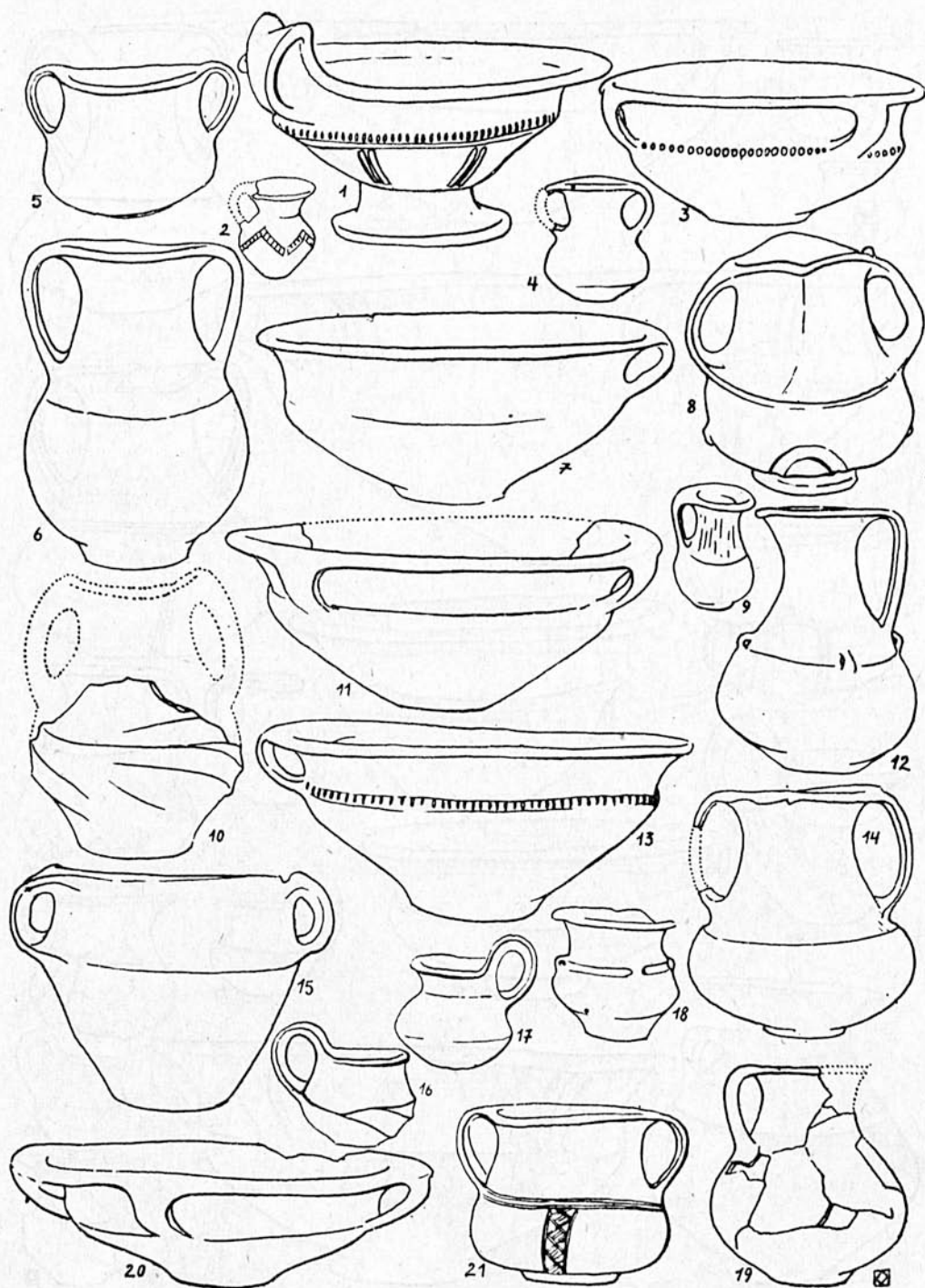

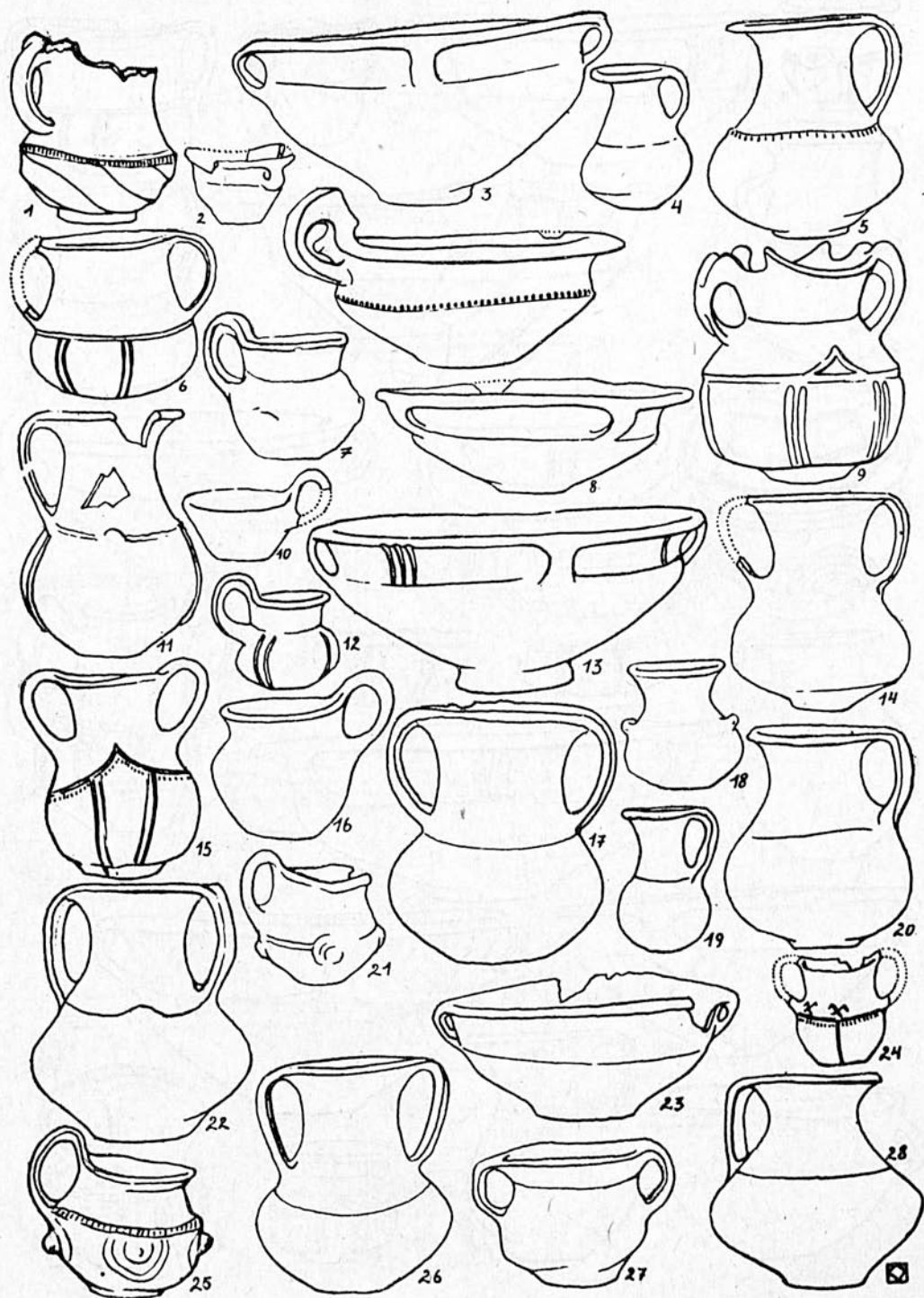
VII.

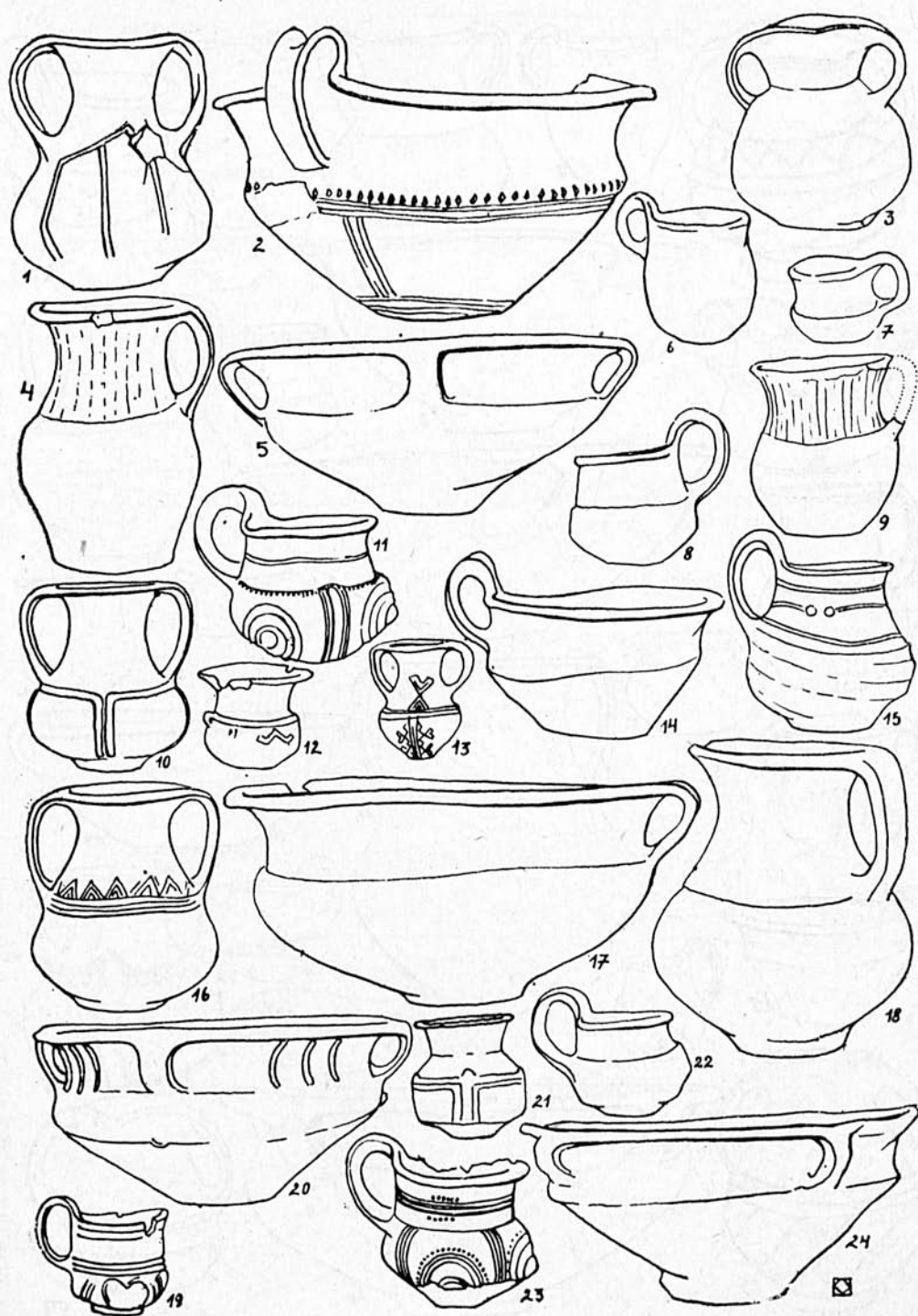

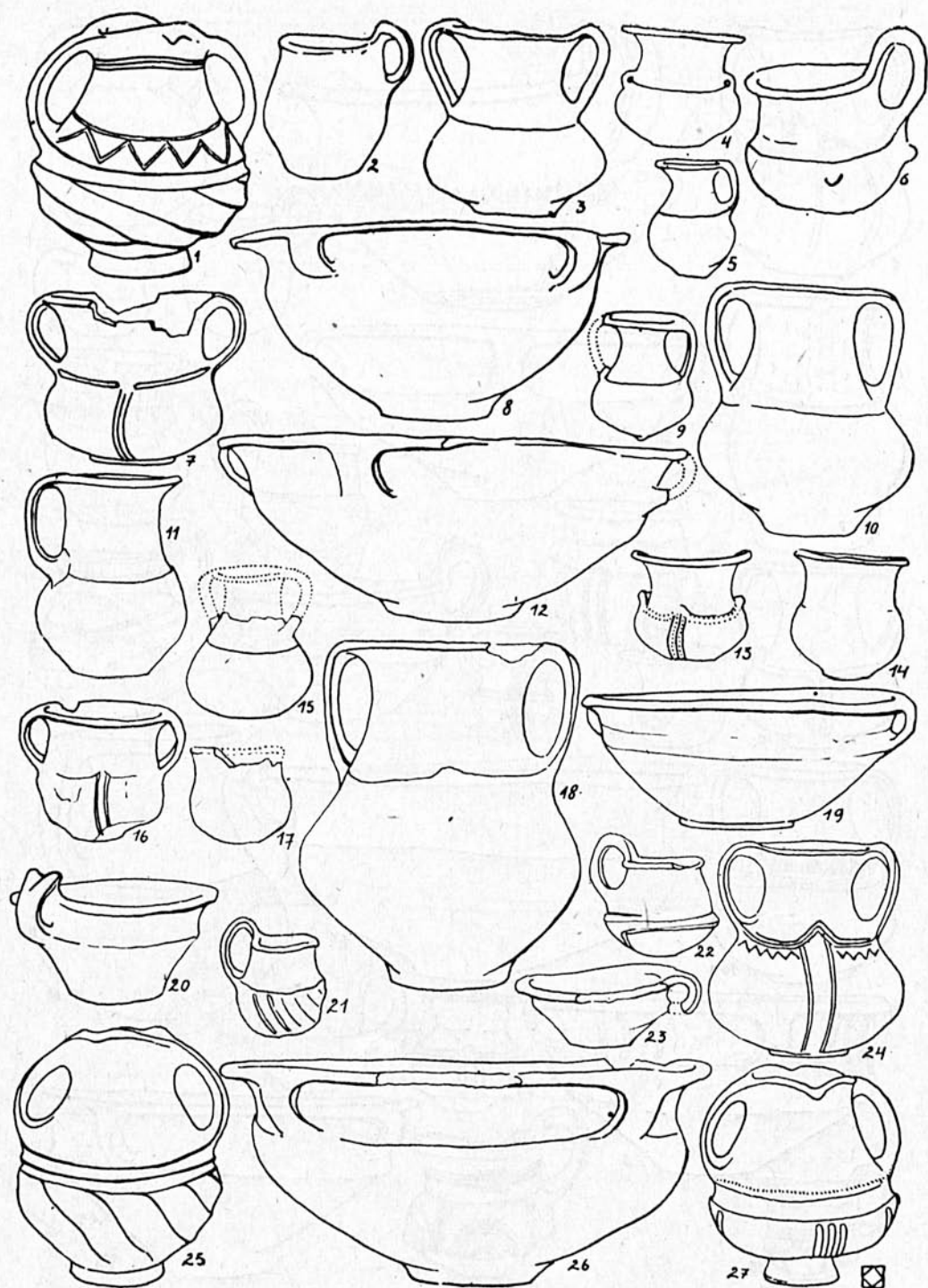
XI.

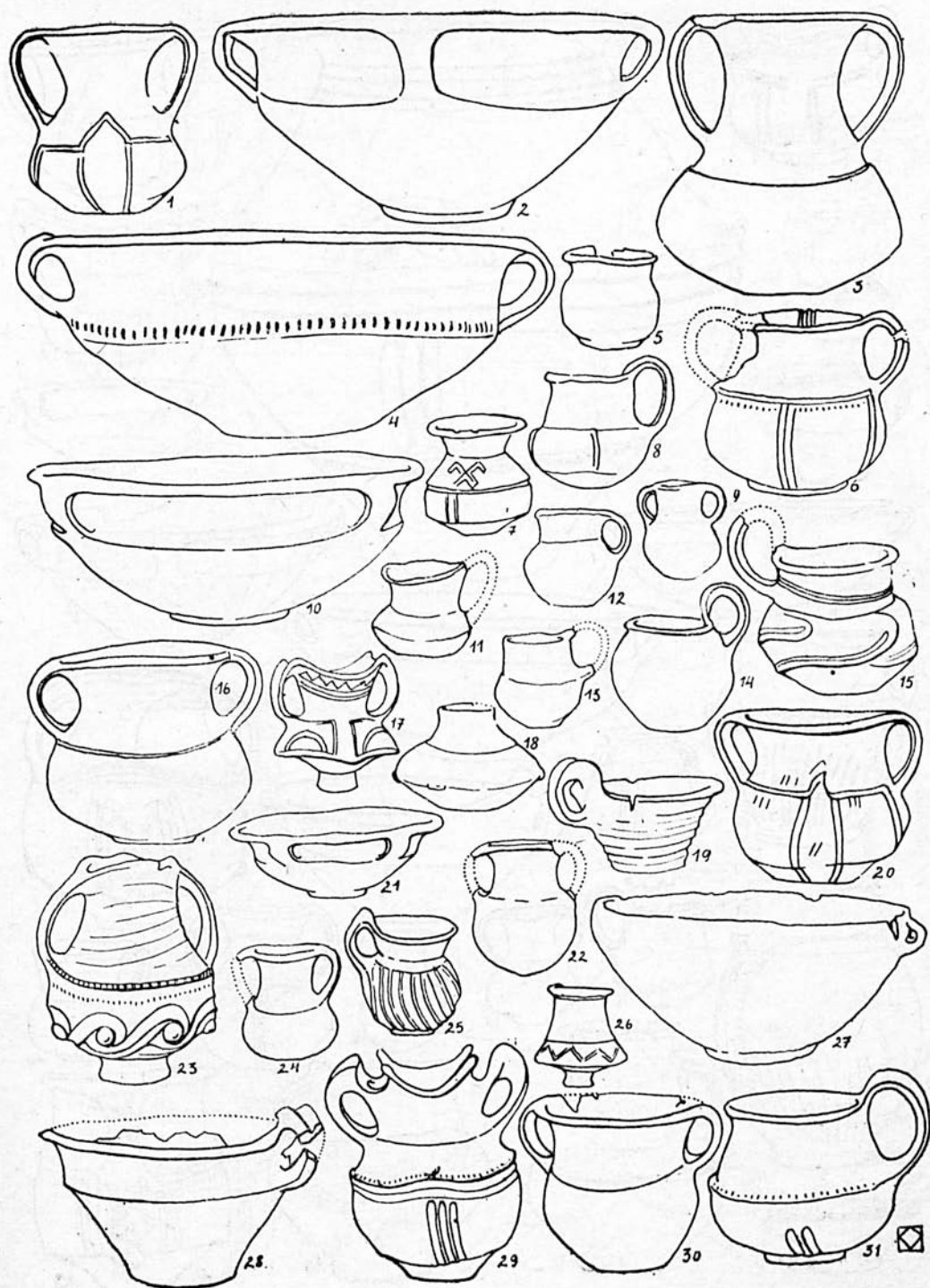

XIII.

XV.

